

Join the
change

A photograph of two children running through a field of tall grass at sunset. The sun is low on the horizon, creating a warm, golden glow and silhouetting the children. The child on the left is wearing a striped shirt and dark pants, while the child on the right is wearing a red shirt and shorts. The background shows a line of trees under a clear sky.

Fortum Oyj
Osavuosisikatsaus
Tammi–syyskuu 2019

Sisällys

Vahva tulosparannus ja sopimus osake-enemmistön hankkimisesta Uniperissa	3
Fortumin toimitusjohtajan Pekka Lundmarkin kommentti	4
Taloudellinen tulos	5
Taloudellinen asema ja rahavirta	7
Segmenttikatsaukset	9
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit	17
Toiminta- ja sääntely-ympäristö	20
Avaintekijät ja riskit	22
Näkymät	23
Kestävä kehitys	27
Osakkeet ja osakepääoma	30
Hallituksen valtuutukset	30
Konsernin henkilöstö	31
Muutoksia konsernin johdossa	31
Tutkimus ja kehitys	31
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat	31

Osavuositiedon taulukot

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma	34
Lyhennetty konsernin tase	36
Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	37
Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma	38
Nettovelan muutokset	40
Tunnusluvut	41
Konsernin lyhennetyn osavuositiedon liitetiedot	42
Tunnuslukujen laskentakaavat	63
Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat	67
Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit	68

Sulkeissa esitetyt luvut viittaavat vertailukauteen eli edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon, ellei toisin mainita.

Vahva tulosparannus ja sopimus osake- enemmistön hankkimisesta Uniperissa

Heinä–syyskuu 2019

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 295 (230) miljoonaa euroa, +28 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 153 (96) miljoonaa euroa, +59 %
- Liikevoitto oli 124 (91) miljoonaa euroa, +36 %
- Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 106 (12) miljoonaa euroa ja liittyi pääasiassa Fortumin osuuteen Uniperin tuloksesta
- Osakekohtainen tulos oli 0,20 (0,05) euroa, josta -0,02 (-0,01) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin ja 0,10 (-) euroa Uniperiin
- Liiketoiminnan rahavirta oli 262 (133) miljoonaa euroa

Tammi–syyskuu 2019

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 1 213 (1 051) miljoonaa euroa, +15 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 793 (654) miljoonaa euroa, +21 %
- Liikevoitto oli 666 (829) miljoonaa euroa, -20 %
- Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 678 (82) miljoonaa euroa ja liittyi pääasiassa Fortumin osuuteen Uniperin tuloksesta
- Osakekohtainen tulos oli 1,27 (0,73) euroa, josta -0,11 (0,17) euroa liittyi vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin ja 0,60 (-) euroa Uniperiin. Vuonna 2018 osakekohtainen myyntivoitto 10 prosentin Hafslund Produksjon -osuuden myynnistä oli 0,09 euroa
- Liiketoiminnan rahavirta oli 1 753 (767) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääasiassa selvitettyjen futuurien muutoksesta ja saaduista osingoista

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

- Fortum ilmoitti 8.10.2019 sopineensa, että yhtiö hankkii Elliottin ja Knight Vinken yhteensä yli 20,5 %:n Uniper-omistukset, mikä nostaa Fortumin osakeomistuksen Uniperissa yli 70,5 %:iin. Järjestelyn toteutuminen edellyttää viranomaishyväksyntää

Yhteenveto näkymistä

- Generation-segmentin suojaukset pohjoismaiselle tuotannolle: loppuvuodelle 2019 noin 80 % hintaan 33 euroa/MWh, vuodelle 2020 noin 70 % hintaan 33 euroa/MWh ja vuodelle 2021 noin 35 % hintaan 33 euroa/MWh
- Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 600–650 miljoonaa euroa vuonna 2019. Arvio sisältää vuosittaiset kunnossapitoinvestoinnit. Investointien odotetaan pienenevän vuonna 2020

Taloudelliset avainluvut

Milj. euroa	2018	Edelliset 12 kk
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,7	9,0
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA)	3,6	3,2

Tunnuslukuja

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	1 060	971	3 894	3 643	5 242	5 493
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	295	230	1 213	1 051	1 523	1 685
Vertailukelpoinen liikevoitto	153	96	793	654	987	1 126
Liikevoitto	124	91	666	829	1 138	975
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	106	12	678	82	38	634
Tulos ennen tuloveroja	198	45	1 274	779	1 040	1 535
Tulos/osake, euroa	0,20	0,05	1,27	0,73	0,95	1,48
Liiketoiminnan rahavirta	262	133	1 753	767	804	1 790
Oma pääoma/osake, euroa			13,96	13,49	13,33	
Korollinen nettovelka (kauden lopussa)			5 367	5 244	5 509	

Fortumin toimitusjohtaja Pekka Lundmark:

”Kolmannen neljänneksen kohokohta oli Generation-segmentin vertailukelpoisen liikevoiton kaksinkertaistuminen. Vesivoiman tuotantomäärät nousivat normaalille tasolleen vuoden takaiselta historiallisen alhaiselta tasolta. Ydinvoiman tuotantomäärät nousivat niinikään hyvälle tasolle. Selvästi alhaisemmista spot-hinnoista huolimatta pystyimme nostamaan saavutettua sähköhintaamme onnistuneella suojauksella, mikä vahvisti tulosta entisestään. Consumer Solutions- ja Russia-segmenttien kehitys jatkui suotuisana ja tulokset paranivat selvästi. Valitettavasti City Solutions -segmentin tulos oli pettymys. Se johtui osittain monista haastavista ulkoisista tekijöistä, ja arvioimme erilaisia sisäisiä toimenpiteitä tuloksen parantamiseksi.

Suotuisan kehityksen myötä sijoitetun pääoman tuottomme on nyt noussut 9 %:iin, eli lähelle pitkän aikavälin tavoitettamme, joka on vähintään 10 %. Myös Uniper-investointimme vaikutti tulokseen positiivisesti. Osuutemme Uniperin tuloksesta 12 viime kuukauden ajalta on jo 532 miljoonaa euroa. On kuitenkin hyvä muistaa, että Uniperin tulos voi mittavien trading-toimintojen vuoksi vaihdella voimakkaastikin.

Pian kolmannen neljänneksen päätyttyä ilmoitimme, että olemme sopineet hankkivamme yhteensä yli 20 %:n Uniper-omistukset Elliottilta ja Knight Vinkelta. Kun järjestely on saatu päätökseen, omistusosuutemme Uniperissa nousee yli 70 %:iin ja kokonaisinvestointimme yli 6 miljardiin euroon. Fortum noudattaa tässäkin järjestelyssä tarkkoja investointiperiaatteitaan, jotka tähtäävät omistaja-arvon kasvattamiseen. Järjestelyn loppuun saattaminen edellyttää vielä viranomaishyväksyntöjä Venäjällä ja Yhdysvalloissa. Uskomme saavamme järjestelyn päätökseen ensi vuoden ensimmäisen neljänneksen loppuun mennessä.

Fortumilla ja Uniperilla on yhdessä kokoa, asiantuntemusta ja voimavaroja menestyä, kasvaa ja johtaa Euroopan energiamurrosta. Yhtiöiden osaamiset täydentävät toisiaan erittäin hyvin, ja niiden käyttökate on yhteensä noin 3 miljardia euroa. Meillä on vahva asema edistää muutosta ja hyödyntää sen tuomat kasvumahdollisuudet. Tämä on ensisijainen tavoitteemme tästä eteenpäin.

Tavoittemme on ollut sopia yhteisestä kehityssuunnasta Uniperin kanssa siitä lähtien, kun alun perin ilmoitimme Uniper-investoinnista noin kaksi vuotta sitten. Uskomme, että Uniperin omistusrakenteen ja osapuolten välisten suhteiden selkiyttäminen vakauttaa Uniperin tilanteen ja palauttaa huomion liiketoimintaan ja tarjolla oleviin mahdollisuuksiin. Olemme myös selvästi ilmaisseet, että edellytämme yhteistyön lisäämistä ja strategioiden yhtenäistämistä, ja että aikomuksemme on lisätä edustustamme Uniperin hallintoneuvostossa. Tämä koskee myös puheenjohtajuutta. Uniperin vastuuntuntoisena ja sitoutuneena omistajana olemme myös tarjonneet Uniperille ja sen työntekijöille sitoumuksia, jotka lisäävät ennakoitavuutta ja vakautta. Neuvottelemme parhaillaan Uniperin kanssa näihin asioihin liittyvistä järjestelyistä.

Ilmastopolitiikka on kehittynyt suotuisasti syksyn kuluessa. Uuden Euroopan komission ilmastopainotukset ja Green Deal -aloite ovat erittäin tervetulleita. Tuemme vahvasti tavoitetta hiilineutraalista EU:sta vuoteen 2050 mennessä ja se antaa meille erinomaisen selkänöjan jatkaa ”For a cleaner world” -strategiamme toteuttamista. Kannatamme edelleen myös päästökaupan laajentamista yhteiskunnan kaikille sektoreille. Hiilidioksidipäästöjen hinnoittelu on tehokkain tapa vähentää päästöjä ja rakentaa hiilineutraalia Eurooppaa. On kuitenkin syytä muistaa, että Eurooppa ei voi yksin ratkaista ilmastohaastetta, sillä sen osuus maailman kasvihuonekaasupäästöistä on vain 9 %. Siksi oli ilahduttavaa kuulla Venäjän päätöksestä ratifioida Pariisin ilmastopöytäkirja syyskuussa. Tukea ilmastotyölle on saatava kaikkialta maailmasta, ja lopullisena tavoitteena on oltava mahdollisimman kattava maailmanlaajuinen hiilidioksidipäästöjen hinnoittelu.”

Taloudellinen tulos

Liikevaihto segmenteittäin

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Generation	458	360	1 558	1 285	1 842	2 115
City Solutions	200	178	834	751	1 110	1 193
Consumer Solutions	311	332	1 326	1 204	1 759	1 881
Russia	229	200	765	764	1 069	1 070
Muut toiminnot	29	25	83	72	103	114
Nord Poolissa tehtyjen ostojen ja myyntien netotus	-100	-105	-390	-358	-516	-548
<i>Eliminoinnit</i>	-67	-17	-282	-75	-125	-332
Yhteensä	1 060	971	3 894	3 643	5 242	5 493

Vertailukelpoinen käyttökate segmenteittäin

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Generation	176	103	660	538	763	885
City Solutions	11	47	179	201	310	288
Consumer Solutions	31	22	106	79	110	137
Russia	91	76	333	291	417	459
Muut toiminnot	-14	-17	-64	-57	-78	-85
Yhteensä	295	230	1 213	1 051	1 523	1 685

Vertailukelpoinen liikevoitto segmentteittäin

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Generation	140	69	555	440	628	743
City Solutions	-36	4	41	71	135	105
Consumer Solutions	16	7	60	36	53	77
Russia	53	40	222	182	271	311
Muut toiminnot	-21	-24	-84	-73	-99	-110
Yhteensä	153	96	793	654	987	1 126

Liikevoitto segmentteittäin

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Generation	111	45	463	552	736	647
City Solutions	-38	2	46	78	130	98
Consumer Solutions	20	26	24	64	75	35
Russia	54	41	223	183	273	313
Muut toiminnot	-24	-24	-89	-48	-76	-117
Yhteensä	124	91	666	829	1 138	975

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Generation	6	1	45	-5	-72	-22
City Solutions	-1	6	41	49	74	66
Consumer Solutions	0	0	0	0	0	0
Russia	15	5	59	36	36	59
Muut toiminnot	86	0	534	2	0	532
Yhteensä	106	12	678	82	38	634

Heinä–syyskuu 2019

Fortumin liikevaihto kasvoi 9 % ja vertailukelpoinen liikevoitto 59 %. Tulosparannus johtui pääasiassa vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien kasvusta sekä saavutetun sähkönhinnan noususta Generation-segmentissä. Myös Consumer Solutions- ja Russia-segmenttien tulokset paranivat. City Solutions -segmentin tuloksen heikkenemiseen oli pääsyyinä vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä kirjattu 26 miljoonan euron voitto, joka saatiin Fortumin 54 %:n osuuden myynnistä aurinkovoimayhtiössä Intiassa.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -29 (-5) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 106 (12) miljoonaa euroa sisältäen Uniperin vuoden 2019 toisen neljänneksen tuloksen, 78 (-) miljoonaa euroa, sekä vuoden 2019 kolmannen neljänneksen osuuden Uniperin käyvän arvon oikaisuun liittyvästä peruutuksesta, yhteensä 8 (-) miljoonaa euroa (liite 6). Uniperin osakkuusyhtiötulos perustuu raportoituun Uniperin omistajille kuuluvaan nettotulokseen sisältäen ei-operatiivisen tuloksen vaikutuksen, esim. johdannaisinstrumenttien käypiin arvoihin arvostus, johon liittyy volatiliiteettiä. Osakkuusyhtiötulokseen sisältyi vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä Uniperin 41 (-) miljoonan euron ei-operatiivinen tulos.. Osaomisteisten ydinvoimayhtiöiden osuus oli 8 (2) miljoonaa euroa, ja TGC-1:n osuus oli 14 (9) miljoonaa euroa. Uniperin ja TGC-1:n osuudet tuloksesta perustuvat yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2019 toisen neljänneksen osavuosituloksiin (liite 11).

Nettorahoituskulut olivat 32 (58) miljoonaa euroa.

Tammi–syyskuu 2019

Fortumin liikevaihto kasvoi 7 %. Vertailukelpoinen liikevoitto nousi 21 %. Tulos parani pääasiassa Generation-segmentin saavutettujen sähkönhintojen, vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien nousun sekä Russia-segmentin tulosparannuksen myötä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -127 (175) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvän oikaisun seurauksena. Oikaisu johtui säännönmukaisesta teknisestä päivityksestä Suomessa (liitteet 4 ja 14). Vuoden 2018 vertailukaudella Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton 10 prosentin Hafslund Produktions -osuuden myynnistä.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 678 (82) miljoonaa euroa sisältäen Uniperin vuoden 2018 neljännen neljänneksen ja vuoden 2019 ensimmäisen ja toisen neljänneksen tuloksen, 511 (-) miljoonaa euroa, sekä vuoden 2019 kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen osuuden käyvän arvon oikaisuun liittyvästä peruutuksesta, yhteensä 23 (-) miljoonaa euroa (liite 6). Osakkuusyhtiötulokseen sisältyi Uniperin 293 (-) miljoonan euron ei-operatiivinen tulos. Osaomisteisten ydinvoimayhtiöiden osuus oli 49 (1) miljoonaa euroa, Stockholm Exergin osuus oli 30 (40) miljoonaa euroa ja TGC-1:n osuus 47 (38) miljoonaa euroa (liite 11).

Konsernin nettorahoituskulut olivat 70 (132) miljoonaa euroa, johon sisältyi vuoden toiselle vuosineljännekselle osunut Suomen ydinvoimatuotannossa säännöllisin väliajoin tehtävään tekniseen päivitykseen liittyvä 40 miljoonan euron positiivinen vaikutus (liite 14). Nettokorkokulut olivat 105 (84) miljoonaa euroa, mistä 13 miljoonaa euroa liittyy Uniperin osakkeiden hankintaa varten otetun lainan takaisinmaksun jäljellä olevaan jaksotettuun hankintamenuun.

Tulos ennen tuloveroja oli 1 274 (779) miljoonaa euroa.

Katsauskauden verot olivat 134 (118) miljoonaa euroa. Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta oli 10,5 % (15,1 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta oli 22,0 % (21,2 %), kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia ja muita merkittäviä kertaluonteisia tuloveroeria ei oteta huomioon (liite 7).

Kauden tulos oli 1 140 (661) miljoonaa euroa. Osakekohtainen tulos oli 1,27 (0,73) euroa, josta -0,11 (0,17) euroa liittyy vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin.

Taloudellinen asema ja rahavirta

Rahavirta

Tammi–syyskuussa 2019 liiketoiminnan rahavirta oli vahva ja kasvoi 986 miljoonaa euroa 1 753 (767) miljoonaan euroon. Kasvu johtui pääasiassa 1 213 (1 051) miljoonan euron paremmasta vertailukelpoisesta käyttökatteesta, 342 (-298) miljoonan euron muutoksesta selvitettyissä futuureissa Nasdaq Commodities -kauppapaikassa ja Uniperilta saaduista 165 (-) miljoonan euron osingoista sekä käyttöpääoman 201 (35) miljoonan euron muutoksesta, joiden vaikutusta tasoitti toteutuneiden valuuttakurssierojen -194 miljoonan euron muutos.

Investointien rahavirta oli -162 (-4 107) miljoonaa euroa. Vuoden 2018 vertailukauden luku sisältää Uniperin osakkeiden hankinnan. Käyttöomaisuusinvestoinnit kasvoivat 135 miljoonalla eurolla ja olivat 529 (394) miljoonaa euroa. Pantatut rahavarat pienenevät 407 miljoonalla eurolla, mukaan lukien muutos, joka aiheutui ensimmäisellä neljänneksellä solmitusta vakuusjärjestelysopimuksesta käteispanttiin vapauttamiseksi pohjoismaisessa sähköpörssissä. Järjestelyllä oli 310 miljoonan euron positiivinen vaikutus. Vastaavasti rahavirta ennen rahoitusta kasvoi merkittävästi ja oli 1 591 (-3 340) miljoonaa euroa.

Pitkäaikaisten lainojen nostot olivat 2 805 (1 764) miljoonaa euroa ja liittyivät 2,5 miljardin euron joukkovelkakirjalainan liikkeeseenlaskuun Euro Medium Term Note -ohjelmassa sekä 300 miljoonan euron kahdenväliseen lainaan. Joukkovelkakirjalainan tuotot käytettiin Uniperin osakkeiden hankintaa varten otetun 1 750 miljoonan euron lainan takaisinmaksuun sekä 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan takaisinmaksuun. Pitkäaikaisia lainoja maksettiin yhteensä 2 549 (553) miljoonaa euroa. Likvidit varat kasvoivat 808 (-3 138) miljoonaa euroa.

Saadut osingot olivat yhteensä 239 (53) miljoonaa euroa. Osingoista 165 (-) miljoonaa euroa saatiin Uniperilta, 40 (39) miljoonaa euroa Stockholm Exergiltä, 20 (10) miljoonaa euroa Turun Seudun Energiantuotannolta ja 10 (0) miljoonaa euroa TGC-1:ltä.

Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma raportointikauden lopussa oli 22 858 miljoonaa euroa (22 409 milj. euroa vuoden 2018 lopussa). Likvidit varat raportointikauden lopussa nousivat 1 430 miljoonaa euroon (584 milj. euroa vuoden 2018 lopussa). Sijoitettu pääoma oli 19 436 miljoonaa euroa (18 170 milj. euroa vuoden 2018 lopussa).

Oma pääoma

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma oli 12 401 miljoonaa euroa (11 841 milj. euroa vuoden 2018 lopussa). Osinko vuodelta 2018 oli 1,10 euroa osakkeelta. Yhtiökokous hyväksyi osingon 26.3.2019, ja osinko maksettiin 4.4.2019. Emoyhtiön omistajille kuuluvan pääoman 560 miljoonan euron kasvu johtui pääasiassa kauden tuloksesta, joka oli 1 126 miljoonaa euroa, sekä kassavirran suojausten käypään arvoon arvostamisen 419 miljoonan euron positiivisesta vaikutuksesta ja 131 miljoonan euron positiivisista muuntoeroista, joiden vaikutusta tasoitti 977 miljoonan euron osingonmaksu.

Rahoitus

Nettovelka laski 142 miljoonalla eurolla ja oli 5 367 miljoonaa euroa (5 509 milj. euroa vuoden 2018 lopussa). Se sisältää 96 miljoonan euron vuokravastuut. Korolliset velat nousivat 704 miljoonaa euroa, ja likvidit varat kasvoivat 846 miljoonaa euroa. Osinko, yhteensä 977 miljoonaa euroa, maksettiin 4.4.2019.

Raportointikauden lopussa konsernin likvidit varat olivat 1 430 miljoonaa euroa (584 milj. euroa vuoden 2018 lopussa). Likvidit varat sisältävät PAO Fortumin rahat ja pankkisaamiset, joiden arvo oli 202 miljoonaa euroa (317 milj. euroa vuoden 2018 lopussa). PAO Fortum maksoi emoyhtiölleen 352 miljoonan euron osingot vuoden 2019 toisella neljänneksellä. Kolmannen neljänneksen lopussa Fortumilla 1 800 (1 800) miljoonaa euroa nostamattomia valmiusluottoja, josta 1 750 miljoonaa euroa erääntyy kesäkuussa 2023 (liite 13).

Fortum laski 19.2.2019 liikkeeseen nimellisarvoltaan 2,5 miljardin euron joukkovelkakirjalainat osana yhtiön Euro Medium Term Note -lainaohjelmaa. Joukkovelkakirjalainat laskettiin liikkeeseen kolmessa erässä seuraavilla maturiteeteilla: 1 000 miljoonaa euroa erääntyy 27.2.2023 ja lainasta maksetaan kiinteä kuponnikorko 0,875 %; 750 miljoonaa euroa erääntyy 27.2.2026 ja lainasta maksetaan kiinteä kuponnikorko 1,625 %; ja 750 miljoonaa euroa erääntyy 27.2.2029 ja lainasta maksetaan kiinteä kuponnikorko 2,125 %. Joukkovelkakirjalainojen tuotot käytettiin Uniperin osakkeiden hankintaa varten otetun 1 750 miljoonan euron lainan takaisinmaksuun ja 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan takaisinmaksuun, mikä tasapainotti velkojen erääntymisprofiilia. Huhtikuussa 2019 Fortum allekirjoitti 300 miljoonan euron kahdenvälisen viisivuotisen lainasopimuksen.

Standard & Poor's ja Fitch arvioivat uudelleen Fortumin luottoluokituksen sen jälkeen, kun Fortum oli ilmoittanut lisäävänsä Uniper-omistustaan yli 20,5 %:lla. Lokakuussa 2019 Standard & Poor's antoi Fortumille pitkäaikaiseksi luottoluokitukseksi BBB/CreditWatch Negative. Lyhyen ajan luokitus on tasolla A-2. Lokakuussa 2019 Fitch antoi Fortumille pitkäaikaiseksi luottoluokitukseksi BBB ja lyhyen ajan luokitukseksi F2 (Rating Watch Negative). Fortumille on ensiarvoisen tärkeää säilyttää investment-grade -tason luottoluokitus myös järjestelyn jälkeen ja vahvistaa rahoitusprofiiliaan pitkällä aikavälillä. Vakaa investment-grade -tason luokitus on Fortumille ensisijaisen tärkeää.

Tunnuslukuja

Katsauskauden lopussa vertailukelpoisen nettovelan ja käyttökateen (EBITDA) suhde viimeisen 12 kuukauden ajalta oli 3,2x (3,6x vuoden 2018 lopussa). Tavoitteena on ohjata velkaisuutta nettovelan ja käyttökateen suhteen nykyiseltä tasolta kohti pitkän aikavälin tavoitetta, joka on noin 2,5x yli suhdannesyklin.

Velkaantumisaste oli 42 % (46 % vuoden 2018 lopussa), ja omavaraisuusaste oli 55 % (54 % vuoden 2018 lopussa). Osakekohtainen oma pääoma oli 13,96 euroa (13,33 euroa vuoden 2018 lopussa). Sijoitetun pääoman tuotto viimeisen 12 kuukauden ajalta oli 9,0 % (6,7 % vuoden 2018 lopussa). Fortumin pitkän aikavälin tavoite sijoitetun pääoman tuotoksi on vähintään 10 % yli suhdannesyklin.

Segmenttikatsaukset

M&A and Solar & Wind Development ja Technology and New Ventures -liiketoimintayksiköt raportoitiin aiemmin Muissa toiminnoissa. Yksiköiden uudelleenjärjestelyn myötä osa toiminnoista siirrettiin olemassa oleviin divisiooniin ja vuoden 2019 alusta johdon raportointi ja segmenttiraportointi on laadittu uuden organisaatorakenteen mukaisesti. Tuulivoimaliiketoiminta raportoidaan osana Generation-segmenttiä ja aurinkovoimaliiketoiminta sekä biopohjaiset ratkaisut osana City Solutions -segmenttiä. Tuuli- ja aurinkovoimatoiminnot Venäjällä raportoidaan edelleen Russia-segmentissä. Uuden organisaatorakenteen mukaan muutetut luvut julkaistiin 19.3.2019.

Generation

Generation-segmentti vastaa Fortumin sähköntuotannosta Pohjoismaissa. Siihen kuuluvat ydinvoima-, vesivoima-, tuulivoima- ja lämpövoimatuotanto, sähköntuotannon optimointi, sähkökauppa, markkina-analyysi sekä globaalisti ydinvoiman asiantuntijapalvelut.

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	458	360	1 558	1 285	1 842	2 115
- sähkönmyynti	435	349	1 465	1 256	1 771	1 980
- josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	325	254	1 124	1 014	1 415	1 525
- muu myynti	23	11	93	29	71	135
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	176	103	660	538	763	885
Vertailukelpoinen liikevoitto	140	69	555	440	628	743
Liikevoitto	111	45	463	552	736	647
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta**	6	1	45	-5	-72	-22
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			5 953	6 072	6 485	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					10,8	13,0
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	81	72	184	170	262	276
Henkilöstön lukumäärä			1 143	1 139	1 091	

* Sähkön tukkumyyntitulot Pohjoismaissa sisältävät vesi-, tuuli- ja ydinvoimatuotannon. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

** Voimalaitokset rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa, ja omistajat ostavat sähköntuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia korkokuluineen ja tuotantoveroineen. Osuus tuloksesta koostuu pääasiassa IFRS-oikaisista (eli ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpidosta) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseessa (liite 19 vuoden 2018 tilinpäätöksessä).

Sähköntuotanto energialähteittäin

TWh	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Vesivoima Pohjoismaissa	4,3	2,9	14,5	14,3	19,1	19,3
Ydinvoima Pohjoismaissa	5,0	4,7	17,2	16,6	22,8	23,4
Tuulivoima Pohjoismaissa	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4
Lämpövoima Pohjoismaissa	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1	0,2
Yhteensä	9,4	7,6	32,1	31,2	42,3	43,2

Pohjoismainen myynti

TWh	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Myynti Pohjoismaissa	11,1	9,2	37,4	35,8	48,7	50,3
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	9,1	7,3	30,9	30,1	40,8	41,6

* Sähkön tukkumyyntivolyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi-, tuuli- ja ydinvoimatuotannon. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuus, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Myyntihinta

EUR/MWh	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa*	35,7	34,6	36,4	33,7	34,6	36,6

* Generation-segmentin sähkön tukkuhinta sisältää vesi-, tuuli- ja ydinvoimatuotannon. Se ei sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuus, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Heinä–syyskuu 2019

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa kasvoi selvästi. Kasvu johtui pääasiassa vesivoiman tuotantomäärien normalisoitumisesta vuoden 2018 kolmannen neljänneksen historiallisesti alhaiselta tasolta. Yleinen liiketoiminnan tulos ja ydinvoimatuotannon käyttöaste olivat edelleen hyvällä tasolla. Kokonaissähköntuotannosta 100 % (100 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Spot-hintojen laskusta huolimatta Generation-segmentin saavutettu sähkönhinta nousi 1,1 euroa/MWh eli +3 % suojaushinnan nousun myötä. Keskimääräiset spot-markkinahinnat laskivat 9 % Suomessa ja 32 % Ruotsissa (SE3-alue, Tukholma).

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 103 %. Tulosparrannus johtui pääasiassa vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien kasvusta ja saavutettujen sähkönhintojen noususta.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -29 (-25) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 6 (1) miljoonaa euroa (liite 11).

Loviisan ydinvoimalaitoksen vuosihuollot sujuivat hyvin. Yksikön 2 vuosihuolto kesti 26 päivää, ja yksikön 1 vuosihuolto kesti 20 päivää. Vuosihuollon aikana kummankin yksikön polttoaineesta korvattiin noin neljäsosa.

Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus edistyi syyskuussa 2019, kun Posivan Onkalo-kapselointilaitoksen peruskivi muurattiin Eurajoella. Posiva hoitaa omistajiensa korkea-aktiivisen ydinjätteen loppusijoituksen. Posivan omistavat Fortum Power and Heat Oy (40 %) ja Teollisuuden Voima Oy (TVO) (60 %).

Tammi–syyskuu 2019

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa kasvoi vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärien lisääntymisen seurauksena. Yleinen toiminnallinen tulos ja ydinvoimatuotannon käyttöaste olivat hyvällä tasolla. Kokonaissähköntuotannosta 99 % (100 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Generation-segmentin saavutettu sähkönhinta nousi 2,7 euroa/MWh eli +8 %. Kasvua vauhdittivat suojaushintojen nousu ja vesivoimatuotannon onnistunut optimointi sekä sähkön spot-hintojen nousu ensimmäisellä neljänneksellä.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 26 %, kun saavutettu sähkönhinta nousi ja vesivoiman ja ydinvoiman tuotantomäärät kasvoivat.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -92 (112) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen sekä Suomen ydinvoimatuotannossa säännöllisin väliajoin tehtävän teknisen päivityksen seurauksena. Vuoden 2018 vertailukaudella Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton 10 prosentin Hafslund Produksjon -osuuden myynnistä (liitteet 4 ja 14).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 45 (-5) miljoonaa euroa (liite 11).

City Solutions

City Solutions -segmentti kehittää kestävästä kaupunkiratkaisuista kasvavaa liiketoimintaa Fortumille. Segmenttiin kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet ja muut kiertotalouden ratkaisut sekä aurinkovoiman tuotanto. Segmentillä on liiketoimintaa Pohjoismaissa, Baltiassa, Puolassa ja Intiassa. Segmenttiin kuuluu myös Fortumin 50 %:n omistusosuus Stockholm Exergistä, joka on yhteisyritys ja yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	200	178	834	751	1 110	1 193
- lämmönmyynti	63	60	414	410	604	608
- sähkönmyynti	28	22	108	84	134	158
- jätteiden käsittelyn myynti*	59	52	180	149	211	242
- muu myynti**	51	43	131	108	161	184
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	11	47	179	201	310	288
Vertailukelpoinen liikevoitto	-36	4	41	71	135	105
Liikevoitto	-38	2	46	78	130	98
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	-1	6	41	49	74	66
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 790	3 726	3 794	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					5,5	4,5
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	53	73	262	157	242	347
Henkilöstön lukumäärä			1 946	1 989	2 017	

* Jätteiden käsittelyn myynti koostuu jätteiden vastaanottomaksuista ja ympäristörakentamisen palvelumyynnistä.

** Muu myynti koostuu pääasiassa käyttö- ja kunnossapitopalveluista sekä uusiutuotteiden ja polttoaineiden myynnistä.

Lämmönmyynti maittain

TWh	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Suomi	0,5	0,4	2,6	2,6	3,8	3,8
Puola	0,2	0,2	2,2	2,2	3,5	3,5
Norja	0,1	0,1	1,1	1,1	1,6	1,6
Muut maat	0,3	0,2	1,3	1,2	1,9	2,0
Yhteensä	1,1	0,9	7,2	7,2	10,8	10,9

Sähkönmyynti maittain

TWh	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Suomi	0,2	0,1	1,1	0,9	1,4	1,7
Puola	0,2	0,1	0,4	0,3	0,5	0,6
Muut maat	0,3	0,3	0,7	0,8	1,0	0,9
Yhteensä	0,6	0,5	2,2	2,0	2,9	3,2

Heinä–syyskuu 2019

Lämmönmyynti kasvoi, kun lämpötilat olivat jonkin verran tavallista matalammat useimmilla kaukolämpöalueilla. Myös sähkönmyynti kasvoi kolmannella neljänneksellä.

Vertailukelpoinen liikevoitto laski 40 miljoonaa euroa. Laskuun oli pääsyyinä vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä kirjattu 26 miljoonan euron voitto, joka saatiin Fortumin 54 %:n osuuden myynnistä aurinkovoimayhtiössä Intiassa. Tulosta rasittivat myös pidemmät huoltokatkot osassa sähkön- ja lämmön yhteistuotantolaitoksia (CHP), kierrätys- ja jätehuoltoliiketoiminnan heikompi tulos, CO₂-päästöoikeuksien ja polttoaineiden kustannusten kasvu.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -2 (-1) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli -1 (6) miljoonaa euroa, josta suurin osa liittyi -4 (3) miljoonan euron osuuteen Stockholm Exergin voitosta ja 3 (3) miljoonan euron osuuteen Turun Seudun Energiantuotannon voitosta (liite 11).

Syyskuussa 2019 Fortum ilmoitti tavoitteestaan lopettaa hiilen käyttö Espoon kaukolämpöverkossa vuoden 2025 loppuun mennessä. Tavoite on Fortumin ja Espoon kaupungin strategian mukainen. Espoon kaupungin tavoitteena on olla hiilineutraali 2020-luvulla.

Tammi–syyskuu 2019

Lämmönmyynti kasvoi hieman. Sähkönmyynti Suomessa kasvoi 41 % ensimmäisellä neljänneksellä, kun sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitosten käyttöasteet kasvoivat. Sähkönmyynti ”muut maat” -alueella pieneni ensimmäisellä ja toisella neljänneksellä, koska Fortum myi suurimman osan Intian aurinkovoimakapasiteetistaan vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä.

Vertailukelpoinen liikevoitto laski 42 %. Laskuun oli pääsyyinä vuoden 2018 kolmannella neljänneksellä kirjattu 26 miljoonan euron voitto, joka saatiin Fortumin 54 %:n osuuden myynnistä aurinkovoimayhtiössä Intiassa. Tammi-syyskuun vertailukelpoiseen liikevoittoon vaikutti vuoden kolmannen neljänneksen tappio, joka heikensi ensimmäinen vuosipuoliskon hyvän tuloksen vaikutusta.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli 5 (7) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon pääasiassa myyntivoittojen sekä suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 41 (49) miljoonaa euroa, josta suurin osa liittyi 30 (40) miljoonan euron osuuteen Stockholm Exergin tuloksesta (liite 11).

Consumer Solutions

Consumer Solutions -segmentti kattaa sähkö- ja kaasutuotteiden vähittäismyynnin Pohjoismaissa ja Puolassa, mukaan lukien asiakaspalvelun, laskutuksen sekä perinnän. Fortum on Pohjoismaiden suurin sähkön vähittäismyyjä, ja yhtiöllä on noin 2,4 miljoonaa asiakasta ja useita eri tuotemerkejä Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Puolassa. Consumer Solutions tarjoaa sähkötuotteita sekä niihin liittyviä lisäarvopalveluja ja digitaalisia kuluttajaratkaisuja.

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	311	332	1 326	1 204	1 759	1 881
- sähkönmyynti	272	285	1 175	1 045	1 547	1 677
- muu myynti	39	46	151	159	212	204
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	31	22	106	79	110	137
Vertailukelpoinen liikevoitto	16	7	60	36	53	77
Liikevoitto	20	26	24	64	75	35
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			564	631	648	
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	13	12	39	33	47	53
Henkilöstön lukumäärä			1 299	1 406	1 399	

Myynti

TWh	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Sähkö	5,2	4,8	21,2	21,4	30,3	30,1
Kaasu*	0,7	0,7	2,8	2,9	4,1	4,1

* Ei sisällä tukkumyyntiä.

Asiakkaiden määrä

Tuhatta*	III/19	III/18	2018
Sähkö	2 360	2 450	2 440
Kaasu	40	20	30
Yhteensä	2 400	2 470	2 470

* Pyöristettynä lähimpään 10 000:een.

Heinä–syyskuu 2019

Sähkönmyynti kasvoi 8 %. Kilpailu oli edelleen kovaa ja asiakasvaihuvuus suurta Pohjoismaissa.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 129 % myyntikatteiden nousun ja Puolan tulosparannuksen myötä. Myyntikatteiden kasvu on seurausta aktiivisesta tuote- ja palveluvalikoimien sekä liiketoiminnan kehittämisestä Hafslund-integraation myötä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli 5 (19) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (liite 4).

Puolan sähkönhintojen jäädyttämistä koskeva laki tuli voimaan elokuussa 2019. Sen taloudellinen vaikutus kolmannella neljänneksellä oli -1 miljoonaa euroa, ja vaikutuksen odotetaan olevan marginaalinen neljännellä neljänneksellä.

Tammi–syyskuu 2019

Sähkönmyynti laski 7 % pääasiassa asiakasmäärän laskun ja ensimmäisen neljänneksen lämpimämmän sään seurauksena. Liikevaihdon 11 %:n kasvu johtui pääasiassa markkinahintojen noususta etenkin ensimmäisellä neljänneksellä.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 67 % pääasiassa myyntikatteiden nousun myötä. Kasvu oli seurausta ensimmäisen vuosipuoliskon suotuisista markkinaolosuhteista, jotka tilapäisesti paransivat tiettyjen tuotteiden kannattavuutta. Myyntikatteiden kasvu on seurausta aktiivisesta tuote- ja palveluvalikoimien sekä liiketoiminnan kehittämisestä Hafslund-integraation myötä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavilla erillä oli -36 (28) miljoonan euron vaikutus liikevoittoon suojauslaskennan ulkopuolisten johdannaisten käyvän arvon muutoksen seurauksena (liite 4).

Russia

Russia-segmentti koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Segmentti sisältää myös Fortumin yli 29 prosentin omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyhtiö, joka yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	229	200	765	764	1 069	1 070
- sähkönmyynti	211	192	676	635	872	913
- lämmönmyynti	18	8	88	129	193	152
- muu myynti	1	0	2	1	4	5
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	91	76	333	291	417	459
Vertailukelpoinen liikevoitto	53	40	222	182	271	311
Liikevoitto	54	41	223	183	273	313
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	15	5	59	36	36	59
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 098	2 853	2 789	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					10,3	12,4
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	16	11	35	51	117	101
Henkilöstön lukumäärä			2 968	3 471	2 941	

Sähkön- ja lämmöntuotanto Venäjällä

TWh	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Sähköntuotanto Venäjällä	6,7	6,5	21,9	21,5	29,6	30,0
Lämmöntuotanto Venäjällä	1,7	1,5	11,3	13,9	20,4	17,8

Fortumin keskeiset sähkön, kapasiteetin ja kaasun hinnat Venäjällä

	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Sähkön spot-hinta (markkinahinta) Uralin alueella, RUB/MWh	1 107	1 059	1 129	1 025	1 043	1 121
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 937	3 812	3 883	3 774	3 801	3 896
Keskimääräinen kapasiteettihinta CCS ja muut, tRUB/MW/kk**	145	138	150	144	148	152
Keskimääräinen kapasiteettihinta CSA, tRUB/MW/kk**	1 004	993	1 066	1 033	1 075	1 099
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	571	556	604	585	609	624
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, RUB/MWh	1 974	1 884	1 985	1 854	1 888	1 984
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä, EUR/MWh***	27,5	24,8	27,0	25,4	25,6	26,8

* Sisältää forced mode -statuksen kapasiteettimaksut, säännelty tariffit ja kahdenväliset sopimukset.

** Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma käyttö.

*** Muunnettu käyttämällä keskimääräistä.

Heinä–syyskuu 2019

Sähköntuotanto kasvoi Tjumenin alueen sähkömarkkinoiden pienemmän tarjonnan vuoksi. Lämmöntuotanto kasvoi aiempaa kylmemmän sään seurauksena Tšeljabinskin ja Tjumenin alueilla.

Liikevaihto kasvoi 15 % ruplan vahvistumisen, korkeampien lämpötariffien sekä sähkönhintojen ja -tuotannon kasvun myötä.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 33 %. Kasvua tukivat lämpöliiketoiminnan tulosparannus ja sähkön myyntikatteen nousu. Venäjän ruplan kurssimuutoksen vaikutus oli 5 miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 15 (5) miljoonaa euroa, josta suurin osa liittyi 14 (9) miljoonan euron osuuteen TGC-1:n voitosta (liite 11).

Tammi–syyskuu 2019

Sähköntuotanto kasvoi Tjumenin alueen sähkömarkkinoiden pienemmän tarjonnan vuoksi. Lämmöntuotanto laski, kun Tšeljabinskin lämmönjakelutoiminta ja joitakin lämpökattiloita siirrettiin Yustek-yhteisyritykselle. Myös Tšeljabinskin ja Tjumenin alueiden aiempaa lämpimämmällä säällä vuoden ensimmäisinä kuukausina oli negatiivinen vaikutus.

Myynti pysyi vakaana. Sähkönhintojen nousu ja Nyagan 2:n kapasiteettimaksujen (CSA, Capacity Supply Agreement) kasvu tasoittivat ruplan heikentymisen, Tšeljabinskin alueen lämmönjakelutoiminnan siirtämisen Yustek-yhteisyritykselle sekä Tšeljabinskin ja Tjumenin alueiden vuoden ensimmäisten kuukausien lämpimämmän sään aiheuttaman pienemmän lämmöntuotannon negatiivisia vaikutuksia.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 22 %. Kasvua tukivat suuremmat sähkön myyntikatteet ja pienemmät luottotappiovaraukset sekä saatujen CSA-maksujen kasvu. Positiivista vaikutusta kuitenkin osittain tasoitti Tšeljabsinkin lämmönjakelutoiminnan siirtäminen Yustek-yhteisyritykselle. Yustek-yhteisyritykselle siirrettyjen liiketoimintojen vaikutus vuoden 2018 vertailukelpoiseen liikevoittoon Venäjällä oli marginaalinen. Saatujen CSA-maksujen nousu liittyi Nyagan 2:n CSA-maksujen kasvuun maksujakson viimeisinä vuosina vuoden 2018 kolmannelta neljänneksestä alkaen. Venäjän ruplan kurssimuutoksen vaikutus oli -2 miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 59 (36) miljoonaa euroa, josta suurin osa liittyi 47 (38) miljoonan euron osuuteen TGC-1:n voitosta ja 10 (3) miljoonan euron osuuteen Yustek-yhteisyrityksen voitosta Tšeljabsinkissa ja Tjumenissa (liite 11).

Muut toiminnot

Muut toiminnot -segmenttiin kuuluvat konsernitoiminnot, teknologia ja innovaatio, sisäiset ja ulkoiset kehityshankkeet, tutkimus ja kehitys sekä Fortumin osakeomistus Uniperissa, joka on konsolidoitu Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen (liite 6).

Milj. euroa	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Liikevaihto*	29	25	83	72	103	114
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	-14	-17	-64	-57	-78	-85
Vertailukelpoinen liikevoitto	-21	-24	-84	-73	-99	-110
Liikevoitto	-24	-24	-89	-48	-76	-117
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	86	0	534	2	0	532
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			4 314	3 928	4 023	
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	20	148	34	3 894	4 003	143

* Pääasiassa sisäistä myyntiä.

Uniper-investointi ja hankintamenolaskelma

Uniperin 3 968 miljoonan euron hankintameno ja hankintaan liittyvät välittömät kustannukset raportoidaan kohdassa "Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä". Hankintamenolaskelma saatettiin päätökseen vuoden 2019 toisella neljänneksellä. Hankintamenolaskelmassa käytettiin lähtökohtana Uniperin tasetta 30.6.2018, mutta hankittuihin varoihin ja velkoihin tehtiin yhteensä 613 miljoonan euron käyvän arvon oikaisu. Fortumin osuus Uniperin taseen 930 miljoonan euron liikearvosta on oikaistu hankituista nettovaroista, koska liikearvo ei ole IFRS-standardien mukainen yksilöitävissä oleva omaisuuserä. Mahdolliset Uniperin tulevaisuudessa kirjaamat liikearvon alakirjaukset, jotka kohdistuvat 30.6.2018 olemassa olleeseen liikearvoon peruutetaan Fortumin osuudessa osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta. Käyvän arvon oikaisu, yhteensä 613 miljoonaa euroa liittyy pääosin poliittisiin riskeihin ja riskeihin sääntely-ympäristössä, joista syntyvä epävarmuus on huomioitu tiettyjen energiantuotannossa käytettävien omaisuuserien käyvissä arvoissa. Käyvän arvon oikaisu peruutetaan "Osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksistä" 20 vuoden kuluessa, 30 miljoonaa euroa vuosittain. Vuoden kolmannella neljänneksellä Fortumin osuus Uniperin tuloksesta sisältää 23 miljoonaa euroa käyvän arvon oikaisuun liittyviä peruutuksia. Jos Uniper raportoi negatiivisia tulosvaikutuksia näihin omaisuuseriin liittyen, Fortum arvioi, täytyykö negatiivinen tulosvaikutus peruuttaa käyvän arvon oikaisua käyttäen (liitteet 6 ja 11).

Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuineen, koska Uniper julkaisee osavuositarkastuksensa myöhemmin kuin Fortum. Fortumin tammi–syyskuun 2019 osavuositarkastus sisältää Fortumin osuuden Uniperin vuoden 2018 neljännen neljänneksen sekä vuoden 2019 ensimmäisen ja toisen neljänneksen tuloksesta (liite 6). Uniper julkistaa tammi-syyskuun 2019 tuloksensa 12.11.2019.

Uniperin varsinainen yhtiökokous pidettiin 22.5.2019. Yhtiökokous hyväksyi ehdotetun 0,90 euron osingon osaketta kohti, mikä Fortumin osalta vastaa 165 miljoonan euron saatua osinkoa.

Fortum ilmoitti 8.10.2019, että yhtiö oli sopinut hankkivansa Elliottin ja Knight Vinken yhteensä yli 20,5 %:n Uniper-omistukset noin 2,3 miljardin euron kokonaishintaan. Järjestelyn myötä Fortumin omistusosuus Uniperissa nousee yli 70,5 %:iin (toteutuminen edellyttää viranomaishyväksynät) ja Uniper-kokonaisinvestointi noin 6,2 miljardiin euroon (ks. ”Katsauskauden jälkeiset tapahtumat” sekä liitteet 6 ja 11).

Heinä–syyskuu 2019

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli yhteensä 86 (0) miljoonaa euroa (liite 11), joka koostuu Fortumin 78 (-) miljoonan euron osuudesta Uniperin vuoden 2019 toisen neljänneksen tuloksesta sekä 8 (-) miljoonan euron käyvän arvon oikaisuista, jotka peruutettiin ja kirjattiin osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta Uniperin hankintameno-suunnitelman mukaisesti vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä (liite 6). Osakkuusyhtiötulokseen sisältyi vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä Uniperin 41 (-) miljoonan euron ei-operatiivinen tulos (liite 11).

Tammi–syyskuu 2019

Vertailukelpoinen liikevoitto laski pääasiassa Business Technology -yksikön kulujen kasvun myötä, mukaan lukien ulkoiset ja sisäiset hankkeet.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli yhteensä 534 (2) miljoonaa euroa (liite 11), joka koostuu Fortumin 511 (-) miljoonan euron osuudesta Uniperin vuoden 2018 neljännen neljänneksen ja vuoden 2019 ensimmäisen ja toisen neljänneksen tuloksesta sekä 23 (-) miljoonan euron käyvän arvon oikaisuun liittyvästä hankintameno-laskelman mukaisesta peruutuksesta, joka kirjattiin osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta Uniperin hankintameno-suunnitelman mukaisesti vuoden 2019 ensimmäisellä, toisella ja kolmannella neljänneksellä (liite 6). Osakkuusyhtiötulokseen sisältyi Uniperin 293 (-) miljoonan euron ei-operatiivinen tulos (liite 11).

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä olivat 183 (316) miljoonaa euroa, mistä 36 miljoonaa euroa liittyi Solberg-Blaiken vaihtosopimuksen Solberg-hankintaan (liite 6). Investoinnit käyttöomaisuuteen olivat 162 (160) miljoonaa euroa (liite 4).

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin tammi–syyskuussa 2019 olivat 552 (4 305) miljoonaa euroa. Investoinnit käyttöomaisuuteen olivat 516 (385) miljoonaa euroa (liite 4). Investoinnit osakkeisiin vuonna 2018 koostuivat pääasiassa Uniperin osakkeiden ostosta.

Fortum suunnittelee ottavansa käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suorittavansa perusrannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

	Tyyppi	Sähkön- tuotanto- kapasiteetti, MW	Lämmön- tuotanto- kapasiteetti, MW	Toimitus alkoi/alkaa
Generation				
Vesivoimaloita Suomessa ja Ruotsissa	Vesivoima	~15		2019
Sørfjord, Norja	Tuuli	97		IV/19-III/20
Kalax, Suomi	Tuuli	90		I/2021
City Solutions				
Zabrze, Puola	CHP	75	145	1.4.2019
Kivenlahti, Suomi	Bio HOB*		58	2020
Suomenoja, Suomi	Lämpöpumppu		20	2021
Pavagada 2, Intia	Aurinko	250		5.8.2019
Rajasthan, Intia	Aurinko	250		IV/2020
Russia				
Aurinko**	Aurinko	116		2021-2022

* Biopolttoainekäyttöinen lämpökattila (HOB, heat-only boiler).

** Edellyttää erillistä investointipäätöstä.

Generation

Fortum osallistuu 1 600 megawatin Olkiluoto 3 (OL3) -ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa TVO-omistusosuutensa kautta. OL3-ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortum omistaa 25 % OL3-ydinvoimalaitosyksiköstä ja on sitoutunut rakentamisen rahoitukseen omistusosuutensa suhteessa. Katsauskauden lopussa Fortumin lainasaatavat OL3:n osalta olivat 170 miljoonaa euroa. Fortumin jäljellä oleva sitoumus OL3-yksikköön oli 63 miljoonaa euroa. Suomen hallitus myönsi OL3:lle käyttöluvan maaliskuussa 2019. Laitoksen toimittava AREVA-Siemens-yhteenliittymä päivitti käyttöluvan aikataulun heinäkuussa 2019, jonka mukaan mukaan Olkiluoto 3:n säännöllinen sähköntuotanto alkaa heinäkuussa 2020 (liite 18).

Toukokuussa 2019 Fortum ilmoitti, että Fortum ja Skellefteå Kraft järjestävät uudelleen Ruotsissa sijaitsevien Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojensa yhteisomistuksen. Järjestelyn myötä Solbergin 76 megawatin tuulipuisto siirtyi kokonaan Fortumin omistukseen ja Blaikenin 248 megawatin tuulipuisto Skellefteå Kraftin omistukseen. Solberg-Blaikenin vaihtosopimuksen Solbergin hankintahinta oli 36 miljoonaa euroa. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2019, ja sillä oli vain vähäinen vaikutus Fortumin rahavirtaan ja tulokseen.

Toukokuussa 2019 Fortum päätti rakentaa 90 megawatin tuulivoimapuiston Närpiöön. Kalaxin tuulivoimapuistoon rakennetaan 21 voimalaa, joiden kokonaisteho on 90,3 megawattia ja vuosituotanto yli 0,3 terawattituntia. Kalaxin tuulivoimapuisto hyväksyttiin Suomen uusiutuvan energian kansalliseen preemiojärjestelmään maaliskuussa 2019, ja se saa tukea 2,87 euroa megawattitunnilta, jos sähkön markkinahinta on alle 30 euroa megawattitunnilta. Tuulivoimapuiston investointikustannuson noin 90 miljoonaa euroa. Tuulivoimapuisto arvioidaan otettavan käyttöön viimeistään vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä. Lokakuussa 2019 Fortum allekirjoitti 12-vuotisen sähkönostosopimuksen, jonka myötä se myy 70 % Kalaxin tuulivoimapuiston sähköntuotannosta Nesteelle.

Fortum osti 1.1.2019 kaikki jäljellä olleet TVO:n C-osakkeet, jotka oikeuttavat sähköntuotantoon Meri-Porin lauhdevoimalaitoksessa. Fortumin oikeus Meri-Porin laitoksen sähköntuotantoon nousi 67 %:sta 100 %:iin. Meri-Porin voimalaitosta käytetään pääasiassa Fingridin kapasiteettivarantona sekä varakapasiteettina.

Norjassa Fortum rakentaa Sør fjordiin 97 megawatin tuulipuistoa. Osa kapasiteetista on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2019 neljännellä neljänneksellä ja loput talvikauden jälkeen vuoden 2020 kolmannen neljänneksen loppuun mennessä.

City Solutions

Kesäkuussa 2019 Fortum päätti käynnistää Joensuussa sekä Viron Pärnussa (omistusosuus 100 %) ja Tartossa (omistusosuus 60 %) sijaitsevien kaukolämpö- ja jäähdytysliiketoimintojensa tulevaisuuden vaihtoehtojen arvioinnin. Yksi tutkittavista vaihtoehtoista on myös kyseisten toimintojen myynti. Strategiansa mukaisesti Fortum arvioi liiketoimintojaan säännöllisesti ja pyrkii luomaan lisäarvoa optimoimalla tuotantorakennettaan.

Toukokuussa 2019 Fortum ilmoitti suunnittelewansa uuden 20 megawatin lämpöpumppuyksikön rakentamista Espoon Suomenojan voimalaitokselle. Uusi yksikkö tuottaa hiilineutraalia kaukolämpöä ja korvaa fossiililla polttoaineilla tuotettua lämmöntuotantoa. Yksikkö otetaan käyttöön suunnitelman mukaan keväällä 2021, ja vuonna 2022 se nostaa Espoon kaukolämmöntuotannon hiilineutraalin osuuden yli 50 %:iin. Lopullinen investointipäätös yksikön rakentamisesta tehdään vuoden 2019 aikana.

Maaliskuussa 2019 Fortum ilmoitti voittaneensa Solar Energy Corporation of Indiaalta oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimaprojekti Rajasthaniin Intiaan. Voimalaitoksen käytön odotetaan alkavan vuoden 2020 neljännellä neljänneksellä.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimalaitoksen Pavagadan aurinkopuistoon Intian Karnatakaan. Investointi oli noin 160 miljoonaa euroa. Voimalaitos otettiin käyttöön 5.8.2019.

Kesäkuussa 2018 Fortum allekirjoitti sopimuksen, jolla se myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40 %) ja Elite Alfred Bergille (14 %). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta Intiassa. Huhtikuussa 2019 Elite Alfred Berg käytti optiotaan ostaa 2 %:n lisäosuuden Fortumilta.

Vuonna 2015 Fortum päätti rakentaa uuden yhteistuotantolaitoksen Puolan Zabrzeen. Laitoksessa käytetään ensisijaisesti jäteperäistä polttoainetta ja hiiltä, mutta myös muita polttoainesekeituksia voidaan käyttää. Uusi laitos korvaa nykyiset hiilivoimalat Zabrzessa ja Bytomissa. Sen tuotantokapasiteetti on 145 megawattia lämpöä ja 75 megawattia sähköä. Laitoksen käyttöönotto viivästyi jonkin verran alkuperäisestä suunnitelmasta, ja kaupallinen toiminta alkoi 1.4.2019.

Russia

Huhtikuussa 2019 Venäjän energiaministeriö valitsi Fortumin ja energianmyyntiyhtiö Vostokin 50/50 yhteisyrityksen toimitusvelvolliseksi sähkönmyyjäksi 1,5 miljoonalle asiakkaalle Tšeljabinskin alueella 1.7.2019 alkaen. Päätös tehtiin maaliskuussa 2019 pidetyn huutokaupan perusteella. Yhteisyritys sitoutui huutokaupassa maksamaan Chelyabenergosbytin 4,8 miljardin ruplan eli noin 66 miljoonan euron velat kokonaisuudessaan. Velanmaksu rahoitettiin suurimmaksi osaksi lainarahoituksella, joten kauppa edellytti Fortumilta rajallista pääomasijoitusta. Kaupan taloudellista vaikutusta Fortumille pienensi merkittävästi se, että Fortum oli yhtiön suurin yksittäinen velkoja noin 11 miljoonan euron osuudella velasta.

Kesäkuussa 2019 Fortum voitti Venäjän valtion uusiutuvan energian huutokaupassa oikeuden rakentaa 5,6 megawattia takuuhintaista aurinkovoimakapasiteettia. Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 110 megawattia aurinkovoimaa. Voimalaitokset otetaan käyttöön vuosina 2021 ja 2022.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto (50/50 joint venture) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 megawattia tuulivoimakapasiteettia käyttöönotettavaksi vuosina 2019–2023. Vuoden 2018 neljännellä neljänneksellä sijoitusrahasto päätti 100 megawatin tuulivoimainvestoinnista, jossa sähköntuotannon on tarkoitus alkaa vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 megawattia tuulivoimakapasiteettia käyttöönotettavaksi vuosina 2018–2022. Lokakuussa 2017 ja lokakuussa 2018 sijoitusrahasto päätti investoinneista 50 megawatin ja 200 megawatin tuulipuistoihin. Sähköntuotanto 50 megawatin tuulipuistossa alkoi 1.1.2019. Tuotannon 200 megawatin tuulipuistossa on tarkoitus alkaa vuoden 2020 ensimmäisellä puoliskolla.

Fortumin sekä Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahaston vuosina 2017, 2018 ja 2019 voittamiin uusiutuvan energian kapasiteetteihin liittyvät investointipäätökset tehdään tapauskohtaisesti. Fortumin sijoittama oma pääoma on enintään 15 miljardia ruplaa. Pitkällä aikavälillä Fortum pyrkii ylläpitämään kevyttä taserakennetta.

Toiminta- ja sääntely-ympäristö

Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan Pohjoismaissa kulutettiin sähköä 82 (82) TWh vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä. Lämpötilat olivat lähellä pitkän ajan keskiarvoa, ja teollinen kysyntä pysyi lähes ennallaan. Sähkönkulutus Pohjoismaissa tammi–syyskuussa 2019 oli 285 (291) terawattituntia, kun talvikuukausien tavallista leudompi sää vähensi sähkön kysyntää.

Vuoden 2019 alussa Pohjoismaiden vesivarannot olivat 74 TWh eli 10 TWh pitkän ajan keskiarvoa pienemmät ja 8 TWh pienemmät kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden 2019 kolmannen neljänneksen lopussa vesivarannot olivat 102 TWh eli 1 TWh pitkän aikavälin keskiarvoa suuremmat ja 13 TWh edellisvuotta suuremmat. Huhtikuussa 2019 Norjan vesi- ja energiavirasto (NVE) tarkisti maan varantotilastoja. Raportoidut viitetasot ja historialliset poikkeamat on päivitetty vastaavasti.

Vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 34,7 (50,5) euroa/MWh. Keskimääräinen sähkön aluehinta oli 47,8 (53,5) euroa/MWh Suomessa ja 35,6 (52,2) euroa/MWh Ruotsissa (SE3-alue, Tukholma). Alhaiset kaasun hinnat pitivät Manner-Euroopan spot-hinnat matalina kolmannella neljänneksellä. Tämä johti yhdessä Pohjoismaiden vesivarantojen kasvun kanssa Pohjoismaiden spot-hintojen laskuun edellisvuoteen verrattuna. Tammi–syyskuussa 2019 sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 39,0 (42,8) euroa/MWh. Keskimääräinen sähkön aluehinta oli 44,2 (45,9) euroa/MWh Suomessa ja 38,3 (43,3) euroa/MWh Ruotsissa (SE3-alue, Tukholma).

Saksassa keskimääräinen spot-hinta vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä laski merkittävästi ja oli 37,4 (53,5) euroa/MWh. Tammi–syyskuussa 2019 keskimääräinen spot-hinta Saksassa oli 38,0 (41,7) euroa/MWh.

CO₂-päästöoikeuksien (EUA, EU Emission Allowance) markkinahinta laski kolmannen neljänneksen alun 26 eurosta 25 euroon tonnilta vuoden 2019 kolmannen neljänneksen lopussa.

Venäjä

Fortum toimii Länsi-Siperiassa pääasiassa Tjumenin ja Hanti-Mansian alueilla, joilla teollinen tuotanto on keskittynyt öljyyn ja kaasuun, sekä Uralilla metalliteollisuuteen keskittyneellä Tšeljabinskin alueella. Venäjän markkinat on jaettu kahteen hintavyöhykkeeseen, ja Fortum toimii hintavyöhykkeellä 1 (Venäjän Euroopan puoleinen alue ja Uralin alue).

Alustavien tilastotietojen mukaan Venäjän sähkönkulutus vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä oli 240 (238) TWh. Vastaava luku hintavyöhykkeellä 1 oli 185 (184) TWh. Tammi–syyskuussa 2019 sähkönkulutus oli 773 (770) TWh Venäjällä ja 590 (591) TWh hintavyöhykkeellä 1.

Vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä keskimääräinen sähkön spot-hinta (kapasiteettihinnat pois lukien) laski 2 % ja oli 1 280 (1 302) ruplaa/MWh hintavyöhykkeellä 1. Spot-hinta Uralin alueella nousi 5 % ja oli 1 107 (1 059) ruplaa/MWh. Tammi–syyskuussa 2019 keskimääräinen sähkön spot-hinta (kapasiteettihinta pois lukien) oli 1 307 (1 227) ruplaa/MWh hintavyöhykkeellä 1 ja 1 129 (1 025) ruplaa/MWh Uralin alueella.

Tarkemmat markkinatiedot on esitetty taulukoissa katsauksen lopussa (sivut 67-69).

Sääntely-ympäristö

Euroopan komissio julkistaa Green Deal -ehdotuksensa

Ursula von der Leyenin johtama uusi Euroopan komissio aloittaa työnsä virallisesti 1.12.2019. Ilmasto- ja energiakokonaisuus on jaettu kahteen osaan: ilmastoasioista vastaa varapuheenjohtaja Timmermans ja energia-asioista komissaari Simson. Yksi komission päätehtävistä on ohjata koko Euroopan unionin taloutta vähäpäästöisemmäksi. Timmermansin tehtävänä on esitellä uusi eurooppalainen Green Deal -hanke ja ilmastolaki komission virkaanastumisen sadan ensimmäisen päivän aikana. Niitä täydennetään EU:n ilmastolainsäädännöllä, kuten vuoden 2030 päästötavoitteen tarkistuksella tasolle 50–55 %:n t ja ehdotuksella EU:n päästökauppajärjestelmän laajentamisesta uusille sektoreille.

Uuden komission kunnianhimoiset ilmastotavoitteet ovat Fortumin strategian mukaisia ja antavat yhtiölle erinomaisen mahdollisuuden jatkaa puhtaan energian strategiansa toteuttamista sekä päästöjen vähentämisen edistämistä Euroopassa hiilidioksidipäästöjen hinnoittelun avulla.

Kestävän rahoituksen taksonomia etenee

Euroopan neuvoston kannanotto kestävän rahoituksen taksonomiaksi hyväksyttiin 25.9.2019. Järjestelmä on kestävinä pidettyjen investointien yhtenäinen luokittelujärjestelmä ja sisältää monia Fortumin kannalta keskeisiä teknologioita: ydinvoiman, vesivoiman, tuulivoiman, aurinkovoiman, sähkön varastoinnin, hiilidioksidin talteenoton- ja varastoinnin, Power-to-X-teknologian, vaarallisten jätteiden käsittelyn ja jätteenpolton. Uusiutumaton energia, kaasuputket ja jätteenpolto eivät ole Euroopan parlamentin maaliskuussa hyväksytyyn näkemyksen mukaan kestäviä. Luokittelujärjestelmästä käydään komission, parlamentin ja neuvoston välisiä kolmikantaneuvotteluja, joissa odotetaan päästävän ratkaisuun vuoden loppuun mennessä.

Teknologiakohtaisten kriteerien laadinta on edennyt taksonomian rinnalla. Komission tekninen asiantuntijaryhmä on alustavasti suositellut luokittelujärjestelmän rajaamista uusiutuvaan energiaan. Lopullisia suosituksia odotetaan vuoden loppuun mennessä.

Rahoituskulut todennäköisesti kasvavat sellaisten investointien osalta, joita ei luokitella kestäviksi. Lisäksi ilman julkista rahoitusta jäisivät teknologiat, joita ei luokitella kestäviksi.

Kestävän rahoituksen aloitteen tavoite on sinänsä Fortumin strategian mukainen, mutta Fortum on kannattanut hiilidioksidipäästöihin perustuvaa lähestymistapaa ja teknologianeutraaliutta Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisesti.

Ehdotus Saksan ilmastostrategiaksi

Saksan hallitus julkisti syyskuussa laajan ilmasto- ja energiapaketin, joka tähtää vuodelle 2030 asetetun 55 %:n päästövähennystavoitteen ja vuodelle 2050 asetetun hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen. Uudet toimenpiteet keskittyvät asumis- ja liikennesektoreille. Tavoitteena on ottaa käyttöön kansallinen CO₂-päästökauppajärjestelmä näillä aloilla. Energia-alalla pysyy voimassa 65 %:n tavoite uusiutuvalla sähköllä vuoteen 2030 mennessä. Hallitus hyväksyi lokakuun alussa lakiehdotuksen, jossa esitetään oikeudellisesti sitovat ilmastotavoitteet energia-alalle, teollisuudelle, asumiseen, liikenteeseen, maataloudelle ja jätealalle tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi.

Lisäksi hallitus vahvisti tavoitteensa hiilestä luopumisen suunnitelmaa koskevasta lakiehdotuksesta vuoden 2019 loppuun mennessä ja myös vetyä koskevan kaasustrategian julkistamisesta. Hiilestä luopumista koskeva suunnitelma on hiilikomission suositusten mukainen.

Fortumin mielestä kyseinen lainsäädäntö tulisi saada voimaan mahdollisimman pian, koska ensimmäiset kivihiihivoimaloita koskevat huutokaupat on tarkoitus järjestää jo kesällä 2020 ja ensimmäiset voimalat on tarkoitus sulkea vuonna 2022.

Pohjoismaiden vuoden 2020 budjettiehdotukset – Fortumin kannalta keskeiset aiheet

Suomen hallitus esitti budjettiehdotuksensa 17.9.2019. Kaikkia keskeisiä energiaveropäätöksiä on lykätty vuoteen 2020. Hallitus aloittaa vuoden 2020 alussa laajan energiaverouudistuksen, joka tulee voimaan vuonna 2021. Uudistus sisältää teollisuuden sähköveron alennuksen (mukaan lukien palvelinkeskukset sekä kaukolämpöverkkoon kytketyt lämpöpumput, joista hukkalämpö siirtyy verkkoon), turpeen verotuskohtelun ja jätteenpolton CO₂-päästöperustaisen veron.

Ruotsissa tehtiin tammikuussa 2019 laaja poliittinen sopimus, joka sisältää 1,5 miljardia euroa uusia ympäristöveroja. Sopimuksen mukaisesti Ruotsin vuoden 2020 budjettiehdotuksessa on jätteenpolttovero, joka on 75 kruunua tonnilta vuonna 2020 ja nousee 125 kruunuun tonnilta vuoteen 2022 mennessä. Veron vaikutus Stockholm Exergin kustannustasoon yhtiön vuotuisen jätemäärän perusteella olisi 100 miljoonaa kruunua vuodessa, jos vero on 100 kruunua tonnilta. Tulosvaikutus riippuu veron lopullisesta lainsäädännöstä ja jätetuotannon sopimusrakenteesta. Fossiilisia polttoaineita käyttävien CHP-laitosten veronkorotus tuli voimaan 1.8. Sen myötä Stockholm Exergin hallitus on päättänyt sulkea toisen CHP6:n kahdesta yksiköstä Tukholmassa ja pitää toista yksikköä vain varalla.

Norjan hallitus esitti vuoden 2020 budjettiehdotuksensa 7.10. Se sisältää ehdotuksen 38,5 miljoonan kruunun avustuksesta Fortum Oslo Varmelle hiilidioksidin talteenottoa ja varastointia varten vuoden 2020 loppuun saakka. Suurkäräjät tehneen lopullisen investointipäätöksen vuoden 2020 lopulla tai vuoden 2021 alussa. Fortum pitää Norjan valtion tai EU:n innovaatorahaston rahoitusta edellytyksenä hiilidioksidin talteenotto- ja varastointihankkeen täysimittaiselle kehittämiselle ja investoinnille.

Ruotsin sähköistyskomissio

Hallitus perustaa komission edistämään liikennesektorin sähköistymistä. Tavoitteena on nopeuttaa investointeja tieverkon sähköistämiseen, latausasemiin ja muihin mahdollisiin ratkaisuihin. Komissio käsittelee myös rahoitusasioita ja verkkojen rakentamisen nopeuttamista sekä kuljetusalan sähköistämisen kokonaisvaikutuksia sähköjärjestelmään.

Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos altistuu useille taloudellisille, operatiivisille, strategisille ja vastuullisuuteen liittyville riskeille. Fortum altistuu näille riskeille sekä suoraan että epäsuorasti osakkuus- ja yhteisyritystensä kautta. Fortumin pääasialliset osakkuus- ja yhteisyritykset ovat Uniper SE, TVO, OKG AB, Forsmarks Kraftgrupp AB, Kemijoki Oy, TGC-1 ja Stockholm Exergi AB. Lisätietoja riskeille altistumisesta on kunkin yhtiön vuosikertomuksessa.

Sähkön tukkuhinnat Pohjoismaissa ovat Fortumin liiketoiminnan tuloksen kannalta tärkeimpiä tekijöitä. Tukkuhinnan lyhyen aikavälin kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat hyödykkeiden hinnat, kuten hiilen ja kaasun hinnat, ja sähkön tukkuhinnat Euroopassa, CO₂-päästöoikeuksien hinnat, hydrologinen tilanne, lämpötila sekä sähkön tuonnin ja viennin tasapaino. Pitkällä aikavälillä maailmantalouden kasvu sekä energiapolitiikan ja -säännösten muutokset vaikuttavat hyödykkeiden ja CO₂-päästöoikeuksien hintoihin, jotka puolestaan vaikuttavat sähkön tukkuhintoihin Pohjoismaissa. Lisäksi valuuttakurssivaihtelujen kasvulla on muunto- ja transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen etenkin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun osalta.

Epäonnistuneista sisäisistä prosesseista ja järjestelmistä tai ulkoisista tapahtumista aiheutuvat operatiiviset riskit voivat heikentää Fortumin tulosta. Polttoaineiden hinnat ja voimalaitosten käytettävyys vaikuttavat kannattavuuteen kaikilla alueilla.

Sääntely- ja taloudellisen ympäristön muutokset luovat riskejä ja mahdollisuuksia energia- ja ympäristöhuoltoliiketoiminnassa. Suurin strateginen riski on sääntely- ja markkinaympäristön kehittyminen suuntaan, jota emme ole ennakoineet ja johon emme ole valmistautuneet. Fortum varautuu näihin epävarmuustekijöihin analysoimalla ja arvioimalla lukuisia markkinoiden ja sääntelyn tulevaisuuden kehityskulkuja ja niiden vaikutuksia eri tuotantomuotoihin ja teknologioihin. Tämän työn seurauksena Fortumin strategia sisältää tulopohjan laajentamisen sekä toiminnan suuntaamisen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin. Ympäristönsuojelu luo ympäristöhuoltoliiketoiminnan perustan ja mahdollisuudet. Keskeistä on kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin kiristyvässä sääntely-ympäristössä.

Fortumin Venäjän liiketoiminnan kannalta keskeisiä tekijöitä ovat talouskasvu, ruplan kurssi, lämmöntuotannon sääntely sekä sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden kehitys. Saadut takuuhintaiset maksut CSA-kapasiteettisopimuksista ja kapasiteettihuutokaupoista (CCS, Competitive Capacity Selection) ovat keskeisiä kannattavuustekijöitä. Suurin osa Fortumin vuoden 2007 jälkeen rakennetusta kapasiteetista kuuluu CSA-järjestelmän piiriin. Jokaiselle takuuhinnan piirissä olevalle uudelle laitokselle maksetaan Venäjän valtion takaamaa takuuhintaa noin 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien (uusiutuvalle energiantuotannolle noin 15 vuoden ajan). Saadut kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyyppin ja koon mukaan. Myös kausivaihtelut ja käytettävyys vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. CSA-maksuihin vaikuttavat muun muassa painotettu pääoman keskimääräinen kustannus (WACC), kuluttajahintaindeksi (CPI) sekä yhtiöiden sähkön spot-markkinoilta saamat tuotot (tuottoja tarkastellaan kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta). Lisäksi lämpövoimalat saavat selkeästi korotettuja CSA-maksuja alkaen noin kuusi vuotta käyttöönotosta.

Lisätietoja Fortumin riskeistä on luettavissa yhtiön vuosikertomuksessa.

Näkymät

Suojaukset

Syyskuun 2019 lopussa noin 80 % Generation-segmentin arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu hintaan 33 euroa/MWh loppuvuodelle 2019, noin 70 % hintaan 33 euroa/MWh vuodelle 2020 (vuoden 2019 toisen neljänneksen lopussa 60 % hintaan 31 euroa/MWh) ja noin 35 % hintaan 33 euroa/MWh vuodelle 2021.

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannaisopimuksilla, joista suurin osa on Nasdaq Commodities -termiinejä.

Käyttöomaisuusinvestoinnit ja myynnit

Tällä hetkellä Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 600–650 miljoonaa euroa vuonna 2019. Arvio sisältää aurinko- ja tuulivoimainvestoinnit, jotka voidaan myydä pääoman kierrätykseen tähtäävän liiketoimintamallin kautta. Kunnossapitoinvestointien arvioidaan olevan noin 300 miljoonaa euroa vuonna 2019 eli selkeästi alle poistojen tason.

Investointien odotetaan pienenevän vuonna 2020.

Pohjoismaiset markkinat

Sähkön osuuden energian kokonaiskulutuksesta odotetaan kasvavan edelleen. Sähkön kysynnän Pohjoismaissa odotetaan kasvavan lähivuosina keskimäärin noin 0,5 % vuodessa. Kasvuvauhti määräytyy pitkälti Euroopan ja etenkin Pohjoismaiden makrotaloudellisen kehityksen mukaan sekä pitkällä aikavälillä myös teollisuuden, liikenteen ja lämmityksen sähköistämisen asteen mukaan.

Kaasun hinta oli vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä matalalla tasolla ja myös hinta seuraavalle vuodelle laski. Öljyn ja päästöoikeuksien hinnat laskivat, mutta hiilen hinnat nousivat.

Lokakuun 2019 puolivälissä hiilen termiinihintaa (ICE Rotterdam) loppuvuodelle 2019 oli noin 61 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja päästöoikeuksien markkinahinta vuodelle 2019 26 euroa tonnilta. Pohjoismainen sähkön termiinihintaa Nasdaq Commodities -markkinapaikalla oli noin 41 euroa/MWh loppuvuodelle 2019 ja noin 36 euroa/MWh vuodelle 2020. Saksassa sähkön termiinihintaa oli noin 44 euroa/MWh loppuvuodelle 2019 ja noin 49 euroa/MWh vuodelle 2020. Pohjoismaiden vesivarannot olivat noin 2 TWh alle pitkän ajan keskiarvon ja 2 TWh vertailukautta suuremmat.

Generation

Generation-segmentin saavutettuun sähkönhintaan Pohjoismaissa vaikuttavat muun muassa suojausasteet, suojaushinnat, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Jos sähköntuotantolähteiden suhteellisten osuuksien muutoksista mahdollisesti johtuvia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti segmentin saavuttamassa sähkön tukkumyyntihinnassa Pohjoismaissa tarkoittaisi noin 45 miljoonan euron muutosta Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa. Segmentin saavuttama sähkön tukkumyyntihinta sisältää myös lisäarvon, joka saavutetaan vesivoima- ja ydinvoimatutannon optimoinnilla sekä kaupankäynnin hyödykemarkkinoilla.

Ruotsin eduskunta hyväksyi 19.6.2018 uuden vesivoimalain, joka astui voimaan 1.1.2019. Uuden lain mukaan toimialan on perustettava yhteinen vesivoimarahasto, josta rahoitetaan suurin osa tarvittavista ympäristötoimista. Perustetun rahaston suuruus on 10 miljardia Ruotsin kruunua, joka maksetaan 20 vuoden kuluessa. Suuret energiayhtiöt sijoittavat rahastoon vesivoiman tuotanto-osuutensa mukaisesti. Fortumin osuus rahaston kokonaisrahoituksesta on 23 %. Lisäksi hallitus antoi määräyksen vesivoimalupien uudistamisen kansallisesta priorisointisuunnitelmasta. Määräys tuli voimaan 11.1.2019.

Tukholman valitustuomioistuin antoi 11.6.2018 päätöksensä Fortum Sverige AB:n vesivoiman kiinteistöveron oikaisuhakemuksesta vuosilta 2009–2014. Oikeuden päätökset eivät olleet Fortumille suotuisia. Korkein hallinto-oikeus ei myöntänyt Fortumille valituslupaa. Koska hallinto-oikeus, Tukholman valitustuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus käsitelivät vain valtioneuvoston päätöksiä koskevat väitteet, tapaus on siirretty takaisin hallinto-oikeuden käsiteltäväksi muiden oikeudellisten väitteiden osalta. Kiistanalainen kiinteistövero ilman korkoja kyseiseltä ajanjaksolta on yhteensä noin 510 miljoonaa Ruotsin kruunua (noin 48 miljoonaa euroa). Lisäksi hallinto-oikeus käsittelee Fortumin Ruotsin yritysten vuosilta 2011–2016 tekemiä valituksia, jotka koskevat niiden vesivoimalaitosten kiinteistöveroastetta samoin oikeudellisin perustein. Fortum on maksanut kiinteistöveroita lain mukaisesti. Jos oikeuden lopullinen päätös on Fortumille epäsuotuisa, se ei vaikuta Fortumin tulokseen. Fortum Sverige AB teki joulukuussa 2018 EU-komissiolle valituksen vesivoimalaitosten kiinteistöverosta Ruotsissa vuodelta 2017 ja aiemmilta vuosilta. Fortum pyysi komissiota tutkimaan, ovatko Ruotsin vesivoimalaitosten kiinteistövero koskeva lainsäädäntö ja oikeuden päätökset EU:n valtioneuvoston päätösten mukaisia.

Syyskuussa 2016 Ruotsin hallitus esitteli tulevien vuosien budjettiehdotuksensa. Ehdotuksen mukaan vesivoiman kiinteistövero laskee Ruotsissa 2,8 prosentista 0,5 prosenttiin. Veroa lasketaan neljässä vaiheessa: 2,2 prosenttiin vuoden 2017 tammikuussa; 1,6 prosenttiin vuoden 2018 tammikuussa; 1,0

prosenttiin vuoden 2019 tammikuussa; ja 0,5 prosenttiin vuoden 2020 tammikuussa. Vuonna 2018 Fortumin vero oli 65 miljoonaa euroa. Lisäksi sähköhinnoista riippuvaa vesivoiman kiinteistöveron verotusarvoa tarkistettiin vuonna 2019. Kiinteistöveron verotusarvoa tarkistetaan kuuden vuoden välein. Fortumin vesivoiman kiinteistöveron arvioidaan laskevan vuonna 2019 noin 20 miljoonalla eurolla vuodesta 2018.

City Solutions

City Solutions -segmentin rahavirran ja tuloksen kasvu syntyvät pääasiassa uusien laitosinvestointien ja yritysostojen kautta. Lämmön hinta, polttoainekulut, laitosten käyttöaste, joustavuus, tehokkuus ja jätteen vastaanottomaksut ovat kannattavuuden avaintekijöitä. Myös sähkön hinta ja sääolosuhteet vaikuttavat kannattavuuteen. Fortum aikoo luoda uutta liiketoimintaa, jossa on potentiaalia merkittävään kannattavuuden parantamiseen esimerkiksi jätteiden käsittelyssä ja kierrätyksessä ja biotaloudessa.

Fortum Oslo Varmen liiketoimintojen kehittämisen arvioidaan edellyttävän toiminnan integrointiin liittyviä kertaluonteisia kuluja sekä lisäinvestointeja tulevina vuosina. Kustannushyötyjä odotetaan syntyvän asteittain vuodesta 2019 alkaen, ja 5–10 miljoonan euron vuosittainen täysimääräinen hyöty saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Ruotsin hallitus ehdotti 10.4.2019 uusia veroja fossiilisille polttoaineille, joita käytetään lämmöntuotantoon CHP-laitoksissa. Veroehdotuksen jälkeen Stockholm Exergin hallitus päätti poistaa käytöstä yhden CHP6-laitoksen yksiköistä Tukholmassa ja jättää toisen vain varalle. Stockholm Exergi odottaa pystyvänsä rajoittamaan kustannukset 150 miljoonaan kruunuun vuodessa näillä toimenpiteillä sekä kaukolämpöjärjestelmän optimoinnilla. Lisäksi Ruotsissa on ehdotettu jätteenpolttoveroa, joka toteutuessaan kasvattaisi Stockholm Exergin kustannuksia 100 miljoonalla kruunulla vuodessa. Tulosvaikutus riippuu veron lopullisista lainsäädännöllisistä puitteista ja jätetuotannon sopimusrakenteesta. Lopullista veroehdotusta odotetaan osana valtion budjettiehdotusta lokakuun 2019 lopulla.

Maaliskuussa 2019 Fortum ilmoitti voittaneensa Solar Energy Corporation of Indiaalta oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimaprojektin Rajasthaniin Intiaan. Aurinkopuistossa tuotetulle sähkölle taataan kiinteä 2,48 INR/kWh takuuhinta 25 vuodeksi. Voimalaitoksen käytön odotetaan alkavan vuoden 2020 neljännessä neljänneksellä.

Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 250 megawatin aurinkovoimalaitoksen Pavagadan aurinkopuistoon Intian Karnatakaan. Investoinnin arvioidaan olevan noin 160 miljoonaa euroa. Aurinkopuistossa tuotetulle sähkölle taataan kiinteä 2,85 INR/kWh takuuhinta 25 vuodeksi. Laitos otettiin käyttöön 5.8.2019.

Consumer Solutions

Kilpailun pohjoismaisilla sähkön vähittäismyyntimarkkinoilla odotetaan pysyvän kireänä, mikä edelleen luo paineita myyntikatteisiin ja asiakasvaihtuvuuteen. Consumer Solutions vastaa haasteelliseen markkinatilanteeseen ja vahvistaa kilpailukykyään jatkamalla panostusta uusien digitaalisten palvelujen kehittämiseen kuluttajille.

Hafslundin ja Fortumin kuluttajaliiketoiminnot täydentävät hyvin toisiaan, ja niiden yhdistämisellä voidaan saavuttaa sekä tuottoihin että kuluihin liittyviä synergiaetuja. Lyhyellä aikavälillä ensisijaisena tavoitteena on saavuttaa tuottoja lisäävää myyntiä hyödyntämällä molempien yhtiöiden parhaita käytäntöjä ja tarjoamalla lisätuotteita ja palveluita koko asiakaskunnalle. Kustannushyötyjä saadaan vuodesta 2019 alkaen, kun Hafslundin integraatio on saatu päätökseen. Kustannushyötyjen odotetaan kasvavan asteittain tulevina vuosina, ja tavoitellut noin 10 miljoonan euron vuosittaiset hyödyt saavutettaneen vuoden 2020 loppuun mennessä.

Russia

Russia-segmentin CSA-sopimuksiin perustuvat kapasiteettimaksut ovat keskeinen yhtiön tuloskasvuun vaikuttava tekijä, sillä ne ovat huomattavasti korkeampia kuin CCS-huutokaupoista saatavat kapasiteettimaksut. Tällä hetkellä Fortumin CSA-kapasiteetti on 2 368 MW. Helmikuussa 2019 sähkön tukkukaupan viranomaisen julkaisi painotetun pääoman keskimääräisen kustannuksen (WACC) ja kuluttajahintaindeksin (CPI) vuodelle 2018. Näitä tietoja käytettiin CSA-maksujen määrittämiseen vuodelle 2019. Kapasiteettimaksuja laskettiin vastaamaan Venäjän pitkän aikavälin valtion obligaatioiden alempaa korkoa. Viranomaisen tarkasteli myös energiamarkkinoilta saatuja tuottoja, ja kapasiteettimaksuja nostettiin pienempien tuottojen vuoksi. Lisäksi osa lämpövoimaloista saa selkeästi korotettuja CSA-maksuja noin kuudennesta käyttövuodesta alkaen. Vuonna 2019 ei ole odotettavissa vastaavaa korotusta CSA-maksuihin.

Fortumin muu kapasiteetti Venäjällä on 2 560 MW, ja sillä on oikeus osallistua CCS-huutokauppaan. Pitkän aikavälin CCS-huutokaupat vuosille 2018–2021 pidettiin vuosina 2015, 2016 ja 2017. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat valituiksi. Nimellinen CCS-hinta oli 111 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2018; 110 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2019; 115 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2020; ja 134 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2021. CCS-huutokauppa vuosille 2022–2024 pidettiin elokuussa 2019. Nimellinen CCS-hinta oli 168 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2022; 171 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2023; ja 182 000 ruplaa megawatilta kuukaudessa vuonna 2024. CCS-huutokauppa vuodelle 2025 on määrä pitää marraskuussa 2019. Fortum on myös saanut forced mode -statuksen osalle Argayashin voimalaitoksen kapasiteettia, eli yhtiö saa korkeamman maksun 195 MW:lle vuosiksi 2018–2019, 175 MW:lle vuodeksi 2020 ja 105 MW:lle vuodeksi 2021.

Kesäkuussa 2019 Fortum voitti Venäjän valtion uusiutuvan energian huutokaupassa oikeuden rakentaa 5,6 megawattia takuuhintaista aurinkovoimakapasiteettia. Kesäkuussa 2018 Fortum voitti oikeuden rakentaa 110 MW aurinkovoimaa. Voimalaitosten tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 14 000 ruplaa/MWh ja 15 000 ruplaa/MWh, ja laitokset otetaan käyttöön vuosina 2021–2022.

Kesäkuussa 2018 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto (Fortumin osuus 50 %) voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 823 MW tuulivoimakapasiteettia käyttöönotettavaksi vuosina 2019–2023, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000–8 000 ruplaa megawattitunnilta. Joulukuussa 2018 tuulivoimasijoitusrahasto päätti investoinnista 100 MW:n tuulivoimapuistoon.

Kesäkuussa 2017 Fortumin ja Rusnanon sijoitusrahasto voitti CSA-huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 MW tuulivoimakapasiteettia käyttöönotettavaksi vuosina 2018–2022, ja niiden tuotantokapasiteetille maksetaan 15 vuoden ajan takuuhintaa, joka vastaa noin 7 000–9 000 ruplaa/MWh. Lokakuussa 2017 sijoitusrahasto teki päätöksen ensimmäisen 50 MW:n ja lokakuussa 2018 toisen 200 MW:n tuulipuiston rakentamisesta.

Venäjän hallitus nosti kaasun hintaa 1,4 % heinäkuussa 2019. Fortum arvioi kaasun hinnan nousevan 3 % heinäkuussa 2020.

Muut toiminnot

Uniper-osakeomistuksen taloudellisista vaikutuksista on tietoa liitteissä 6 ja 11.

Verotus

Fortumin vuoden 2019 efektiiviseksi veroasteeksi arvioidaan 19–21 %, kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja ja verokantojen muutoksia ei oteta huomioon.

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus päätti alentaa yhteisöveroa kahdessa vaiheessa: 22,0 prosentista 21,4 prosenttiin tammikuusta 2019 alkaen ja 20,6 prosenttiin tammikuusta 2021 alkaen.

Fortum on saanut Belgiassa vuosien 2008–2012 tuloverotusta koskevia jälkiveropäätöksiä. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortum EIF NV on sittemmin yhdistetty Fortum Project Finance NV:hen. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön, ja yhtiö on valittanut päätöksistä. Antwerpenin ensimmäisen asteen tuomioistuin hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortum valitti päätöksestä vetoomustuomioistuimeen. Tammikuussa 2016 Fortum sai Antwerpenin vetoomustuomioistuimelta suotuisan päätöksen, jossa tuomioistuin ei pitänyt veroviranomaisten tulkintaa oikeana ja mitätöi vuoden 2008 jälkiveropäätöksen. Veroviranomaiset valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen (Hof van Cassatie) maaliskuussa 2016. Huhtikuussa 2019 korkeimman oikeuden julkisasiamies julkisti kantansa, joka oli Fortum Project Financen kannalta myönteinen. Toukokuussa 2019 korkein oikeus kuitenkin kumosi Antwerpenin vetoomustuomioistuimen päätöksen ja palautti jutun uudelleen käsiteltäväksi Ghentin vetoomustuomioistuimeen. Fortumin vuosia 2009–2012 koskevat vetoomukset odottavat edelleen käsittelyä, ja yhtiö odottaa kyseisiä vuosia koskevien päätösten olevan vuotta 2008 koskeneen päätöksen mukaisia. Lainopillisen analyysin ja lainopillisen neuvonantajan mielipiteen perusteella tapauksesta ei ole kirjattu varauksia. Jälkiveroja vaaditaan 36 miljoonaa euroa vuodelta 2008, 27 miljoonaa euroa vuodelta 2009, 15 miljoonaa euroa vuodelta 2010, 21 miljoonaa euroa vuodelta 2011 ja 15 miljoonaa euroa vuodelta 2012. Verot on jo maksettu.

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti olla myöntämättä Fortumille valituslupaa vuosien 2009–2012 verotuksen korkovähennyksistä Ruotsissa. Siten hallinto-oikeuden kesäkuussa 2017 tekemä epäsuotuisa päätös jää voimaan. Fortum maksoi jälkiveron korkoineen, yhteensä 1 175 miljoonaa kruunua (122 milj. euroa), vuonna 2016 ja kirjasi sen kuluksi vuoden 2017 toisen neljänneksen tulokseen. On vahvoja perusteita väittää, että nämä hallinto-oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset ovat EU-lakien ja niiden mukaisten perusoikeuksien vastaisia. Siksi Fortum jätti joulukuussa 2018 haastehakemuksen Tukholman käräjäoikeudelle. Yhtiö hakee näiden tapausten perusteella Ruotsin valtiolta vahingonkorvauksia. Lisäksi Fortum on hakenut vuoden 2012 tapaukselle Ruotsin ja Hollannin välistä sopimusmenettelyä (liite 18).

Kestävä kehitys

Fortum ottaa toiminnoissaan tasapainoisesti huomioon ilmasto- ja resurssikysymykset sekä vaikutukset henkilöstöön ja yhteiskuntaan seuraavasti:

Henkilöstö ja yhteiskunta		Ilmasto ja resurssit
Taloudellinen lisäarvo sidosryhmille	Laitos- ja työturvallisuus	Energia- ja resurssitehokkuus
Pitkän aikavälin arvонуonti ja kasvu	Energian toimitusvarmuus asiakkaille	Ympäristövaikutusten vähentäminen
Toimitusketjun vastuullisuus	Henkilöstön hyvinvointi	Ilmastomyönteinen energiantuotanto ja järjestelmät
Asiakastyytyväisyys	Liiketoiminnan eettisyys ja määräystenmukaisuus	Kaupunkien kestävät ratkaisut

Konsernitason kestävä kehityksen tavoitteet liittyvät tärkeimpiin painopistealueisiin ja painottavat Fortumin yhteiskunnallista roolia. Ympäristö- ja turvallisuustulosten lisäksi ne mittaavat yhtiön mainetta, asiakastyytyvääisyyttä, henkilöstön hyvinvointia sekä sähkön- ja lämmöntuotannon varmuutta. Tavoitteet asetetaan vuosittain ja ne perustuvat toiminnan jatkuvaan parantamiseen. Uusi tavoite vuonna 2019 on urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista mittaava indeksi.

Kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla. Fortum julkaisee vuosittain Kestävä kehityksen raportin, jossa on lisätietoja yhtiön kestävä kehityksen toiminnasta.

Kestävän kehityksen konsernitavoitteet ja tulokset 2019*

	Tavoite	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Viiden vuoden keskiarvo
Ilmasto ja resurssit							
Energian kokonaistuotannon CO ₂ – ominaispäästö, viiden vuoden keskiarvo, g/kWh	< 200	206	222	194	192	186	187
Merkittävät EHS-poikkeamat, kpl	≤ 18	3	5	9	17	18	-
Henkilöstö ja yhteiskunta							
CHP-laitosten energiakäytettävyys, %	> 95,0	95,5	95,3	96,7	96,0	96,4	-
Poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuus (LWIF), oma henkilöstö ja urakoitsijat	≤ 1,7	1,6	2,3	1,8	1,9	1,8	-
Vakavien työtapaturmien lukumäärä, kpl	0	0	0	0	1	4	-
Työtapaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapausten tutkinnan laatu	Taso 3,0	Taso 4,0	Taso 2,0	Taso 3,0	Taso 3,0	Taso 3,0	-
GAP-indeksi, EHS-minimivaatimusten käyttöönotto	Taso 3,0	Taso 3,0	-	Taso 3,0	-	Taso 2,0	-
Urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista kuvaava indeksi	Taso 2,0	Taso 2,0**	-	Taso 2,0**	-	-	-
Sairauspoissaolot, %	≤ 2,5	2,5***	2,4***	3,1***	2,7***	2,8	-

* Energiatehokkuutta, maineindeksiä ja asiakastytyväisyyttä koskevia konsernitavoitteita seurataan vuositasolla.

** Urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista kuvaavan indeksin raportointi alkoi toisella kvartaalilla 2019. Luku ei sisällä vielä City Solutionsin ympäristörakentaminen-yksikköä eikä aurinkovoimaloita.

*** Sairauspoissaolot heinä-elokuulta ja tammi-elokuulta vastaavasti

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen avulla. Fortum mittaa taloudellista menestystään sijoitetun pääoman tuotolla (pitkän aikavälin tavoite: vähintään 10 %) ja pääomarakenteella (pitkän aikavälin tavoite: vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 2,5x).

Fortum on listattuna Nasdaq Helsingissä sekä mukana STOXX Global ESG Leaders, OMX Sustainability Finland, ECPI®, Euronext Vigeo Eurozone 120, Euronext Vigeo Europe 120, MSCI ESG Ratings sekä Equileap Gender Equality -indekseissä. Fortum on myös saanut luokituksen B vuoden 2018 CDP Climate Change -arvioinnissa sekä Prime Status (B-) -luokituksen ISS-oekom Corporate Rating -luokittajalta. Kesäkuussa 2019 Fortum hyväksyttiin mukaan FTSE4Good-indekseihin.

Fortumin kestävän kehityksen raportointi kattaa kaikki Fortumin määräysvallassa olevat toiminnot mukaan lukien tytäryritykset kaikissa toimintamaissa.

Ilmasto ja resurssit

Fortumin ympäristötavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen ja merkittävien ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspoikkeamien (EHS-poikkeamat) hallintaan. Tuotantotoiminnot noudattavat ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardia, ja 99,9 % (99,8 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti on ISO 14001 -sertifioitu.

Fortumin tavoitteena on edistää resurssitehokkuuden parantamista ja siirtymistä kohti kattavampaa kiertotaloutta. Fortumin energiantuotanto perustuu pääosin hiilidioksidipäästöttömään vesi- ja ydinvoimaan sekä energiatehokkaaseen sähkön ja lämmön yhteistuotantoon. Fortumin strategian mukaisena tavoitteena on saavuttaa aurinko- ja tuulivoimassa usean gigawatin tuotantokapasiteetti. Fortum olettaa huolen

ilmastonmuutoksesta kasvattavan vähäpäästöisten ja energiatehokkaiden tuotteiden ja ratkaisujen kysyntää. Fortumin tavoitteena on hillitä ilmastonmuutosta investoimalla hiilidioksidipäästöttömään energiantuotantoon ja parantamalla energia- ja resurssitehokkuutta.

Tammi-syyskuussa 2019 Fortumin suorat hiilidioksidipäästöt olivat 13,9 (14,5) Mt. EU:n päästökauppajärjestelmän (ETS) piirissä oli 1,5 (1,8) Mt kokonaishiilidioksidipäästöistä. Arvio Fortumille myönnettävistä ilmaisista päästöoikeuksista vuodelle 2019 on 0,7 (0,8) Mt.

Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt (miljoonaa tonnia, Mt)	III/19	III/18	I-III/19	I-III/18	2018	Edelliset 12 kk
Kokonaispäästöt	3,9	3,8	13,9	14,5	20,1	19,6
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	0,3	0,4	1,5	1,8	2,5	2,2
Myönnettyt päästöoikeudet	-	-	-	-	0,8	-
Päästöt Venäjällä	3,4	3,3	11,9	12,2	16,9	16,6

Tammi-syyskuussa 2019 Fortumin energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöt olivat 194 (192) g/kWh. Energian kokonaistuotannon hiilidioksidin ominaispäästöjen viiden vuoden keskiarvo oli 187 (186) g/kWh, mikä on parempi kuin Fortumin konsernitavoite 200 g/kWh.

Fortumin tavoitteena on korkeintaan 18 merkittävää EHS-poikkeamaa vuodessa. Merkittäviä EHS-poikkeamia seurataan, raportoidaan, tutkitaan ja tarvittavat korjaavat toimenpiteet toteutetaan. Tammi-syyskuussa 2019 Fortumin toiminnoissa tapahtui 9 (17) merkittävää EHS-poikkeamaa. Merkittäviin EHS-poikkeamiin sisältyi kolme tulipaloa, yksi ympäristöpoikkeama, neljä vuotoa ja yksi räjähdys. EHS-poikkeamista ei aiheutunut merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Henkilöstö ja yhteiskunta

Fortumin keskeiset tavoitteet liittyvät sähkön ja lämmön toimitusvarmuuteen asiakkaille, laitos- ja työturvallisuuteen sekä henkilöstön hyvinvointiin. Fortumille hyvä turvallisuus on liiketoiminnan perusta sekä tehokkaan ja häiriöttömän toiminnan ehdoton edellytys. Fortumin tavoitteena on olla turvallinen työpaikka sekä omille työntekijöille että yritykselle töitä tekeville urakoitsijoille ja palveluntoimittajille. OHSAS 18001 tai ISO 45001 -sertifioitu turvallisuusjohtamisjärjestelmä kattaa 97,0 % (98,4 %) Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta maailmanlaajuisesti.

Tammi-syyskuussa 2019 oman henkilöstön ja urakoitsijoiden poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuus (LWIF) oli 1,8 (1,9), mikä oli huonompi kuin asetettu tavoitetaso ($\leq 1,7$). Tammi-syyskuussa 2019 yhtiön toiminnassa ei tapahtunut vakavia työtapaturmia (1). Konsernitavoite vuodelle 2019 on nolla vakavaa työtapaturmaa.

Tammi-syyskuussa 2019 työtapaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapausten tutkinnan laatu oli tasolla 3,0 (3,0), ja asetettu tavoitetaso (3,0) saavutettiin.

Tammi-syyskuussa 2019 GAP-indeksi oli tasolla 3,0, ja asetettu tavoitetaso (3,0) saavutettiin. GAP-indeksi mittaa, kuinka hyvin konsernin EHS-minimivaatimukset toteutuvat voimalaitostasolla. Merkittävimmät konsernin EHS-minimivaatimuksien käyttöönoton poikkeamat havaittiin yrityksissä, jotka Fortum on ostanut viime vuosina, sekä laitoksilla, joita urakoitsijat operoivat.

Huhti-syyskuussa 2019 urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista kuvaava indeksi oli tasolla 2,0, ja asetettu tavoitetaso (2,0) saavutettiin. Arviointi ei kuitenkaan vielä kattanut kaikkia Fortumin toimintoja. Urakoitsijoiden turvallisuuden parantamista kuvaava indeksi mittaa, kuinka hyvin Fortum on onnistunut ottamaan käyttöön urakoitsijaturvallisuuden parantamiseksi kohdennetut toimenpiteet.

Fortumin työhyvinvointitoiminnan tarkoituksena on edistää työntekijöidemme terveyttä, työturvallisuutta ja työyhteisön toimivuutta. Tammi-elokuussa 2019 sairauspoissaoloprosentti oli 3,1 (2,7), joten asetettua tavoitetasoa ($\leq 2,5$) ei saavutettu.

Yhteiskunnan toiminta edellyttää häiriötöntä ja luotettavaa energiansaantia. Yhtiön CHP-laitosten energiakäytettävyys tammi-syyskuussa 2019 oli keskimäärin 96,7 % (96,0 %), kun tavoitteena oli saavuttaa yli 95,0 %:n taso.

Fortum edellyttää liiketoimintakumppaneidensa toimivan vastuullisesti ja noudattavan Fortumin Toimintaohjetta (Code of Conduct) sekä Fortumin Toimintaohjetta palvelun- ja tavarantoimittajille. Fortum arvioi liiketoimintakumppaneidensa toiminnan tasoa toimittajien kvalifioinnin ja toimittaja-auditointien avulla. Tammi-syyskuussa 2019 Fortum teki yhteensä 11 (8) toimittaja-auditointia Puolassa, Venäjällä, Intiassa, Kiinassa ja Indonesiassa. Lisäksi kolmas osapuoli arvioi yhden Fortumin kazakstanilaisen kivihiilen toimittajan Bettercoal:n toimintaohjeen vaatimuksia vasten.

Osakkeet ja osakepääoma

Fortumin osake Nasdaq Helsingissä

Tammi–syyskuu 2019	Osakevaihto kpl	Arvo yhteensä euroa	Korkein euroa	Alin euroa	Keskihinta , euroa*	Viimeisin , euroa
FORTUM	291 052 184	5 722 565 589	21,70	18,09	19,76	21,69

* Kaupankäyntimäärillä painotettu.

	30.9.2019	30.9.2018
Markkina-arvo, milj. euroa	19 267	19 180
Osakkeenomistajia, kpl	127 921	122 715
Suomen valtion omistusosuus, %	50,8	50,8
Hallintarekisteröityjen ja ulkomaisten omistajien osuus, %	29,8	30,6
Kotitalouksien omistusosuus, %	9,5	9,5
Rahoitus- ja vakuutuslaitosten omistusosuus, %	1,7	1,7
Muiden kotimaisten sijoittajien osuus, %	8,3	7,5

Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla, kuten Boar-, Cboe- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Tammi–syyskuussa 2019 noin 73 % osakkeiden kokonaisvaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingissä (lähde: Bloomberg).

Fortum Oyj:n osakepääoma 30.9.2019 oli 3 046 185 953 euroa ja rekisteröityjen osakkeiden kokonaismäärä 888 294 465 kappaletta. Fortum Oyj:n hallussa ei ole yhtiön omia osakkeita.

Hallituksen valtuutukset

Yhtiökokous päätti 26.3.2019 valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta eli noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Valtuutus on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Valtuutusta ei ollut käytetty 24.10.2019 mennessä.

Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään yhteensä enintään 500 000 euron suuruisista lahjoituksista yleishyödyllisiin tai niihin rinnastettaviin tarkoituksiin sekä päättämään lahjoitusten saajista, käyttötarkoituksista ja muista lahjoitusten ehdoista. Valtuutus on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka. Valtuutusta ei ollut käytetty 24.10.2019 mennessä.

Konsernin henkilöstö

Fortumin toiminnot keskittyvät pääasiassa Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Henkilöstömäärä syyskuun 2019 lopussa oli 8 191 (8 286 vuoden 2018 lopussa).

Syyskuun 2019 lopussa Generation-segmentissä oli 1 143 työntekijää (1 091 vuoden 2018 lopussa), City Solutions -segmentissä oli 1 946 työntekijää (2 017 vuoden 2018 lopussa), Consumer Solutions -segmentissä oli 1 299 työntekijää (1 399 vuoden 2018 lopussa), Russia-segmentissä oli 2 968 työntekijää (2 941 vuoden 2018 lopussa) ja Muut toiminnot -segmentissä oli 835 työntekijää (838 vuoden 2018 lopussa).

Muutoksia konsernin johdossa

Elokuussa 2019 Fortum ilmoitti, että Marco Ryan jättää paikkansa yhtiön hallituksessa. Marco Ryan siirtyy energiayhtiö BP:n palvelukseen. Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikunta arvioi hallituksen toimintakyvyn ja totesi, että hallitus on täysin toimintakykyinen ja voi jatkaa nykyisellä kokoonpanolla vuoden 2020 varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka.

Tutkimus ja kehitys

Kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa. Nykyisten liiketoimintojensa rinnalla yhtiö tutkii ja kehittää uusiutuvaan energiaan liittyviä uusia kasvuratkaisuja.

Fortumin tavoitteena on olla energiateknologian ja sovelluskehityksen edelläkävijä. Fortum kiihdyttää innovaatiotoimintaa ja uusien ratkaisujen kaupallistamista vahvistamalla omaa kehitystyötään ja digitalisaation hyödyntämistä sekä solmimalla kumppanuuksia maailman johtavien toimittajien, teknologia- ja palveluyritysten sekä tutkimuslaitosten kanssa. Fortum investoi suoraan ja välillisesti lupaavia uusia innovaatioita kehittäviin kasvuyrityksiin. Yhtiö keskittyy teknologioihin, jotka tarjoavat älykkäitä ratkaisuja tulevaisuuden hajautetun energiajärjestelmän tarpeisiin ja joissa on potentiaalia muuttaa nykyistä energiajärjestelmää ratkaisevasti sekä vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen. Fortum investoi myös teknologioihin, jotka tukevat nykyisen tuotannon ja järjestelmien parempaa hyödyntämistä ja jotka voivat luoda uusia markkinoita ja tuotteita Fortumille. Fortum pyrkii jatkuvasti kehittämään puhtaan energian ratkaisuja sekä ratkaisuja, jotka parantavat resurssi- ja systeemitehokkuutta.

Fortum raportoi tutkimus- ja kehitysmenot vuositasolla. Vuonna 2018 Fortumin tutkimus- ja kehitysmenot olivat 56 (53) miljoonaa euroa eli 1,1 % (1,2 %) liikevaihdosta.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Fortumin hallitus päätti 11.10.2019 uudesta henkilöstön osakesäästöohjelmasta sekä ensimmäisestä ohjelman nojalla käynnistettävästä säästökaudesta vuodelle 2020. Osakkeita hankitaan kertyneillä säästöillä markkinahintaan neljännesvuosittain Fortumin osavuositatsausten julkistamispäivien jälkeen. Osakkeille maksetut osingot käytetään lisäosakkeiden ostamiseen markkinoilta osingonmaksun jälkeen. Fortumin hallitus päättää vuosittain mahdollisista ohjelman puitteissa käynnistettävistä säästökaudesta. Fortum tarjoaa ohjelmaan osallistuneille kannustimena yhden lisäosakkeen kahta säästöillä hankittua osaketta kohti noin kolmen vuoden kuluttua säästökauden alkamisesta. Vuoden 2020 säästökauden säästöjen kokonaismäärä voi olla enintään 6 miljoonaa euroa.

Fortum ilmoitti 8.10.2019, että yhtiö oli sopinut hankkivansa Elliott Management Corporationin ja sen osakkuusyhtiöiden sekä Knight Vinke Energy Advisors Limitedin ja sen osakkuusyhtiöiden yhteensä yli 20,5 %:n Uniper-omistukset. Fortum maksaa näistä osakkeista yhteensä noin 2,3 miljardia euroa eli 29,93 euroa osakkeelta. Kun järjestely on saatu päätökseen, Fortumin osuus Uniperissa nousee yli 70,5 %:iin ja Fortumin Uniper-investoinnin kokonaisarvo noin 6,2 miljardiin euroon eli keskimäärin 23,97 euroon osakkeelta.

Järjestelyn loppuun saattaminen edellyttää viranomaishyväksyntää Venäjällä ja Yhdysvalloissa. Fortum odottaa saattavansa järjestelyn päätökseen vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen loppuun mennessä. Fortum on jo käynnistänyt keskustelut Venäjän viranomaisten kanssa ja jättänyt ennakoilmoituksen kaupasta maan kilpailuviranomaiselle. Järjestely ei edellytä uutta viranomaishyväksyntää Euroopan komissiolta. Fortumin Uniper-omistus sai EU:n kilpailulainsäädännön mukaisen hyväksynnän ilman ehtoja vuonna 2018.

Fortum yhdistelee Uniperin tilinpäätökseensä tytäryhtiönä, kun järjestely on saatettu päätökseen. Osakejärjestely rahoitetaan olemassa olevilla kassavaroilla ja Barclays Bank PLC:n myöntämällä rahoituksella. Fortumille on ensiarvoisen tärkeää säilyttää investment-grade -tason luottoluokitus myös järjestelyn jälkeen ja vahvistaa rahoitusprofiiliaan pitkällä aikavälillä. Näin taataan kasvaneelle konsernille riittävä taloudellinen vakaus ja tuki.

Fortum edellyttää, että Uniperin hallintoneuvoston kokoonpanoa muutetaan viipymättä vastaamaan Fortumin omistususuutta. Asian järjestämiseksi Fortum on jo käynnistänyt keskustelut Uniperin kanssa.

Luottamuksen vahvistamiseksi Uniperin ja sen henkilöstön kanssa Fortum on päättänyt, ettei se tee Saksan lainsäädännön mukaista määräysvaltasopimusta (domination and/or profit and loss transfer agreement, DPLTA) Uniperin kanssa tai lunasta vähemmistöosakkeita ainakaan seuraavaan kahteen vuoteen.

Vastuullisena ja sitoutuneena omistajana Fortum aikoo tehdä yhteistyötä Uniperin johdon ja henkilöstön kanssa yhteisen vision luomiseksi ja toteuttamiseksi. Kestävän kehityksen mukainen toiminta, kohtuuhintaisen energian saannin varmistaminen ja toimitusvarmuuden turvaaminen ovat vision painopisteitä nopeasti muuttuvalla ja hiilestä eroon pyrkivällä Euroopan energiasektorilla. Fortumilla ja Uniperilla on yhdessä kokoa, asiantuntemusta ja voimavaroja menestyä, kasvaa ja johtaa Euroopan energiamurrosta.

Fortum arvostaa Uniperin sitoutunutta henkilöstöä yhtiön nykyisen ja tulevan menestyksen perustana ja haluaa tarjota henkilöstölle vakautta ja varmuutta. Fortum sitoutuu kunnioittamaan voimassa olevia työehtosopimuksia ja vastaavia sopimuksia sekä työnantajan työehtosopimusneuvotteluoikeuksia ja henkilöstön edustusta hallintoneuvostossa. Lisäksi Fortum lupaa henkilöstölle, että yhtiö ei aio edellyttää irtisanomisia Uniperissa kaupan seurauksena tai edellyttää Uniperin pääkonttorin siirtämistä pois Düsseldorfista. Fortum haluaa keskustella henkilöstösitoumusten yksityiskohdista ja kestosta yhtiön ja sen henkilöstön edustajien kanssa mahdollisimman pian.

3.10.2019 Fortumin osakkeenomistajien nimitystoimikuntaan nimettiin seuraavat jäsenet: osastopäällikkö Kimmo Viertola, Valtioneuvoston kanslia, omistajaohjausosasto (puheenjohtaja); toimitusjohtaja Jouko Pölönen, Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen; ja toimitusjohtaja Risto Murto, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma. Lisäksi Fortumin hallituksen puheenjohtaja Matti Lievonon on nimitystoimikunnan jäsen.

Espoo, 23.10.2019

Fortum Oyj
Hallitus

Lisätietoja:

Sijoittajasuhteet ja talousviestintä: Ingela Ulfves, puh. 040 515 1531, Måns Holmberg, puh. 044 518 1518, Rauno Tiihonen, puh. 010 453 6150, Pirjo Lifländer, puh. 040 643 3317, ja investors@fortum.com

Media Pauliina Vuosio, puh. 050 453 2383

Tämä lyhennetty osavuositiedote on laadittu EU:ssa hyväksytyin IAS 34 *Osavuositiedot* -standardin mukaisesti. Osavuositiedotuksen taloustiedot ovat tilintarkastamattomia.

Tapahtumakalenteri 2020:

Fortumin tilinpäätöstiedote vuodelta 2019 julkaistaan 6.2.2020 noin klo 9.

Tilinpäätös ja hallituksen toimintakertomus vuodelta 2019 julkaistaan viimeistään viikolla 8.

Fortum julkaisee kolme osavuositiedotusta vuonna 2020:

- tammi–maaliskuun osavuositiedote 29.4.2020 noin klo 9
- tammi–kesäkuun puolivuositiedote 17.7.2020 noin klo 9
- tammi–syyskuun osavuositiedote 29.10.2020 noin klo 9

Fortumin vuoden 2020 varsinainen yhtiökokous on määrä pitää 17.3.2020. Mahdolliseen osinkoon liittyvät päivämäärät vuonna 2020 ovat seuraavat:

- osingon irtoamispäivä 18.3.2020
- osingon täsmäytyspäivä 19.3.2020
- osingon maksupäivä 26.3.2020

Fortumin vuoden 2020 pääomamarkkinapäivä on määrä pitää 3.12.2020.

Jakelu:

Nasdaq Helsinki
Keskeiset tiedotusvälineet
www.fortum.fi

Osavuositiedotukseen liittyvää lisätietoa (mukaan lukien vuosineljänneksitaulukot) on Fortumin verkkosivuilla osoitteessa www.fortum.fi/sijoittajat.

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Liikevaihto	4	1 060	971	3 894	3 643	5 242	5 493
Muut tuotot		20	47	65	89	130	106
Materiaalit ja palvelut		-533	-545	-1 976	-1 925	-2 795	-2 846
Henkilöstökulut		-110	-105	-355	-340	-459	-474
Poistot	4,9,10	-143	-134	-421	-397	-536	-560
Muut kulut		-142	-138	-415	-417	-594	-592
Vertailukelpoinen liikevoitto	4	153	96	793	654	987	1 126
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-29	-5	-127	175	151	-151
Liikevoitto	4	124	91	666	829	1 138	975
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	4, 11	106	12	678	82	38	634
Korkokulut		-40	-35	-128	-112	-148	-164
Korkotuotot		6	10	23	28	34	29
Johdannaisten käyvän arvon muutokset		6	-1	5	-3	-8	0
Muut rahoituserät - netto		-4	-32	29	-45	-15	59
Rahoituskulut - netto		-32	-58	-70	-132	-136	-74
Voitto ennen tuloveroja		198	45	1 274	779	1 040	1 535
Tuloverot	7	-25	1	-134	-118	-181	-197
Kauden voitto		173	46	1 140	661	858	1 337
Jakautuminen:							
Emoyhtiön omistajille		178	51	1 126	651	843	1 318
Määräysvallattomille omistajille		-5	-5	14	10	15	19
		173	46	1 140	661	858	1 337
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)							
Laimentamaton		0.20	0.05	1.27	0.73	0.95	1.48

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin normaalit osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

milj. euroa	Liite	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen liikevoitto		153	96	793	654	987	1 126
Arvonalentumiset	4	-6	0	-8	0	-4	-12
Myyntivoitot ja muut	4, 6	3	1	9	103	102	8
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	4	-27	-8	-77	96	98	-75
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	4, 14	0	2	-51	-24	-45	-72
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-29	-5	-127	175	151	-151
Liikevoitto		124	91	666	829	1 138	975

Katso Tunnuslukujen laskentakaavat

Lyhennetty konsernin laaja tuloslaskelma

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Kauden voitto	173	46	1 140	661	858	1 337
Muut laajan tuloksen erät						
Erät, jotka siirretään tai saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi:						
Kassavirran suojaukset						
Käyvän arvon muutokset ¹⁾	-152	164	22	-478	-778	-278
Siirrot tuloslaskelmaan	121	-11	497	4	15	508
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin	-2	0	-3	-2	-2	-3
Laskennalliset verot	6	-32	-112	98	162	-48
Nettosijoitusten suojaus						0
Käyvän arvon muutokset	-1	4	-16	22	32	-6
Laskennalliset verot	0	-1	3	-4	-6	1
Muuntoerot ²⁾	-42	-32	135	-387	-525	-3
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten muista laajan tuloksen eristä	42	3	57	4	-37	16
Muut muutokset	0	0	4	0	0	4
	-29	95	587	-744	-1 141	190
Erät, joita ei myöhemmin tulla siirtämään tulosvaikutteisiksi:						
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	-34	-2	-33	-1	3	-29
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot osakkuus- ja yhteisyrityksissä	-91	-2	-130	-2	43	-85
	-125	-4	-163	-3	46	-114
Muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen	-154	91	424	-747	-1 094	77
Laaja tulos yhteensä	19	137	1 564	-86	-236	1 414
Laajan tuloksen jakautuminen						
Emoyhtiön omistajille	28	136	1 541	-94	-239	1 396
Määräysvallattomille omistajille	-8	1	23	8	3	18
	19	137	1 564	-86	-236	1 414

1) Kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutokset liittyvät lähinnä johdannaisten, kuten futuurien ja termiinen, käypään arvoon arvostamiseen. Johdannaisilla suojataan tulevien transaktioiden sähkön hintaa ja niihin sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on korkeampi (alhaisempi) kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on negatiivinen (positiivinen).

2) Ulkomaisten tytäryritysten muuntoerot, pääosin Venäjän rupla ja Ruotsin kruunu.

Lyhennetty konsernin tase

milj. euroa	Liite	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
VARAT				
Pitkäaikaiset varat				
Aineettomat hyödykkeet	9	1 102	1 097	1 087
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja käyttöoikeusomaisuuserät	10	10 233	9 969	9 981
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	4, 11	6 328	5 862	5 978
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	14	807	854	899
Muut pitkäaikaiset sijoitukset		154	137	139
Laskennalliset verosaamiset		75	64	70
Johdannaisinstrumentit	5	231	233	229
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	12	682	778	683
Pitkäaikaiset varat yhteensä		19 612	18 994	19 065
Lyhytaikaiset varat				
Vaihto-omaisuus		245	252	233
Johdannaisinstrumentit	5	186	417	326
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	12	407	461	409
Tuloverosaamiset		136	168	172
Myyntisaamiset ja muut saamiset		844	1 060	1 620
Talletukset ja arvopaperit (erääntyminen yli kolme kuukautta)		136	31	29
Rahat ja pankkisaamiset		1 294	699	556
Likvidit varat	13	1 430	731	584
Lyhytaikaiset varat yhteensä		3 247	3 088	3 344
Varat yhteensä		22 858	22 082	22 409
OMA PÄÄOMA				
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma				
Osakepääoma		3 046	3 046	3 046
Ylikurssirahasto		73	73	73
Kertyneet voittovarot		9 493	9 168	9 232
Muut oman pääoman erät		-210	-302	-510
Yhteensä		12 401	11 986	11 841
Määräysvallattomat omistajat		238	241	236
Oma pääoma yhteensä		12 639	12 227	12 077
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma				
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	13	6 201	5 027	5 007
Johdannaisinstrumentit	5	194	302	362
Laskennalliset verovelat		809	741	720
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	14	807	854	899
Muut varaukset	15	88	85	91
Eläkeveloitteet		141	104	98
Muu pitkäaikainen vieras pääoma		186	172	182
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		8 425	7 285	7 358
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma	13	596	948	1 086
Johdannaisinstrumentit	5	415	705	829
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma		783	917	1 058
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		1 794	2 571	2 973
Vieras pääoma yhteensä		10 219	9 856	10 332
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		22 858	22 082	22 409

Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovarat		Muut oman pääoman erät			Emo- yhtiön omistajat	Määräys- vallat- tomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
			Kertyneet voitto- varat	Muunto- erot	Kassavirta- suojauskset	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteis- yrityksissä			
Oma pääoma 31.12.2018	3 046	73	11 937	-2 705	-638	99	30	11 841	236	12 077
Kauden tulos			1 126					1 126	14	1 140
Muuntoerot				116	15	2	-2	131	5	135
Kauden muut laajan tuloksen erät					404	-46	-73	285	4	289
Laaja tulos yhteensä			1 126	116	419	-44	-75	1 541	23	1 564
Osingonjako			-977					-977	-23	-1 000
Muut			-4					-4	2	-2
Oma pääoma 30.9.2019	3 046	73	12 082	-2 589	-219	55	-46	12 401	238	12 639
Oma pääoma 31.12.2017	3 046	73	12 062	-2 187	-40	70	24	13 048	239	13 287
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9 ja 15)			7					7		7
Oma pääoma 1.1.2018	3 046	73	12 069	-2 187	-40	70	24	13 055	239	13 295
Kauden tulos			651					651	10	661
Muuntoerot				-390	0	1	-1	-389	2	-387
Kauden muut laajan tuloksen erät			0		-374	16	2	-356	-4	-360
Laaja tulos yhteensä			651	-390	-374	18	1	-94	8	-86
Osingonjako			-977					-977	-6	-983
Muut			2					2	-1	1
Oma pääoma 30.9.2018	3 046	73	11 745	-2 577	-413	87	25	11 986	241	12 227
Oma pääoma 31.12.2017	3 046	73	12 062	-2 187	-40	70	24	13 048	239	13 287
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9 ja 15)			7					7		7
Oma pääoma 1.1.2018	3 046	73	12 069	-2 187	-40	70	24	13 055	239	13 295
Kauden tulos			843					843	15	858
Muuntoerot				-519	0	1	-1	-518	-7	-525
Kauden muut laajan tuloksen erät			0		-599	28	6	-564	-5	-569
Laaja tulos yhteensä			843	-519	-598	29	6	-239	3	-236
Osingonjako			-977					-977	-6	-983
Muut			2					2	0	2
Oma pääoma 31.12.2018	3 046	73	11 937	-2 705	-638	99	30	11 841	236	12 077

Muuntoerot

Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta 131 miljoonaa euroa vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana (I-III/2018: -389) johtuen pääosin Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun vaikutuksesta. Osa tästä translaatiopositivista on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus, -10 miljoonaa euroa (I-III/2018: 19), sisältyy muihin laajan tuloksen eriin.

Ulkomaisten tytäryritysten tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskikurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kurssiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan. Katso lisätietoja käytetyistä kurseista liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

Kassavirtasuojauskset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojausten käyvän arvon muutoksista oli 419 miljoonaa euroa vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana (I-III/2018: -374), ja se liittyy lähinnä johdannaisten, kuten futuurien ja termiiniin, käypään arvoon arvostamiseen. Johdannaisilla suojataan tulevien transaktioiden sähkön hintaa ja niihin sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on korkeampi (alhaisempi) kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on negatiivinen (positiivinen).

Osingonjako

Vuoden 2018 osingonjaosta päätettiin yhtiökokouksessa 26.3.2019 ja osinko maksettiin 4.4.2019. Lisätietoja liitetiedossa 8 Osakekohtainen osinko.

Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma

milj. euroa	Liite	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Liiketoiminnan rahavirta							
Kauden voitto		173	46	1 140	661	858	1 337
Oikaisuerät:							
Tuloverot	7	25	-1	134	118	181	197
Rahoituskulut - netto		32	58	70	132	136	74
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-106	-12	-678	-82	-38	-634
Poistot	9, 10	143	134	421	397	536	560
Liikevoitto ennen poistoja (Käyttökate)		267	225	1 087	1 225	1 674	1 536
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	4	29	5	127	-175	-151	151
Vertailukelpoinen käyttökate		295	230	1 213	1 051	1 523	1 685
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-5	-42	-11	-68	-90	-33
Saadut korot		5	8	23	18	23	28
Maksetut korot		-39	-21	-153	-155	-171	-169
Saadut osingot		10	0	239	53	61	247
Toteutuneet kurssierot		1	72	11	205	231	37
Maksetut välittömät verot		-46	-23	-114	-69	-94	-139
Muut erät		0	-3	0	-6	-9	-3
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		221	222	1 210	1 030	1 474	1 654
Muutos selvitettyissä futuureissa		26	-8	342	-298	-524	116
Käyttöpääoman muutos		15	-81	201	35	-146	20
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		262	133	1 753	767	804	1 790
Investointien rahavirta							
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	-160	-142	-529	-394	-579	-714
Hankitut osakkeet	6	-21	-163	-37	-3 913	-4 088	-212
Käyttöomaisuuden myynnit	9, 10	29	2	34	37	38	35
Myytyt osakkeet ja pääoman palautukset	6	20	88	51	258	259	52
Osakaslainat osakkuusyrityksille ja yhteisyrityksille	12	12	-25	-22	-29	-24	-17
Pantattujen rahavarojen muutos	12	-2	89	320	-87	-36	371
Muutos muissa korollisissa saamisissa	12	6	4	21	23	31	29
Investointien rahavirta yhteensä		-116	-147	-162	-4 107	-4 398	-453
Rahavirta ennen rahoitusta		146	-14	1 591	-3 340	-3 594	1 337
Rahoituksen rahavirta							
Pitkäaikaisten lainojen nostot	13	-4	0	2 805	1 764	1 764	2 805
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	13	-3	-2	-2 549	-553	-586	-2 582
Lyhytaikaisten lainojen muutos	13	-3	-6	-42	-22	135	115
Osingonjako emoyhtiön omistajille	8	0	0	-977	-977	-977	-977
Osingonjako määräysvallattomille omistajille ¹⁾		0	-2	-23	-5	-5	-23
Muut rahoituserät		2	-6	2	-4	-4	2
Rahoituksen rahavirta yhteensä		-8	-16	-783	202	326	-659
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos		138	-31	808	-3 138	-3 268	678
Likvidit varat kauden alussa	13	1 297	770	584	3 896	3 896	731
Valuuttakurssierot likvideissä varoissa		-5	-8	37	-27	-43	21
Likvidit varat kauden lopussa	13	1 430	731	1 430	731	584	1 430

1) Osingonjako määräysvallattomille omistajille on aikaisemmissa osavuositarkastuksissa esitetty rivillä 'Muut rahoituserät'.

Toteutuneet kurssierot

Toteutuneet kurssierot aiheutuivat pääasiassa Fortumin venäläisten ja ruotsalaisten tytäryritysten rahoituksesta sekä siitä, että konsernin ulkoinen rahoitus on pääasiassa euroissa. Toteutuneet kurssierot johtuvat näiden konsernin sisäisiä lainoja suojaavien valuuttatermiinien jatkamisesta ja siitä, että suurin osa näistä termeistä erääntyy 12 kk sisällä.

Muutos selvitettyissä futuureissa

Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys esitetään liiketoiminnan rahavirrassa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa. Päivittäin selvittävät futuurit sisältyvät Myyntisaamisiin ja muihin saamisiin. Pantatut rahavarat sisältyvät lyhytaikaisiin korollisiin saamisiin, katso lisätietoa liitetiedosta 12 Korolliset saamiset.

Rahavirtalaskelman lisätietoja

Käyttöpääoman muutos

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Korottomien saamisten muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	42	-67	396	194	-186	16
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	2	-9	-9	-25	-3	13
Korottomien velkojen muutos, vähennys(-)/lisäys(+)	-28	-6	-186	-134	43	-9
Yhteensä	15	-81	201	35	-146	20

Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Käyttöomaisuusinvestoinnit	162	160	516	385	584	715
Muutokset maksamattomissa investoinneissa, vähennys(+)/lisäys(-)	0	-13	19	17	5	7
Vieraan pääoman menot	-2	-4	-7	-7	-10	-10
Yhteensä	160	142	529	394	579	714

Käyttöomaisuusinvestoinnit aineettomiin ja aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana olivat 516 miljoonaa euroa (I-III/2018: 385). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana, 529 miljoonaa euroa (I-III/2018: 394), sisältävät aikaisemmalta vuodelta maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyvien ostovelkojen muutosta määrältään 19 miljoonaa euroa (I-III/2018: 17) mutta ei aktivoituja vieraan pääoman menoja määrältään -7 miljoonaa euroa (I-III/2018: -7). Aktivoidut vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Hankitut osakkeet rahavirtalaskelmassa

Osakehankintojen nettovaikutus oli vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana 37 miljoonaa euroa (I-III/2018: 3 913). Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Myydyt osakkeet rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Myydyt tytäryritysosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	12	88	15	88	88	15
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet ja pääoman palautukset	8	0	32	169	171	34
Myydyt muut sijoitukset	0	0	4	0	0	4
Yhteensä	20	88	51	258	259	52

Vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ei ollut olennaisia yritysmyyntejä. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Pääomarakenne ja tunnusluvut

Fortum päivitti strategiaansa ja vahvisti osinkopolitiikkansa ja pitkän aikavälin taloudellisten tavoitteidensa pysyvän ennallaan marraskuussa 2018. Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Pitkän aikavälin taloudelliset tavoitteet yli suhdannesyklin ovat: Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) vähintään 10 % ja Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate noin 2,5x.

Nettovelan muutokset

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Nettovelka kauden alussa	5 422	5 271	5 509	988	988	5 244
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 16 ja IFRS 9)	-	-	99	1	1	99
Muuntoerot	4	13	-40	10	15	-35
Vertailukelpoinen käyttökate	295	230	1 213	1 051	1 523	1 685
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-5	-41	-11	-68	-90	-33
Maksetut nettorahoituskulut	-22	57	123	117	138	144
Maksetut välittömät verot	-46	-23	-114	-69	-94	-139
Muutos selvitettyissä futuureissa ja käyttöpääoman muutos	41	-89	544	-263	-670	137
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-160	-142	-529	-394	-579	-714
Yrityshankinnat	-21	-163	-37	-3 913	-4 088	-212
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit	48	90	85	294	298	89
Osakaslainat osakkuusyrittäksille	12	-25	-22	-29	-24	-17
Muutos muissa korollisissa saamisissa	5	93	341	-64	-5	400
Osingonjako emoyhtiön omistajille	0	0	-977	-977	-977	-977
Osingonjako määräysvallattomille omistajille	0	-2	-23	-5	-5	-23
Muut rahoitustoiminnot	-1	-9	0	-9	-7	2
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)	146	-23	593	-4 326	-4 580	339
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos, arvostus jaksotettuun hankintamenoon, velka vakuusjärjestelysopimuksesta, hankitut tytäryhtiölainat ja muut muutokset ¹⁾	88	-62	392	-80	-75	397
Nettovelka kauden lopussa	5 367	5 244	5 367	5 244	5 509	5 367

1) Vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen lukuun sisältyy 308 miljoonan euron suuruinen vakuusjärjestelysopimus. Katso lisätietoja liitetiedosta 13 Korollinen nettovelka.

Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate tunnusluku

milj. euroa	Edelliset 12kk	2018
Korolliset velat	6 797	6 093
- Likvidit varat ¹⁾	1 430	584
Nettovelka	5 367	5 509
Liikevoitto	975	1 138
+ Poistot	560	536
Käyttökate	1 535	1 674
- Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	-151	151
Vertailukelpoinen käyttökate	1 686	1 523
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	3.2	3.6

1) Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, määrältään 1 089 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 1 092).

Sijoitetun pääoman tuotto, %

milj. euroa	Edelliset 12kk	2018
Tulos ennen veroja	1 535	1 040
Korkokulut	164	148
Muut rahoituskulut ¹⁾	4	26
+Korkokulut ja muut rahoituskulut	167	174
Tulos ennen veroja + korkokulut ja muut rahoituskulut	1 702	1 214
1) Muut rahoituskulut kuten raportoitu tilinpäätöksessä 2018 liitetiedossa 12 Rahoituskulut - netto		
Sijoitettu pääoma		
Taseen loppusumma	22 858	22 409
Velat yhteensä	10 219	10 332
- Korolliset velat	6 797	6 093
- Korottomat velat	3 422	4 239
Sijoitettu pääoma	19 436	18 170
Sijoitettu pääoma edellisen raportointijakson lopussa	18 201	18 172
Sijoitettu pääoma keskimäärin	18 819	18 171
Sijoitetun pääoman tuotto, %	9.0 %	6.7 %

Tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat esitetty liitetiedossa 21.

	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen käyttökate, milj. euroa	1 213	1 051	1 523	1 686
Tulos/osake (laimentamaton), euroa	1.27	0.73	0.95	1.48
Sijoitettu pääoma, milj. euroa	19 436	18 201	18 170	
Korollinen nettovelka, milj. euroa	5 367	5 244	5 509	
Käyttöomaisuus- ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin, milj. euroa	552	4 305	4 672	919
Käyttöomaisuusinvestoinnit, milj. euroa	516	385	584	715
Sijoitetun pääoman tuotto, %			6.7	9.0
Oman pääoman tuotto, %			6.8	10.8
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate			3.6	3.2
Korkokate			10.0	7.2
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot			9.2	6.7
Rahavirta ennen käyttöomaisuuden muutosta/korollinen nettovelka, %			26.8	30.8
Velkaantumisaste, %	42	43	46	
Oma pääoma/osake, euroa	13.96	13.49	13.33	
Omavaraisuusaste, %	55	55	54	
Henkilöstön lukumäärä	8 191	8 829	8 286	
Henkilöstö keskimäärin	8 265	8 843	8 767	
Osakkeiden lukumäärä keskimäärin, 1 000 osaketta	888 294	888 312	888 312	
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 294	888 312	888 312	
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta ¹⁾	888 294	888 367	888 294	
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä ilman omia osakkeita, 1 000 osaketta	888 294	888 294	888 294	

1) Fortum Oyj:n hallitus päätti 17.12.2018 mitätöidä osakepääomaa alentamatta kaikki 72 580 kappaletta yhtiön hallussa olevaa omaa osaketta. Osakkeiden mitätöinti merkittiin kaupparekisteriin 21.12.2018.

Konsernin lyhennetyn osavuositarkastuksen liitetiedot

1. Laadintaperusta

Konsernin tilintarkastamaton lyhennetty osavuositarkastus on laadittu EU:ssa käytöön otettua kansainvälistä (IAS) 34 Osavuositarkastukset -standardia noudattaen. Osavuositarkastusta tulee lukea yhdessä vuoden 2018 konsernitiilinpäätöksen kanssa.

Osavuositarkastuksessa esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten esitettyjen lukujen yhteenlaskettu summa voi poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

Fortumin liiketoiminnan kausiluonteisuudesta johtuen vertailukelpoinen liikevoitto on yleensä suurempi vuoden ensimmäisellä ja viimeisellä neljänneksellä. Taulukoiden otsikoissa "Edelliset 12 kk" kuvaa raportointihetkeä edeltäviä 12 kuukauden lukuja.

ESMA:n vaihtoehtoisia tunnuslukuja koskevien ohjeiden (ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures) mukaan vaihtoehtoisena tunnuslukuna (APM) pidetään taloudellista tunnuslukua, joka kuvaa mennyttä tai tulevaa tulosta, taloudellista asemaa tai rahavirtoja ja joka on muu kuin sovellettavassa tilinpäätösnormistossa määritelty tai nimetty taloudellinen tunnusluku.

Fortum käyttää vaihtoehtoisia tunnuslukuja (APM) taloudellisissa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, segmenttien ja konsernin tulosehdityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia. Liiketoimintojen tulosta ei voi vertailla eri raportointikausien välillä huomioimatta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä ja siksi nämä erät eivät sisälly vertailukelpoiseen liikevoittoon eivätkä vertailukelpoiseen käyttökatteeseen (EBITDA). Keskeisiä liiketoiminnan suoritusmittareita on käytetty johdonmukaisesti vuodesta 2005 lähtien.

Fortumin taloudellisia tavoitteita pääomarakenteelle, pitkän aikavälin arvonluonnille ja kannattavuudelle mitataan Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA) –tunnusluvulla (pitkän aikavälin tavoite yli suhdannesyklin 2,5x), sekä Sijoitetun pääoman tuotto prosentilla (pitkän aikavälin tavoite yli suhdannesyklin vähintään 10%).

Tunnuslukujen määritelmät ja täsmäytyslaskelmat on esitetty 'Pääomarakenne ja tunnusluvut' -osiossa rahavirtalaskelman jälkeen sekä liitetiedossa 21.

2. Laadintaperiaatteet

Noudatetut laadinta- ja esittämisperiaatteet ovat yhtenevät konsernitiilinpäätöksessä 2018 noudatettujen periaatteiden ja esitystavan kanssa lukuun ottamatta uutta 1.1.2019 käyttöön otettua IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardia. Muilla 1.1.2019 voimaan tulleilla muutoksilla ja tulkinnoilla ei ole merkittävää vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.

2.1 Vuoden 2019 alusta käyttöön otetut uudet standardit

IFRS 16 standardin soveltaminen

Fortum on soveltanut IFRS 16 Vuokrasopimukset -laskentastandardia 1.1.2019 lähtien. IFRS 16:n mukaan vuokralle ottajien on kirjattava taseeseen käyttöoikeusomaisuuseräksi ja vuokrasopimusvelaksi kaikki vuokrasopimukset lukuun ottamatta lyhytaikaisia ja arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä sekä vuokrasopimuksia, joiden vuokrien maksut perustuvat vuokralle ottajan suoriutumiseen. Vuokrasopimuksista syntyvät omaisuuserät ja velat arvostetaan tulevaisuudessa toteutuvien vuokrien nykyarvoon. Käyttöoikeusomaisuuserä poistetaan tasapoistoina vuokrakauden kuluessa. Lisäksi omaisuuserän kirjanpitoarvoa tarkastellaan jatkuvasti mahdollisen arvonalentumisen varalta. Fortum on siirtymähetkellä soveltanut IFRS 16 -standardin helpotusta, jonka mukaan on tarkasteltava ovatko vuokrasopimukset tappiollisia.

Korkokulut vuokrasopimusveloista kirjataan tuloslaskelman erään Rahoituskulut - netto käyttäen efektiivisen koron menetelmää. Rahavirtalaskelmassa vuokrasopimusvelan pääomaa koskeva osuus esitetään Rahoituksen rahavirrassa erässä Pitkäaikaisen lainojen lyhennykset ja koron osuus esitetään Liiketoiminnan rahavirrassa erässä Maksetut korot. Ne vuokrien maksut, joita ei standardin helpotusten vuoksi kirjata taseeseen, kirjataan Muihin kuluihin tasaerinä vuokra-ajan kuluessa.

Vuokranantajien osalta ei ole merkittäviä muutoksia.

Fortum on soveltanut siirtymäsäännösten vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista. Standardin käyttöönottohetkellä käyttöoikeusomaisuuserä on kirjattu yhtä suurena kuin vuokrasopimusvelka oikaistuna ennen standardin käyttöönottoa kirjatulla vuokramaksuihin liittyvillä siirtosaamisilla tai -veloilla. Lisäksi Fortum on hyödyntänyt standardin sallimaa poikkeusta jättää lyhytaikaiset ja arvoltaan vähäisiä omaisuuseriä koskevat vuokrasopimukset taseen ulkopuolelle.

IFRS 16 -siirtymän vaikutukset

IFRS 16 -siirtymästä aiheutuvat vaikutukset avaavaan taseeseen 1.1.2019 ovat seuraavat:

- 96 miljoonan euron lisäys Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin ja käyttöoikeusomaisuuseriin
- 99 miljoonan euron lisäys Korolliseen vieraaseen pääomaan
- 1 miljoonan euron vähennys Muista pitkäaikaisista sijoituksista
- 3 miljoonan euron vähennys Muista varauksista
- 1 miljoonan euron vähennys Ostovelloista ja muusta lyhytaikaisesta vieraasta pääomasta

Vuokrasopimusvelkojen ja vuokrasopimuksiin liittyvien sitoumusten välinen täsmäytys siirtymähetkellä on esitetty alla:

milj. euroa

Vuokrasopimuksiin liittyvät sitoumukset 31.12.2018	216
Vuokrasopimukset, jotka eivät ole vielä alkaneet, mutta joihin Fortum on sitoutunut	-41
Muuttuviin vuokriin perustuvat vuokrasopimukset, joita ei sisällytetä vuokrasopimusvelkaan	-16
Sovelletut helpotukset taseeseen merkitsemisestä	-12
Diskonttauksen vaikutukset	-28
Muut muutokset	-20
Vuokrasopimusvelat 1.1.2019	99

Käyttöoikeusomaisuuserät ovat pääosin toimistorakennuksia ja maa-alueita. Uusia IFRS 16:n mukaisia vuokrasopimuksia ei ole havaittu.

Taseeseen 1.1.2019 merkittyjen vuokrasopimusvelkojen painotettu keskimääräinen lisäluoton korko oli 1,9%.

IFRS 16 mukaiset laadintaperiaatteet

Vuokrasopimukseksi määritellään sopimus, jonka mukaan Fortumilla on oikeus käyttää yksilöityä omaisuuserää ei-purettavissa olevan ajanjakson aikana korvausta vastaan. Ei-purettavissa olevaa vuokra-aikaa määritettäessä Fortum arvioi jatko- ja peruutusoptioiden käyttämisen todennäköisyyttä ottamalla huomioon kaikki asiassa merkitykselliset olosuhteet.

Kun tulevat vuokrien maksut päivitetään johtuen muutoksista indekseissä tai sopimusehtojen muutoksissa, käyttöoikeusomaisuuserä ja siihen liittyvä vuokrasopimusvelka arvostetaan uudelleen. Uudelleenarvostuksesta mahdollisesti syntyvät erot kirjataan tuloslaskelmaan.

2.2 Muut standardit ja tulkinnat

Fyysisesti toteutettavat hyödykkeiden osto- ja myyntisopimukset (IFRS 9)

Maaliskuussa 2019 IFRIC julkaisi agendapäätöksen koskien fyysisesti toteutettavien muiden kuin rahoituserien osto- ja myyntisopimusten käsittelyä (IFRS 9). Päätös selventää, miten IFRS 9 -standardia sovelletaan kiinteähintaisten hyödykkeiden myynti- ja ostosopimuksiin, jotka arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, vaikka ne toteutetaankin fyysisinä toimituksina. IFRIC:in päätös käsittelee näiden sopimusten esittämistä tuloslaskelmalla, eikä päätöksellä ole vaikutusta kauden voittoon. Fortum arvioi parhaillaan päätöksen vaikutusta konsernin laadintaperiaatteisiin ja tuloslaskelman esittämistapaan.

2.3 Fortumin käyttämät keskeisimmät valuuttakurssit

Kauden lopun valuuttakurssit perustuvat Euroopan keskuspankin julkaisemiin tilinpäätöshetken kursseihin. Keskimääräinen valuuttakurssi on laskettu kunkin kuukauden lopun Euroopan keskuspankin kurssien ja edellisen vuoden viimeisen päivän kurssien keskiarvona.

Keskeisimmät Fortum-konsernissa käytetyt kurssit ovat:

Keskimääräinen valuuttakurssi

	1-9/2019	1-6/2019	1-3/2019	1-12/2018	1-9/2018	1-6/2018	1-3/2018
Ruotsi (SEK)	10.5547	10.4782	10.3776	10.2591	10.2392	10.1722	9.9962
Norja (NOK)	9.7861	9.7356	9.7491	9.6432	9.6121	9.6294	9.6737
Puola (PLN)	4.3056	4.2865	4.2961	4.2614	4.2467	4.2316	4.1790
Venäjä (RUB)	73.4459	74.2121	75.6930	73.8035	72.9249	71.5430	69.7770

Kauden lopun valuuttakurssi

	30.9.2019	30.6.2019	31.3.2019	31.12.2018	30.9.2018	30.6.2018	31.3.2018
Ruotsi (SEK)	10.6958	10.5633	10.3980	10.2548	10.3090	10.4530	10.2843
Norja (NOK)	9.8953	9.6938	9.6590	9.9483	9.4665	9.5115	9.6770
Puola (PLN)	4.3782	4.2496	4.3006	4.3014	4.2774	4.3732	4.2106
Venäjä (RUB)	70.7557	71.5975	72.8564	79.7153	76.1422	73.1582	70.8897

3. Kriittiset tilinpäätösarviot ja harkinnat

Osavuositarkastuksen laatiminen edellyttää, että yhtiön johto tekee arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitujen varojen ja velkojen sekä tuottojen ja kulujen määriin. Toteutuneet erät saattavat olla erilaisia näihin arvioihin verrattuna. Varausten kirjaaminen olemassa olevista velvoitteista edellyttää johdon parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää raportointikauden päättymispäivänä.

Tämän osavuositarkastuksen laatimisen yhteydessä johdon tekemät merkittävät konsernin laadintaperiaatteisiin ja keskeisimpiin epävarmuustekijöihin liittyneet arviot ovat samoja, joita sovellettiin konsernitiilinpäätöksessä 2018, lukuunottamatta arvioita Uniperin hankintamenolaskelman päätökseen saattamiseksi (liite 6 Yrityshankinnat ja -myynnit).

4. Tiedot segmenteittäin

Fortumin IFRS:n mukaiset raportoitavat segmentit ovat Generation, City Solutions, Consumer Solutions ja Russia. Muut toiminnot sisältää konsernitoinnot, T&K-toiminnot, teknologian kehitysprojektit sekä Fortumin omistussuuden Uniper SE:stä.

Marraskuussa 2018 Fortum ilmoitti aurinko- ja tuulivoimaliiketoimintojen uudelleenorganisoinnista siten, että tuulivoimaliiketoiminta on Generation-segmentin liiketoiminta-alue ja aurinkoliiketoiminta City Solutions-segmentin liiketoiminta-alue. Nämä sisältyivät aikaisemmin Muihin toimintoihin. Aurinko- ja tuulivoimaliiketoiminta Venäjällä pysyy edelleen Russia-segmentissä.

Fortum on muuttanut vuoden 2018 vertailutiedot uuden organisaatorakenteen mukaiseksi. Muutetut ja aikaisemmin julkaistut tiedot vuosineljänneksittäin vuodelle 2018 julkaistiin 19.3.2019 ja ne löytyvät Fortumin internetsivuilta kohdasta Osavuositiedot.

Segmentitiedot vuosineljänneksittäin		Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
milj. euroa	Liite	III/2019	III/2018	III/2019	III/2018	III/2019	III/2018	III/2019	III/2018	III/2019	III/2018	III/2019	III/2018
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Sähkönmyynti ²⁾		435	349	28	22	272	285	211	192	0	0	945	848
Lämmönmyynti		0	0	63	60	0	0	18	8	0	0	81	67
Jätteiden käsittelyn myynti		0	0	59	52	0	0	0	0	0	0	59	52
Muu myynti		23	11	51	43	39	46	1	0	29	25	142	126
Liikevaihto		458	360	200	178	311	332	229	200	29	25	1 227	1 094
Eliminoinnit		-35	12	-9	-8	-2	-1	0	0	-21	-20	-67	-17
Nord Pool netetus ³⁾												-100	-105
Ulkoinen liikevaihto		423	371	192	171	309	330	229	200	8	5	1 060	971
Vertailukelpoinen käyttökate		176	103	11	47	31	22	91	76	-14	-17	295	230
Poistot		-36	-33	-47	-44	-15	-15	-38	-36	-7	-7	-143	-134
Vertailukelpoinen liikevoitto		140	69	-36	4	16	7	53	40	-21	-24	153	96
Arvon alentumiset		0	0	0	0	0	0	0	0	-6	0	-6	0
Myyntivoitot ja muut	6	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	3	1
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-29	-27	-2	-1	5	19	0	0	0	0	-27	-8
Ydinjätehuolto- ja ympäristöliiketoimintaan liittyvä oikaisu	14	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-29	-25	-2	-1	5	19	1	1	-3	0	-29	-5
Liikevoitto		111	45	-38	2	20	26	54	41	-24	-24	124	91
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	6	1	-1	6	0	0	15	5	86	0	106	12
Rahoituskulut - netto												-32	-58
Tuloverot	7											-25	1
Kauden voitto												173	46
Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	7	4	1	8	0	0	3	1	10	143	21	156
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	74	68	52	65	13	12	13	10	10	5	162	160
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		2	3	1	1	0	0	0	0	0	0	2	4
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	8	0	0	147	0	0	0	0	12	0	20	146

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Sähkönmyynti sisältää hyödykejohdannaisten realisoituneen tuloksen sopimuksista, joilla ei ollut IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa, mutta ovat operatiivisesti luokiteltu suojaukseksi.

3) Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitason josta esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

4. Tiedot segmenteittäin

Segmenttitiedot vuoden alusta

milj. euroa	Liite	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		I-III/2019	I-III/2018	I-III/2019	I-III/2018	I-III/2019	I-III/2018	I-III/2019	I-III/2018	I-III/2019	I-III/2018	I-III/2019	I-III/2018
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Sähkönmyynti ²⁾		1 465	1 256	108	84	1 175	1 045	676	635	0	0	3 425	3 020
Lämmönmyynti		0	0	414	410	0	0	88	129	0	0	502	539
Jätteiden käsittelyn myynti		0	0	180	149	0	0	0	0	0	0	180	149
Muu myynti		93	29	131	108	151	159	2	1	83	72	460	368
Liikevaihto		1 558	1 285	834	751	1 326	1 204	765	764	83	72	4 567	4 077
Eliminoinnit		-198	11	-30	-25	9	-3	0	0	-63	-57	-282	-75
Nord Pool netetus ³⁾												-390	-358
Ulkoinen liikevaihto		1 360	1 296	804	726	1 335	1 201	765	764	20	15	3 894	3 643
Vertailukelpoinen käyttökate		660	538	179	201	106	79	333	291	-64	-57	1 213	1 051
Poistot		-105	-99	-138	-130	-46	-43	-111	-109	-20	-16	-421	-397
Vertailukelpoinen liikevoitto		555	440	41	71	60	36	222	182	-84	-73	793	654
Arvon alentumiset		-3	0	0	0	0	0	0	0	-6	0	-8	0
Myyntivoitot ja muut	6	3	77	4	-1	0	0	1	1	1	25	9	103
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-41	59	1	8	-36	28	0	0	0	0	-77	96
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	14	-51	-24	0	0	0	0	0	0	0	0	-51	-24
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-92	112	5	7	-36	28	1	1	-5	25	-127	175
Liikevoitto		463	552	46	78	24	64	223	183	-89	-48	666	829
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	45	-5	41	49	0	0	59	36	534	2	678	82
Rahoitustuotot ja -kulut												-70	-132
Tuloverot	7											-134	-118
Kauden voitto												1 140	661
Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	13	10	6	16	0	0	4	21	14	3 873	36	3 920
Investoinnit käyttöomaisuuteen	9, 10	171	160	256	141	39	33	31	30	20	21	516	385
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		5	4	2	3	0	0	0	0	0	0	7	7
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	12	160	2	147	0	0	0	0	16	0	30	306

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Sähkönmyynti sisältää hyödyke johdannaisten realisoituneen tuloksen sopimuksista, joilla ei ollut IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa, mutta ovat operatiivisesti luokiteltu suojaukseksi.

3) Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

4. Tiedot segmenteittäin

Segmenttitiedot edelliseltä 12 kk:lta		Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		Liite	Edell. 12kk	2018	Edell. 12kk	2018	Edell. 12kk	2018	Edell. 12kk	2018	Edell. 12kk	2018	Edell. 12kk
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Sähkönmyynti ²⁾		1 980	1 771	158	134	1 677	1 547	913	872	0	0	4 729	4 324
Lämmönmyynti		0	0	608	604	0	0	152	193	0	0	760	797
Jätteiden käsittelyn myynti		0	0	242	211	0	0	0	0	0	0	242	211
Muu myynti		135	71	184	161	204	212	5	4	114	103	642	550
Liikevaihto		2 115	1 842	1 193	1 110	1 881	1 759	1 070	1 069	114	103	6 373	5 883
Eliminoinnit		-207	2	-42	-37	1	-11	0	0	-85	-79	-332	-125
Nord Pool netetus ³⁾												-548	-516
Ulkoinen liikevaihto		1 908	1 844	1 151	1 073	1 882	1 748	1 070	1 069	29	24	5 493	5 242
Vertailukelpoinen käyttökate		885	763	288	310	137	110	459	417	-85	-78	1 685	1 523
Poistot		-141	-135	-183	-175	-60	-57	-149	-147	-26	-22	-560	-536
Vertailukelpoinen liikevoitto		743	628	105	135	77	53	311	271	-110	-99	1 126	987
Arvon alentumiset		-7	-4	0	0	0	0	0	0	-6	0	-12	-4
Myyntivoitot ja muut	6	3	77	4	-1	0	0	2	2	-1	23	8	102
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-21	79	-11	-4	-42	22	0	0	0	0	-75	98
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	14	-72	-45	0	0	0	0	0	0	0	0	-72	-45
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-96	108	-7	-5	-42	22	2	2	-7	23	-151	151
Liikevoitto		647	736	98	130	35	75	313	273	-117	-76	975	1 138
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-22	-72	66	74	0	0	59	36	532	0	634	38
Rahoituskulut - netto												-74	-136
Tuloverot	7											-197	-181
Kauden voitto												1 337	858
Bruttoinvestoinnit / -divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	17	14	23	33	0	0	46	63	118	3 977	204	4 088
Investoinnit käyttöomaisuuteen josta aktivoituja vieraan pääoman menoja	9, 10	259	248	324	209	53	47	55	54	25	26	715	584
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	12	160	2	147	0	0	0	0	16	0	30	306

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Sähkönmyynti sisältää hyödyke johdannaisten realisoituneen tuloksen sopimuksista, joilla ei ollut IFRS 9:n mukaista suojauslaskentaa, mutta ovat operatiivisesti luokiteltu suojaukseksi.

3) Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietyssä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

Varat ja velat segmenteittäin

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot		Yhteensä	
		30.9. 2019	31.12. 2018	30.9. 2019	31.12. 2018	30.9. 2019	31.12. 2018	30.9. 2019	31.12. 2018	30.9. 2019	31.12. 2018	30.9. 2019	31.12. 2018
Korottomat varat		6 202	6 861	3 588	3 582	793	1 044	2 583	2 408	167	173	13 332	14 069
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	11	852	854	583	641	0	0	610	495	4 284	3 988	6 328	5 978
Eliminoinnit												-55	-114
Segmenttien varat yhteensä		7 054	7 715	4 170	4 223	793	1 044	3 192	2 903	4 451	4 161	19 605	19 933
Korolliset saamiset	12											1 089	1 092
Laskennalliset verosaamiset												75	70
Muut varat												659	731
Likvidit varat												1 430	584
Varat yhteensä												22 858	22 409
Segmenttien velat		1 102	1 230	381	429	229	396	95	114	138	138	1 944	2 308
Eliminoinnit												-55	-114
Segmenttien velat yhteensä												1 888	2 194
Laskennalliset verovelat												809	720
Muu vieras pääoma												726	1 325
Sijoitettuun pääomaan sisältyvä vieras pääoma												3 422	4 239
Korollinen vieras pääoma	13											6 797	6 093
Oma pääoma												12 639	12 077
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä												22 858	22 409
Henkilöstön lukumäärä		1 143	1 091	1 946	2 017	1 299	1 399	2 968	2 941	835	838	8 191	8 286
Henkilöstö keskimäärin ¹⁾		1 126	1 107	1 982	1 994	1 396	1 473	2 936	3 378	824	814	8 265	8 767

1) Henkilöstö keskimäärin lasketaan käyttäen koko raportointikauden kuukausittaisia keskiarvoja.

4. Tiedot segmenteittäin

Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut toiminnot	
		Edell. 12kk	31.12. 2018	Edell. 12kk	31.12. 2018	Edell. 12kk	31.12. 2018	Edell. 12kk	31.12. 2018	Edell. 12kk	31.12. 2018
Vertailukelpoinen liikevoitto		743	628	105	135	77	53	311	271	-110	-99
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	11	-22	-72	66	74	0	0	59	36	532	0
Oikaisu erään Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		82	94	0	0	0	0	0	0	-400	-38
Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		803	650	170	209	77	53	369	307	22	-137
Segmenttien varat kauden lopussa		7 054	7 715	4 170	4 223	793	1 044	3 192	2 903	4 451	4 161
Segmenttien velat kauden lopussa		1 102	1 230	381	429	229	396	95	114	138	138
Vertailukelpoinen sidottu pääoma		5 953	6 485	3 790	3 794	564	648	3 098	2 789	4 314	4 023
Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin ¹⁾		6 175	6 019	3 789	3 808	600	671	2 971	2 976	4 106	2 361
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %		13.0	10.8	4.5	5.5	12.7	7.8	12.4	10.3	0.5	-5.8

1) Keskimääräinen sidottu pääoma on laskettu käyttäen vuoden alun ja jokaisen vuosineljänneksen lopun arvoja.

5. Rahoitusriskien hallinta

Konsernin riskienhallinnan periaatteisiin ei ole tehty merkittäviä muutoksia katsauskaudella. Riskienhallinnan tavoitteet ja periaatteet ovat yhdenmukaisia vuoden 2018 konsernitilinpäätöksessä esitettyjen tietojen kanssa.

Käypien arvojen hierarkiatasot

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit on esitetty seuraavien käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti:

Taso 1: täysin samanlaisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla;

Taso 2: muut tiedot kuin tasoon 1 sisältyvät noteeratut hinnat, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina);

Taso 3: omaisuuserää tai velkaa koskevat tiedot, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon (ei todettavissa olevat tiedot).

Katso myös laadintaperiaatteet konsernitilinpäätöksen 2018 liitetiedossa 16 Rahoitusvarat ja -velat käypään arvoon.

Rahoitusvarat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ¹⁾			Yhteensä		
	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018
Pitkäaikaisissa varoissa															
Muut sijoitukset ²⁾	0	0	0				71	52	49				71	52	49
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				15	23	23				-14	-23	-22	1	0	1
Ei sovelleta suojauslaskentaa				55	182	146				-35	-142	-94	20	40	52
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				195	144	149							195	144	149
Ei sovelleta suojauslaskentaa				4	4	4							4	4	4
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	29	120	29	1	0					-19	-76	-5	11	45	24
Korolliset saamiset							23	55	41				23	55	41
Pitkäaikaisissa varoissa yhteensä	29	120	29	270	353	322	94	107	90	-68	-241	-121	325	340	319
Lyhytaikaisissa varoissa															
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				43	76	93				-42	-67	-83	1	9	10
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0	47	2	171	480	585				-125	-427	-502	46	100	84
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				35	32	19							35	32	19
Ei sovelleta suojauslaskentaa				12	82	97							12	82	97
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	220	484	203	2	1					-130	-293	-87	92	192	116
Korolliset saamiset	308						36	30	30				344	30	30
Lyhytaikaisissa varoissa yhteensä	528	531	205	263	671	794	36	30	30	-297	-787	-672	530	445	356
Yhteensä	557	651	234	533	1 024	1 116	130	137	120	-365	-1 028	-793	854	786	675

1) Kun sähkö- ja muiden hyödykeperössien kanssa tehdyillä standardijohdannaissojimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

2) Muut sijoitukset ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita ja koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 71 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 49). Nämä sisältävät myös Fortumin omistuksen Fennovoimassa, 33 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 33). Muut sijoitukset kirjataan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Rahoitusvelat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ¹⁾			Yhteensä		
	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018	30.9. 2019	30.9. 2018	31.12. 2018
Pitkäaikaisissa veloissa															
Korolliset velat ²⁾				2 411	934	930							2 411	934	930
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				79	232	257				-14	-23	-22	65	209	235
Ei sovelleta suojauslaskentaa				74	181	163				-35	-142	-94	38	39	70
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				72	30	42							72	30	42
Ei sovelleta suojauslaskentaa				2	2	2							2	2	2
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	36	96	18	0	0	0				-19	-74	-5	17	22	13
Pitkäaikaisissa veloissa yhteensä	36	96	18	2 638	1 379	1 394	0	0	0	-68	-239	-121	2 605	1 236	1 292
Lyhytaikaisissa veloissa															
Korolliset velat				308									308		
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				250	468	724				-42	-67	-83	208	401	641
Ei sovelleta suojauslaskentaa	1	57	1	195	465	566				-125	-427	-502	71	95	65
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				1	3	1							1	3	1
Ei sovelleta suojauslaskentaa				39	65	45							39	65	45
Muut hyödykefutuurit ja -termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	226	423	158	0	3	7				-130	-284	-87	97	142	77
Lyhytaikaisissa veloissa yhteensä	227	480	159	793	1 004	1 343	0	0	0	-297	-778	-672	724	706	829
Yhteensä	263	576	177	3 431	2 383	2 737	0	0	0	-365	-1 017	-793	3 329	1 942	2 121

1) Kun sähkö- ja muiden hyödykepörssien kanssa tehdyillä standardijohdannais sopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

2) Osuus joukkovelkakirjalainoista, joihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisten netto käypä arvo on 132 miljoonaa euroa, josta varoja 246 miljoonaa euroa ja velkoja 114 miljoonaa euroa. Fortumilla on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex sopimuksiin, joita Fortumilla on joidenkin vastapuolten kanssa. Syyskuun 2019 lopussa Fortum oli saanut 97 miljoonaa euroa näistä Credit Support Annex sopimuksista. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Lisätietoja korollisista saamisista ja veloista on liitetiedoissa 12 Korolliset saamiset ja 13 Korollinen nettovelka sekä liitetiedossa 17 Pantatut varat ja vastuut.

6. Yrityshankinnat ja -myynnit

6.1 Yrityshankinnat

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Hankitut tytäryhtiöosakkeet (brutto)	6	7	13	19	36	30
Hankitut osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	3	145	8	3 895	4 041	154
Hankitut muut osakkeet	11	4	16	6	11	21
Osakehankinnat (brutto)	21	156	36	3 920	4 088	204

Yrityshankinnat vuoden 2019 aikana

Toukokuussa 2019 Fortum ilmoitti, että Fortum ja Skellefteå Kraft järjestävät uudelleen Ruotsissa sijaitsevien Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojensa yhteisomistuksen. Järjestelyn myötä Solbergin 76 megawatin tuulipuisto siirtyi kokonaan Fortumin omistukseen ja Blaikenin 248 megawatin tuulipuisto Skellefteå Kraftin omistukseen. Investoinnit Solbergiin ja Blaikenin divestointi sisältävät sekä osakkeita että käyttöomaisuutta. Järjestely saatiin päätökseen elokuussa 2019, ja sillä oli vain vähäinen vaikutus Fortumin rahavirtaan ja tulokseen.

Vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ei ole ollut muita olennaisia yrityshankintoja.

Yrityshankinnat vuoden 2018 aikana

Syyskuussa 2017 Fortum ja E.ON allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaan E.ONilla oli oikeus tarjota 46,65 %:n omistusosuutensa Uniper SE:ssä Fortumille julkisessa ostotarjouksessa. Fortum teki marraskuussa 2017 vapaaehtoisen julkisen ostotarjouksen kaikille Uniperin osakkeenomistajille. 8.1.2018 E.ON päätti osallistuvansa ostotarjoukseen. Helmikuussa 2018 Fortum ilmoitti, että yhtiön Uniper-ostotarjouksen lopullinen hyväksymisaste oli 47,12 %. Fortumin ostotarjouksen toteutuminen edellytti useamman kilpailu- ja sääntelyviranomaisen hyväksynnät. Lopulliset viranomaispäätökset saatiin 15.6.2018. Fortumilla on mahdollisuus hankkia lisää Uniperin osakkeita Venäjän viranomaispäätösten asettamissa rajoissa 50 prosentin omistusosuuteen saakka. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26.6.2018.

Ostotarjouksessa osakkeensa tarjonneille osakkeenomistajille maksettiin 21,31 euroa osaketta kohden. Osakkeenomistajat saivat myös Uniperin osingon vuodelta 2017, joka maksettiin varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen kesäkuun 2018 alussa. Fortum maksoi yhteensä 3,7 miljardia euroa ostetuista osakkeista. Kauppahinnasta 1,95 miljardia euroa rahoitettiin kassavaroista ja 1,75 miljardia euroa ostotarjousta varten otetulla lainalla. Ostotarjous saatettiin päätökseen 26. kesäkuuta 2018 ja Fortumista tuli 47,35 %:n omistuksellaan Uniperin suurin osakkeenomistaja. Tämän jälkeen Fortum on hankkinut lisää osakkeita Uniperista ja omisti 49,99% osakekannasta 31.12.2018. Vuoden 2019 aikana ei ole tapahtunut muutoksia osakeomistuksessa. Katso liite 20 Katsauskauden jälkeiset tapahtumat Fortumin sopimuksesta hankkia lisää Uniperin osakkeita.

Uniper on kansainvälinen energiayhtiö, joka toimii Euroopassa, Venäjällä ja lukuisilla muilla markkina-alueilla ympäri maailman. Uniperin liiketoiminta on hyvin linjassa Fortumin ydinosaamisen kanssa. Yhtiön voimailaitokset sijaitsevat Euroopassa ja Venäjällä ja niiden sähköntuotantokapasiteetti on yhteensä noin 36 gigawattia. Yhtiöllä on myös mittavaa trading-liiketoimintaa ja kaasuvarastoja Saksassa, Itävallassa sekä Isossa-Britanniassa.

Uniperin vuoden 2018 liikevaihto oli 78,2 miljardia euroa, vertailukelpoinen käyttökate 1,5 miljardia euroa ja taseen loppusumma vuoden 2018 lopussa 51 miljardia euroa. Uniper työllistää noin 12 000 henkilöä. Uniperin osake noteerataan Frankfurtin pörssissä.

Uniper konsolidoidaan Fortum-konserniin osakkuusyhtiönä 30.6.2018 alkaen kolmen kuukauden viivellä (lisätietoja liitetiedossa 11).

Uniperin hankintamenolaskelma	milj. euroa
Kauppahinta yhteensä	3 968
Hankitut nettovarot 30.6.2018	5 512
Fortumin osuus Uniperin taseen liikearvosta 30.6.2018	-930
Käyvän arvon oikaisu 30.6.2018	-613
Hankittujen nettovarojen käyvät arvot 30.6.2018	3 968

Hankintamenolaskelma saatettiin päätökseen vuoden 2019 toisen neljänneksen aikana. Hankintamenolaskelman lähtöarvoina käytettiin Uniperin tasetta 30.6.2018, mutta hankittuihin varoihin ja velkoihin tehtiin yhteensä 613 miljoonan euron käyvän arvon oikaisu. Hankinnan välittömät kustannukset sisältävä kauppahinta 3 968 miljoonaa euroa esitetään Osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksistä.

Fortumin osuus Uniperin taseen 930 miljoonan euron liikearvosta on oikaistu hankituista nettovaroista, koska liikearvo ei ole IFRS-standardien mukainen yksilöitävissä oleva omaisuus. Mahdolliset Uniperin tulevaisuudessa kirjaamat liikearvon alaskirjaukset, jotka kohdistuvat 30.6.2018 olemassa olleeseen liikearvoon, peruutetaan Fortumin osuudessa osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista.

Käyvän arvon oikaisu, 613 miljoonaa euroa, liittyy pääosin poliittisiin riskeihin ja riskeihin sääntely-ympäristössä, joista syntyvä epävarmuus on huomioitu tiettyjen energiantuotannossa käytettävien omaisuusarvojen käyvissä arvoissa. Käyvän arvon oikaisu perustetaan Osuussuhteissa osakkuus- ja yhteisyrityksistä 20 vuoden kuluessa, 30 miljoonaa euroa vuosittain. Jos Uniper raportoi negatiivisia tulosvaikutuksia näihin omaisuusarvoihin liittyen, Fortum arvioi, täytyykö negatiivinen tulosvaikutus peruuttaa käyvän arvon oikaisua käyttäen.

Hankintamenolaskelman laatiminen edellyttää johdon harkintaa hankittujen varojen ja velkojen käypiä arvoja määritettäessä. Uniperin hankinnan osalta hankintamenolaskelma on laadittu perustuen julkisesti saatavilla oleviin tietoihin, koska Uniper on listattu yhtiö ja Fortumin kilpailija. Erityisistä olosuhteista johtuen hankintamenolaskelman laatiminen on edellyttänyt johdon harkintaa.

Katso lisätietoja Fortumin osuudesta Uniperin tuloksesta liitetiedossa 11 Muutokset osuussuhteissa osakkuus- ja yhteisyrityksissä

Elokuussa 2018 Fortum hankki kolmen latvialaisen lämmöntuotantoyhtiön SIA BK Energijan, SIA Energy & Communicationin ja SIA Sprinon kaikki osakkeet sekä SIA Lake Developmentin koko osakekannan. Hankitut tuotantoyhtiöt jatkavat lämmön toimittamista Daugavpilsin alueen kaukolämpöyhtiölle, PAS Daugavpils Siltumtiki:lle.

Lokakuussa 2018 Fortum hankki Fincumet Groupin metallien kierrätykseen liittyvän liiketoiminnan. Kaupan yhteydessä Fortumin omistukseen siirtyi kolmen yhtiön koko osakekanta: Fincumet Oy, Niemen Romukauppa Oy ja NJS-Patentti Oy.

Vuoden 2018 aikana Fortum investoi RUSNANOn kanssa 50/50 omistettuun venäläiseen tuulivoimasijoitusrahastoon 61 miljoonaa euroa.

Vuoden 2018 aikana ei ole ollut muita olennaisia yrityshankintoja.

6.2 Yritysmyyntit

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto)	12	147	15	146	147	16
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	8	0	10	160	160	10
Myydyt muut sijoitukset (brutto)	0	0	4	0	0	4
Myydyt osakkeet (brutto)	20	147	30	306	306	30

Yritysmyyntit vuoden 2019 aikana

Elokuussa 2019 Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojen yhteisomistuksen uudelleenjärjestely Skellefteå Kraftin kanssa saatiin päätökseen. Katso lisätietoja liitetiedosta 6.1 Yrityshankinnat.

Vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ei ole ollut olennaisia yritysmyyntejä.

Yritysmyyntit vuoden 2018 aikana

Kesäkuussa 2018 Fortum myi 10 prosentin omistusosuutensa Hafslund Produksjon Holding AS:stä Svartisen Holding AS:lle. Svartisen on norjalainen yhtiö, jonka omistajina ovat Vantaan Energia Oy, Oy Turku Energia - Åbo Energi Ab ja Oulun Seudun Sähkö. Fortum osti vuonna 2018 myydyn osuuden Hafslund-omistusjärjestelyn yhteydessä vuonna 2017. Osakkeiden kauppahinta oli 160 miljoonaa euroa ja Fortum kirjasi 77 miljoonan euron myyntivoiton Generation-segmentin vuoden 2018 toisen vuosineljänneksen tulokseen.

Elokuussa 2018 Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään UK Climate Investmentsille (40%) ja Elite Alfred Bergille (14%). Kaupan kohteena olevalla yhtiöllä on Intiassa neljä toiminnassa olevaa aurinkovoimalaitosta. 'Capital recycling' -liiketoimintamallin mukaisesti myynnistä syntyvä 26 miljoonan euron tulosvaikutus kirjattiin Muut toiminnot -segmentin Vertailukelpoiseen liikevoittoon. Kaupan velaton kokonaisarvo 54 prosentin osuuden myynnistä mukaan lukien Fortumin vähemmistöosuus nettovelasta, joka ei kaupan myötä enää sisälly Fortum-konserniin, oli 147 miljoonaa euroa. Lisäksi, Elite Alfred Bergillä on optio ostaa korkeintaan 16 prosentin lisäosuus Fortumilta. Huhtikuussa 2019 Elite Alfred Berg käytti optiotaan ostaa 2 %:n lisäosuuden Fortumilta.

7. Tuloverot

Tuloverot kolmelta ensimmäiseltä neljännekseltä 2019 olivat 134 miljoonaa euroa (I-III/2018: 118). Efektiivinen tuloverokanta tuloslaskelman mukaan oli 10,5% (I-III/2018: 15,1%). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, ilman osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja, verokantojen muutoksia sekä muita merkittäviä kertaluonteisia tuloveroeriä, oli 22,0% (I-III/2018: 21,2%).

Fortum on aikaisempina vuosina maksanut veroja liittyen käynnissä oleviin verokiistoihin. Valitusprosessit ovat kesken ja lainopillisten arvioiden sekä niitä tukevien lausuntojen perusteella maksut on kirjattu saamiseksi, 114 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 114), sisältyen verosaamisiin. Katso lisätietoja liitetiedosta 18 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

8. Osakekohtainen osinko

Vuoden 2018 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 26.3.2019. Osinko maksettiin 4.4.2019.

Vuoden 2017 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti, yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 28.3.2018. Osinko maksettiin 10.4.2018.

9. Aineettomien hyödykkeiden muutos

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 087	1 064	1 064
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 15) ¹⁾	-	20	20
Kirjanpitoarvo 1.1.	1 087	1 083	1 083
Tytäryhtiöhankinnat	12	16	22
Käyttöomaisuusinvestoinnit	41	36	53
Päästöoikeuksien muutos	-10	-3	16
Poistot	-62	-60	-81
Myynnit	0	-6	-6
Uudelleenryhmittelyt	16	32	37
Muuntoerot ja muut muutokset	18	0	-37
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	1 102	1 097	1 087

1) Katso lisätietoja vuoden 2018 tilinpäätöksen liitetiedossa 1 Laadintaperiaatteet

Liikearvon osuus aineettomista hyödykkeistä

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden alussa	588	613	613
Muuntoerot ja muut muutokset	20	-4	-25
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden lopussa	608	609	588

10. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden sekä käyttöoikeusomaisuuserien muutos

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Kirjanpitoarvo 31.12.	9 981	10 510	10 510
Laskentakäytännön muutoksen vaikutus (IFRS 16) ¹⁾	107	-	-
Kirjanpitoarvo 1.1.	10 088	10 510	10 510
Tytäryhtiöhankinnat	12	10	14
Käyttöomaisuusinvestoinnit	476	348	532
Käyttöoikeusomaisuuserien lisäykset ja vähennykset	10	-	-
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	-14	-16	16
Vähennykset	-33	-2	-2
Poistot	-359	-336	-455
Myynnit	-9	-136	-136
Uudelleenryhmittelyt	-16	-32	-37
Muuntoerot ja muut muutokset	78	-378	-459
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	10 233	9 969	9 981

1) Katso lisätietoja liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

11. Muutokset osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksissä

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Kirjanpitoarvo 31.12.	5 978	1 900	1 900
Laskentakäytännön muutosten vaikutus (IFRS 9) ¹⁾	-	165	165
Kirjanpitoarvo 1.1.	5 978	2 066	2 066
Hankinnat	8	3 920	4 066
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	678	82	38
Saadut osingot	-239	-53	-61
Myynnit ja pääoman palautukset	-26	-93	-95
Uudelleenryhmittelyt	-29	20	58
Osakkuusyritysten muut laajan tuloksen erät	-75	1	6
Muuntoerot ja muut muutokset	34	-80	-99
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	6 328	5 862	5 978

1) Katso lisätietoja vuoden 2018 tilinpäätöksen liitetiedossa 1 Laadintaperiaatteet.

Vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana ei ole ollut olennaisia yrityshankintoja tai yritysmyyntejä. Elokuussa 2019 Solbergin ja Blaikenin tuulipuistojen yhteisomistuksen uudelleenjärjestely Skellefteå Kraftin kanssa saatiin päätökseen.

Vuoden 2018 aikana Fortum hankki 49,99 prosenttia Uniperin osakkeista. Elokuussa 2018 Fortum myi 54 prosentin osuuden aurinkovoimayhtiöstään, jonka myötä tytäryhtiö uudelleenryhmiteltiin yhteisyritykseksi. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Merkittävimmät osakkuusyritykset						
Uniper	86	0	534	0	-2	532
OKG AB	6	3	26	4	-58	-36
Forsmarks Kraftgrupp AB	2	0	13	-1	-7	7
Kemijoki Oy	-2	-2	-4	-7	-9	-6
TGC-1	14	9	47	38	40	49
Merkittävimmät osakkuusyritykset yhteensä	106	11	617	34	-35	548
Merkittävimmät yhteisyritykset						
Stockholm Exergi AB	-4	3	30	40	61	51
TVO Oyj	0	-1	10	-2	1	13
Merkittävimmät yhteisyritykset yhteensä	-4	3	40	38	62	64
Muut osakkuusyritykset	-1	0	0	2	3	1
Muut yhteisyritykset	4	-1	22	7	9	24
Yhteensä	106	12	678	82	38	634

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta kasvoi vuoden 2019 kolmannen vuosineljänneksen aikana 106 miljoonaan euroon (III/2018: 12) ja kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana 678 miljoonaan euroon (I-III/2018: 82), pääasiassa Uniperin osakkuusyhtiötuloksen vuoksi.

Uniperin osakkuusyhtiötulos perustuu raportoituun Uniper SE:n omistajille kuuluvaan nettotulokseen, sisältäen ei-operatiivisen tuloksen vaikutuksen, esim. johdannaisinstrumenttien käyppiin arvoihin arvostus, johon liittyy volatiliiteettiä. Ei-operatiivinen tulos vaikutti osakkuusyhtiötulokseen vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä 41 miljoonaa euroa ja kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 293 miljoonaa euroa. Vuoden 2019 kolmannella neljänneksellä Fortumin osuus Uniperin tuloksesta sisältää käyvän arvon oikaisuun liittyvän peruutuksen 8 miljoonaa euroa ja kolmella ensimmäisellä neljänneksellä 23 miljoonaa euroa. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja myynnit.

Vuoden 2018 osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta 38 miljoonaa euroa sisälsi -37 miljoonan euron ydinvoimaan liittyvän oikaisun sekä -33 miljoonaa euroa ydinvoiman tulevaan käytöstä poistamiseen liittyviä eriä (pääasiassa OKG). Katso lisätietoja Tilinpäätöksen 2018 liitetiedosta 19 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin.

Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisällytetään konsernitilinpäätökseen perustuen viimeisimpiin saatavilla oleviin tietoihin. Fortumin osuus Uniperin tuloksesta raportoidaan neljännesvuoden viiveellä mahdollisine oikaisuuksineen, koska Uniper on listattu yhtiö ja julkaisee osavuositiedoksensa myöhemmin kuin Fortum. Tämä tarkoittaa, että kolmannen vuosineljänneksen osavuositiedot sisältää Fortumin osuuden Uniperin neljänneksen vuosineljänneksen 2018 sekä ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen 2019 tuloksesta. TGC-1:n tulos sisältyy myös Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti viimeisin osavuositiedot ei ole vielä saatavilla.

Saadut osingot

Vuoden 2019 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum sai osakkuus- ja yhteisyrityksiltään osinkoa 239 miljoonaa euroa (I-III/2018: 53), josta Uniperiltä saatu osinko oli 165 miljoonaa euroa (I-III/2018: 0) ja Stockholm Exergiltä saatu osinko oli 40 miljoonaa euroa (I-III/2018: 39).

12. Korolliset saamiset

milj. euroa	Tasearvo		Käypä arvo	
	30.9.2019	30.9.2019	31.12.2018	31.12.2018
Pitkäaikaiset lainasaamiset osakkuusyrittäiltä	599	613	581	601
Pitkäaikaiset lainasaamiset yhteisyrityksiltä	57	63	60	68
Muut pitkäaikaiset korolliset saamiset	27	27	43	43
Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä	682	703	683	712
Vakuusjärjestelysopimusarvopaperit	308	308	-	-
Muut lyhytaikaiset korolliset saamiset	99	99	409	409
Lyhytaikaiset korolliset saamiset yhteensä	407	407	409	409
Yhteensä	1 089	1 109	1 092	1 121

Pitkäaikaisiin korollisiin saamisiin sisältyy saamia osakkuus- ja yhteisyrityksiltä yhteensä 656 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 641). Näihin sisältyy saamia 593 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 575) ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyrittäiltä OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta, joita rahoitetaan pääsääntöisesti osakaslainoilla osakkaiden omistussuhteiden suhteessa.

Korolliset saamiset sisältää myös 59 miljoonan euron (vuoden 2018 lopussa: 70) saamisen venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen myytyihin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin.

Lyhytaikaiset korolliset saamiset sisältää 57 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 379) pantattuja rahavaroja.

Ensimmäisen kvartaalin aikana Fortum solmi vakuusjärjestelysopimuksen vapauttaakseen Pohjoismaiseen hyödykepörssiin annetun käteispannin. Fortum on lainannut arvopapereita korvaamaan pantattuja rahavaroja. Järjestelyn seurauksena Fortum kirjasi lyhytaikaisen saamisen syyskuun lopussa 308 miljoonaa euroa ja vastaavan lyhytaikaisen velan. Katso liitetieto 13 Korollinen nettovelka ja liitetieto 17 Pantatut varat ja vastuut.

13. Korollinen nettovelka

Nettovelka

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Korolliset velat	6 797	5 975	6 093
Likvidit varat	1 430	731	584
Nettovelka	5 367	5 244	5 509

Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamia, määrältään 1 089 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 1 092). Korolliset saamiset sisältävät pääasiassa pitkäaikaiset osakslainat osittain omistetuille ydinvoimayhtiöille. Katso lisätietoja liitetiedosta 12 Korolliset saamiset.

Lainat

milj. euroa	Tasearvo		Käypä arvo	
	30.9.2019	30.9.2019	31.12.2018	31.12.2018
Joukkovelkakirjalainat	4 291	4 524	2 496	2 629
Lainat rahoituslaitoksilta	375	393	1 847	1 901
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ¹⁾	1 185	1 249	1 158	1 218
Muut pitkäaikaiset korolliset velat ²⁾	304	346	309	351
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä ³⁾	6 156	6 511	5 810	6 099
Vakuusjärjestelysopimusvelka	308	308	-	-
Muut lyhytaikaiset korolliset velat	238	238	283	284
Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä	546	546	283	284
Yhteensä	6 700	7 057	6 093	6 383

1) Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta sisältää Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvän osan sekä lainauksen TVO:n kautta.

2) Sisältää lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 33 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 38), lainoja Oslon kaupungilta 202 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 201) ja muita lainoja 69 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 70).

3) Tasearvot sisältävät pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden 32 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 803).

Korolliset velat

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Lainat	6 700	5 975	6 093
Vuokrasopimusvelat ¹⁾	96	-	-
Yhteensä	6 797	5 975	6 093

1) Katso lisätietoja liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

Vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum laski liikkeelle nimellisarvoltaan 2,5 miljardin euron joukkovelkakirjalainat osana yhtiön Euro Medium Term Note (EMTN) -lainaohjelmaa. Tämä koostui 1 miljardin lainasta neljäksi vuodeksi, jonka kiinteä kuponnikorko on 0,875 % ja kahdesta 750 miljoonan lainasta seitsemäksi ja kymmeneksi vuodeksi 1,625 % ja 2,125 % kuponnikorolla.

Maaliskuussa Fortum maksoi takaisin erääntyvän 750 miljoonan euron joukkovelkakirjalainan ja kesäkuussa 2018 Uniper-osakkeiden rahoitusta varten nostetun 1,75 miljardin euron lainan.

Takaisinlainausta Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Teollisuuden Voimalta lisättiin 27 miljoonalla eurolla yhteensä 1 185 miljoonaa euroon. Lisäksi Fortum allekirjoitti 300 miljoonan kahdenvälisen viisivuotisen vaihtuvakorkoisen lainasopimuksen, joka nostettiin huhtikuun 2019 alussa.

Vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum solmi vakuusjärjestelysopimuksen vapauttaakseen Pohjoismaiseen hyödykepörssiin annetun käteis pantin. Järjestelyn seurauksena Fortum kirjasi syyskuun 2019 lopussa lyhytaikaista velkaa 308 miljoonaa euroa arvopapereiden lainaajalle. Arvopaperit on kirjattu korollisiin saamisiin. Katso liitetieto 12 Korolliset saamiset ja liitetieto 17 Pantatut varat ja vastuut.

Lyhytaikainen rahoitus sisälsi syyskuun 2019 lopussa 97 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 75) Credit Support Annex sopimuksia. Korollinen velka nousi kolmannen neljänneksen aikana 78 miljoonaa euroa 6 719 miljoonasta eurosta 6 797 miljoonaa euroon.

Pääasiassa euro- ja Ruotsin kruunumääräisistä lainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 1,4 % (vuoden 2018 lopussa: 1,7 %). Osa ulkoisista lainoista, 779 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 686), on vaihdettu johdannaisopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu kauden lopussa oli 8,4 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (vuoden 2018 lopussa: 8,3 %). Koko lainasalkun keskimääräinen korkokulu johdannaisineen oli kauden lopussa 2,2 % (vuoden 2018 lopussa: 2,4 %).

Lainojen erääntyminen

milj. euroa	30.9.2019
2019 ¹⁾	529
2020	63
2021	528
2022	1 052
2023	1 096
2024 ja myöhemmin	3 432
Yhteensä	6 700

1) Sisältäen käteisvakuuksia 97 miljoonaa euroa perustuen Credit Support Annex sopimuksiin. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Diskonttaamattomien vuokrasopimusvelkojen erääntyminen

milj. euroa	30.9.2019
Vuoden sisällä erääntyvät	18
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	44
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	63
Yhteensä	126

Lisäksi Fortumilla on 39 miljoonan euron sitoumus vuokrasopimuksiin, jotka eivät ole vielä alkaneet.

Likvidit varat

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti yli 3 kuukautta	136	31	29
Rahat ja pankkisaamiset	1 294	699	556
Yhteensä	1 430	731	584

Likvidit varat lisääntyivät vuoden 2019 kolmannen neljänneksen aikana 133 miljoonaa euroa, 1 297 miljoonasta eurosta 1 430 miljoonaa euroon.

Likvidit varat sisältävät talletuksia ja rahaa pankkitileillä 972 miljoonaa euroa ja yritystodistuksia 458 miljoonaa euroa. Talletukset ja arvopaperit koostuvat määräaikaista talletuksista ja yritystodistuksista, joiden maturiteetti on yli 3 mutta alle 12 kuukautta. Sijoitusten keskiporkko ilman Venäjän talletuksia 30.9.2019 oli -0,17 % (vuoden 2018 lopussa: -0,11 %). PAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 202 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 317), sisältäen pankkitalletuksia EUR 115 miljoonaa (vuoden 2018 lopussa: 316). Näiden varojen joiden keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 4,0 %.

Likvideistä varoista 866 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 168) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, joilla on hyvä (investment grade) luottoluokitus. Lisäksi 564 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 416) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, jotka konsernin luotonvalvonta on erikseen arvioinut ja hyväksynyt.

Syyskuun 2019 lopussa luottolimiittien yhteismäärä ja nostamaton määrä oli 1,8 miljardia euroa (vuoden 2018 lopussa: 1,8).

14. Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin konsernitaseen erät Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Ydinvoimaan liittyvät varaukset koskevat Loviisan ydinvoimalaa.

Fortumilla on myös vähemmistöosuksia ydinvoimayhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa sekä omistukset OKG Aktiebolagissa (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa (Forsmark) Ruotsissa. Vähemmistöosuudet on luokiteltu osakkuus- ja yhteisyrityksiksi ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä. Yhtiöt Suomessa ja Ruotsissa toimivat omakustannusperiaatteella. Omistajat ostavat sähköä paikallisen kirjanpitoikäntönnön mukaisesti lasketulla tuotantokustannushinnalla, joka sisältää myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ydinvoimaoperaattorit ovat lakisääteisesti velvollisia huolehtimaan laitosten käytöstäpoistamisesta ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta (ydinjätehuolto). Molemmissa maissa ydinvoimaoperaattorit ovat veloitettuja turvaamaan ydinjätehuollon rahoittamisen suorittamalla maksuja viranomaisten hallinnoimiin ydinjäterahastoihin. Ydinvoimaoperaattoreiden pitää myös antaa vakuuksia taatakseen riittävät varat laitosten tulevista käytöstäpoistoista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

14.1 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat kokonaan omistetuissa ydinvoimalaitoksissa, Loviisa

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Taseeseen sisältyvät erät			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	807	854	899
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	807	854	899
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 180	1 161	1 180
Rahastotavoite	1 180	1 153	1 180
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 180	1 153	1 153
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	373	299	254

Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukainen vastuu

Työ- ja elinkeinoministeriön marraskuussa 2018 tekemään päätökseen perustuva lainmukainen vastuu 30.9.2019 oli yhteensä 1 180 miljoonaa euroa.

Lainmukainen vastuu perustuu vuosittain päivitettävään kustannusarvioon sekä joka kolmas vuosi päivitettävään tekniseen suunnitelmaan. Lainmukainen vastuu määritetään olettaen, että laitoksen käytöstäpoisto tapahtuisi arviointivuotta seuraavan vuoden alussa.

Suomalaiset ydinvoimaoperaattorit ovat toimittaneet päivitetyn teknisen suunnitelman sekä kustannusarvion Työ- ja elinkeinoministeriöön kesäkuussa 2019. Ministeriö päättää uudesta teknisestä suunnitelmasta ja lainmukaisesta vastuusta loppuvuonna. Päivitetyn teknisen suunnitelman mukaan ydinjätehuollon kustannusten odotetaan laskevan.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa

Suomen ydinenergialain mukaisesti Fortumilla on veloitte kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Viranomaiset päättävät Fortumin rahastotavoitteen Valtion ydinjätehuoltorahastossa samassa yhteydessä, kun lainmukaisen vastuun määrä päätetään vuosittain. Fortum suorittaa ydinjätehuotomaksuja Valtion ydinjätehuoltorahastoon kyseisten päätösten mukaisesti. Nykyinen rahastotavoite perustuu marraskuun 2018 päätökseen ja on yhteensä 1 180 miljoonaa euroa.

IFRS-standardien mukainen ydinvoimaan liittyvä varaus ja rahasto-osuus

Ydinvoimaan liittyvät varaukset sisältävät käytöstäpoistamista ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamista varten tehdyt varaukset. Varaukset perustuvat samoihin tulevien kustannusten kassavirtoihin kuin lainmukainen vastuu, mutta lainmukaista vastuuta ei diskontata nykyarvoon. Ydinvoimavaraus 30.9.2019 on määritetty huomioiden Työ- ja elinkeinoministeriön toimitettu uusi tekninen suunnitelma ja kustannusennuste. Lainmukainen vastuu päätetään sen sijaan vuoden 2019 lopussa.

Päivitetyt kustannusennusteet pienensivät Loviisan voimalaitoksen ydinvoimavarausta 100 miljoonaa euroa, josta käytettyyn polttoaineeseen liittyvä osuus kirjattiin suoraan tuloslaskelmaan ja käytöstäpoistamiseen liittyvä osuus aktivoitiin aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin. Varauksen lasku johti negatiiviseen 54 miljoonan euron Ydinjätehuoltorahastoon liittyvään oikaisuun sekä positiiviseen 40 miljoonan euron vaikutukseen erässä Muut rahoituserät - netto toisen kvartaalin aikana 2019.

IAS 37:n mukaan lasketut ydinvoimaan liittyvät varaukset pienensivät 92 miljoonaa euroa vuoden 2018 lopusta ja olivat 807 miljoonaa euroa 30.9.2019.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta on IFRS:n näkökulmasta yllirahoitettu yhteensä 373 miljoonaa euroa, koska Fortumin osuus rahastosta 30.9.2019 oli 1 180 miljoonaa euroa ja varauksen määrä 807 miljoonaa euroa. Fortumin rahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua varauksen määrää taseessa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy IFRS:n näkökulmasta yllirahoitettuna, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus kirjataan liikevoittoon aina, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Edellä mainittua kirjausta ei sisällytetä Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon, vaan se esitetään ydinjätehuoltorahastoon liittyvänä oikaisuna vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä, katso liitetieto 4 Tiedot segmenteittain.

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain. Katso liitetieto 13 Korollinen nettovelka sekä liitetieto 17 Pantatut varat ja vastuut.

14.2 Ydinvoimalaitokset osakkuus- ja yhteisyrityksissä

OKG, Forsmark ja TVO ovat omakustannusperiaatteella toimivia yrityksiä, joista omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan sisältäen myös poistot ja korkokulut. Fortum kirjaa laskutetut kustannukset paikallisten kirjanpitosäännösten mukaisina. Laskutetun sähköntuotantokustannuksen lisäksi Fortum kirjaa IFRS-oikaisuja Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti. Oikaisu sisältävät myös Fortumin osuudet yhtiöiden ydinjäterahastoista ja ydinvoimaan liittyvistä varauksista.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty yhtiöiden ydinjäterahastojen ja -varausten määrät (100%) sekä Fortumin osuudet näistä.

TVO:n ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
TVO:n taseen erät Fortumin käyttämien oletusten mukaisiksi oikaistuna			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	1 039	975	1 016
TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 039	975	1 016
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	0	0	0
TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergiain mukaan	1 506	1 482	1 506
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 506	1 471	1 471
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	467	496	455

TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus rahastosta perustuvat samoihin periaatteisiin kuin yllä on kuvattu Loviisan ydinvoimalan osalta. Päivitetyllä teknisellä suunnitelmalla ja kustannusennusteilla oli pieni vaikutus Fortumin osuuteen TVO:n varoista ja veloista 30.6.2019.

TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta Suomessa on IFRS-näkökulmasta yllirahoitettu 467 miljoonaa euroa (josta Fortumin osuus on 124 miljoonaa euroa), koska TVO:n osuus rahastosta 30.9.2019 oli 1 506 miljoonaa euroa ja tasearvo 1 039 miljoonaa euroa.

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum käyttää oikeuttaan lainata rahastolta TVO:n kautta omistusosuutensa mukaisesti. Katso lisätietoja liitetiedosta 13 Korollinen nettovelka.

OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat ¹⁾			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	3 826	3 253	3 930
Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta	3 327	3 037	3 230
Nettomäärä	-499	-216	-701
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	-177	-89	-242

1) Kirjattu Fortumin laadintaperiaatteiden mukaan. Yhtiöiden erillistilinpäätöksiä ei laadita IFRS-standardien mukaan.

Ydinvoimaoperaattorien omistama Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huolehtii Ruotsissa kaikesta ydinjätehuollosta ydinvoimaoperaattorien puolesta. SKB:n toimintaa rahoittaa Ruotsin valtion ydinjätehuoltorahasto, joka puolestaan on ydinvoimaoperaattoreiden rahoittama.

Ydinjätehuoltomaksujen ja -vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) esityksestä. Syyskuusta 2018 alkaen esityksen tekee Ruotsin valtiokonttori (Riksgälden). Esitys perustuu SKB:n ja lisenssin haltijoiden laatimaan kustannusarvioon. SKB on tehnyt viimeisimmän teknisen suunnitelman vuonna 2016, päivitetty tekninen suunnitelma luovutettiin SSM:lle Q3 2019:n lopussa Joulukuussa 2017 Ruotsin hallitus päätti ydinjätemaksuista ja vastuista vuosille 2018-2020. Ydinjätemaksut perustuvat tulevaisuuden kustannusennusteisiin olettaen, että ydinvoimalan yksiköiden käyttöikä on 50 vuotta (aikaisemmin 40 vuotta).

Ydinjätehuoltomaksujen lisäksi ydinvoimayhtiöt antavat takauksia kattamattomien vastuiden ja ennakoimattomien tapahtumien vakuudeksi. Fortumin antamat takaukset ydinvoima-osakkuusyritysten puolesta esitetään liitetiedossa 17 Pantatut varat ja vastuut.

15. Muut varaukset

milj. euroa	Ympäristövaraukset			Muut varaukset		
	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Kirjanpitoarvo kauden alussa	41	43	43	65	79	79
Varausten lisäys	2	0	0	13	6	25
Käytetyt varaukset	-1	0	0	-11	-21	-33
Käyttämättömien varausten purku	0	0	0	-3	-2	-4
Diskonnttauksen purkautuminen	0	0	0	0	0	0
Muuntoerot ja muut muutokset	-2	-1	-1	-2	-3	-3
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	41	42	41	61	60	65
Lyhytaikaiset varaukset ¹⁾	0	0	0	14	17	14
Pitkäaikaiset varaukset	41	42	41	47	43	50

1) Sisältyy tase-erään Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.

Ympäristövaraukset muodostuvat pääasiassa kaatopaikkojen peitto- ja valvontavelvoitteista sekä saastuneiden alueiden puhdistusvelvoitteista. Varauksista suurimman osan arvioidaan tulevan käytetyksi seuraavien 10-15 vuoden kuluessa.

Suomalaisten hiilivoimalaitosten käytöstäpoistamisvaraukset sisältyvät Muihin varauksiin.

16. Investointisitoumukset

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	262	361	322

Muut sitoumukset

Fortum on sitoutunut rahoittamaan enintään 85 miljoonalla eurolla Voimaosakeyhtiö SF:ää liittyen sen osuuteen Fennovoiman ydinvoimahankkeesta Suomessa. Lisäksi Fortumin jäljellä oleva suora rahoitussitoumus liittyen jätepolttolaitetta käyttävään sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokseen Lietuan Kaunaksessa on enintään 7 miljoonaa euroa. Voimalaitosinvestointi toteutetaan Fortumin ja Lietuvos Energijan yhdessä omistaman Kauno Kogeneraciné Jégainén kautta.

Fortum on myös sitoutunut osallistumaan korkeintaan 8 miljoonalla eurolla yhteisyritykseen Numaligarh Refinery Limitedin (NRL) ja Chempoliksen kanssa. Yhteisyritys rakentaa ja operoi biojalostamoja Assamissa, Intiassa.

Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortumin osakkaaminen liittyen Olkiluoto 3 -ydinvoimalan rakentamiseen oli 30.9.2019 170 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa 170 miljoonaa euroa). Tämän lisäksi Fortum on sitoutunut antamaan projektille korkeintaan 63 miljoonaa euroa lisärahoitusta. TVO:n osakaslaina on luokiteltu osuudeksi yhteisyrityksissä.

Kesäkuussa 2018 Ruotsin hallitus hyväksyi lainsäädännön liittyen Ruotsin kansalliseen strategiaan EU:n vesipolitiikkadirektiivin implementoinnista. Suurimmat vesivoimayhtiöt perustavat yhteisen vesivoimarahaston rahoittamaan tarvittavat ympäristötoimenpiteet. Rahaston rahoituskatto on 10 miljardia Ruotsin kruunua, joka maksetaan 20 vuoden aikana ja suurimmat toimijat rahoittavat rahastoa vesivoiman tuotannon markkinaosuuksien suhteessa. Fortumin osuus on 23 % rahaston kokonaisrahoituksesta.

17. Pantatut varat ja vastuut

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Omasta puolesta pantatut varat			
Lainoista			
Pantit	288	288	288
Kiinteistökiinnitykset	137	137	137
Muista sitoumuksista			
Pantit	331	393	346
Kiinteistökiinnitykset	2	21	21
Muiden puolesta pantatut varat			
Pantit	32	34	31
Vastuut omasta puolesta			
Muut vastuut	48	161	167
Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta			
Takaukset	950	562	622

Lainojen vakuudeksi pantatut varat

Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo 30.9.2019 oli 269 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 269).

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60 %) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 96) lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (vuoden 2018 lopussa: 41) kiinteistökiinnitykset.

Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on liitetiedossa 13 Korollinen nettovelka.

Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Pantit -erään sisältyy myös pantattuja rahavaroja 19 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 346) sekä pantattuja arvopapereita 308 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 0), jotka on annettu Nasdaq Commodities hyödykepörssissä, kansainvälisissä ICE- ja EEX-pörssissä sekä Puolan sähköpörssissä (TGE) käytävän sähkö- ja maakaasukaupan sekä hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi. Katso myös liitetieto 12 Korolliset saamiset.

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä 30.9.2019 arvoltaan 2 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 21). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistosta ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Suomen ydinenergialain mukaan Fortum on velvoitettu maksamaan tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastoon kattaakseen lainmukaiset vastuut. Mahdollinen kattamaton lainmukainen vastuu liittyy rahastolle suoritettavien maksujen jaksottamiseen. Kiinnitysten arvo tarkistetaan vuosittain toisen neljänneksen aikana perustuen edellisvuoden vaihteessa päivitettyyn lainmukaiseen vastuuseen ja rahastotavoitteesen.

Katso lisää liitetiedosta 14 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muiden puolesta pantatut varat

Muiden puolesta pantatut varat sisältävät rahavaroja 30 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 31), jotka on annettu vakuudeksi Nasdaq Clearing AB:lle kattamaan Fortumin osuuden Commodity Market Default Fundista (vakuusrahasto). Vakuusrahasto on keskinäinen rahasto, johon kaikki Pohjoismaisen hyödykepörssin (OMX Nasdaq Commodities) osapuolet antavat markkinariskiinsä pohjautuvan vakuuden. Rahasto kattaa jäsenten tappioista aiheutuvat mahdolliset laiminlyönnit, joita jäsenten omat vakuudet eivät kata. Katso myös liitetieto 12 Korolliset saamiset.

Omasta puolesta annetut vakuudet

Fortum omistaa Suomessa Meri-Porin hiililauhdevoimalan, johon Teollisuuden Voima Oyj:llä (TVO) on sopimukseen perustuva 45,45 %:n osallistumisoikeus. Osallistumissopimuksen nojalla Fortumin oli annettava vakuus TVO:lle mahdollisen sopimusrikkomuksen varalta. Fortum osti loput Meri-Porin hiililauhdevoimalan tuotantotehoon oikeuttavista C-osakkeista 1.1.2019 ja on nyt oikeutettu 100 %:n osuuteen laitoksen voimantuotannosta. Tämän johdosta vakuus vapautettiin 1.1.2019. Vakuus oli määrältään 125 miljoonaa euroa vuoden 2018 lopussa. Meri-Porin voimalaa käytetään pääasiassa Fingridin kapasiteettivarantona sekä varakapasiteettina.

Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annettavat vastuut koostuvat pääasiassa Fortumin ydinvoimaosakkuusyrityksille (Teollisuuden Voima Oyj, Forsmarks Kraftgrupp AB ja OKG AB) annetuista takauksista. Takauksia on annettu Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta 30.9.2019 yhteensä 8 239 miljoonaa Ruotsin kruunua eli 770 miljoonaa euroa (vuoden 2018 lopussa: 526 miljoonaa euroa). Takauksia on kahdenlaisia. Rahoitusmäärä (Finansieringsbelopp) annetaan ydinjätehuoltorahaston tarkasteluhetken mukaisen kattamattoman osuuden kattamiseksi olettaen, että tuotanto ei jatku eikä rahastoon suoriteta lisämaksuja. Kattamaton määrä lasketaan viranomaisten toimesta ja se perustuu ennakoitun kulun sekä veloitteen kattamiseksi tarkoitettujen varojen erotukseen laskentahetkellä. Lisämäärä (Kompletteringsbelopp) annetaan sellaisen alijäämän kattamiseksi, joka voi muodostua ennakoimattomien tapahtumien seurauksena. Vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä. Fortumin Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta antamat rahoitusmäärät olivat 5 695 miljoonaa Ruotsin kruunua (532 miljoonaa euroa) ja lisämäärät 2 544 miljoonaa Ruotsin kruunua (238 miljoonaa euroa) 30.9.2019.

Teollisuuden Voima Oyj:n puolesta annettu takaus ydinjätehuoltorahastolle oli 21 miljoonaa euroa 30.9.2019 (vuoden 2018 lopussa: 36). Takaus kattaa ydinjätehuoltomaksujen jaksotuksesta aiheutuvan lainmukaisen vastuun maksamattoman osuuden sekä ennakoimattomien tapahtumien riskin.

Fortumilla on vähemmistöosuuksia yhtiöissä, jotka omistavat ydinvoimalaitoksia Suomessa ja Ruotsissa. Nämä yhtiöt käsitellään pääomaosuusmenetelmällä, missä Fortumin osuus yhtiöiden varoista ja veloista esitetään taseessa nettomääräisenä. Lisätietoa Loviisan ydinvoimalaitokseen sekä Fortumin Ruotsin ja Suomen vähemmistömisteisten ydinvoimaosakkuusyhtiöiden liittyvistä varoista ja veloista on esitetty liitetiedossa 14 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Fortum on antanut takauksia WEDF Second Wind Farm LLC:n ja WEDF Third Wind Farm LLC:n pankkilainojen vakuudeksi. WEDF Second Wind Farm LLC ja WEDF Third Wind Farm LLC ovat Rusnanon ja Fortumin 50-50 omistaman tuulivoimarahaston tytäryhtiöitä. Takaukset, jotka ovat annettu omistusosuuksien suhteessa, ovat vakuutena tuulipuiston kehittämiseksi otetuille lainoille, joiden määrä oli 6 772 miljoonaa ruplaa (96 miljoonaa euroa) 30.9.2019 (vuoden 2018 lopussa: 48 miljoonaa euroa).

Muut vastuut

Fortum Oil and Gas Oy:n vuoden 2004 jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oy:llä on yhteinen vastuusitoumus Neste Oy:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

18. Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Suomessa

Suomessa ei ole verovaateita tai -oikeudenkäyntejä, joiden vaikutus olisi olennainen.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Ruotsissa

Ruotsin korkovähennyksiin liittyvät verovaateet ja -oikeudenkäynnit

Maaliskuussa 2018 Ruotsin korkein hallinto-oikeus päätti, ettei se myönnä Fortumille valituslupaa vuosien 2009-2012 korkovähennyksiin liittyvässä riita-asiassa. Valitustuomioistuimen kesäkuussa 2017 antama epäsuotuisa päätös jää siten voimaan. Asiaan liittyvät ylimääräiset verot ja korot, yhteensä 1 175 miljoonaa Ruotsin kruunua (122 miljoonaa euroa), on maksettu 2016 ja kirjattu kuluksi 2017. Nähdäksemme edellä mainitut valitustuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden päätökset loukkaavat EU-oikeutta ja EU-oikeuden mukaisia perusvapauksia. Näillä perusteilla Fortum on joulukuussa 2018 jättänyt Tukholman käräjäoikeuteen vahingonkorvauskanteen, jossa vaaditaan vahingonkorvausta Ruotsin valtiolta. Lisäksi Fortum on jättänyt pyynnön keskinäisen sopimusmenettelyn aloittamisesta Ruotsin ja Alankomaiden välillä vuoden 2012 osalta.

Ruotsin vesivoiman kiinteistövero koskevat oikeudenkäynnit

Fortum Sverige AB:llä on avoinna oikeusprosessi, jossa se on vaatinut vesivoimaloiden kiinteistöveroprosentin alentamista normaaliin 0,5 %:iin kiinteistön verotusarvosta. Oikeusprosessi koskee vuosia 2009-2014 ja sisältää useita oikeudellisia perusteita, mukaan lukien valtiontukiargumentin. Fortum Sverige AB ei saanut valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta tähän liittyen. Koska hallinto-oikeus, Tukholman valitustuomioistuin sekä korkein hallinto-oikeus ovat käsitelleet asian vain valtiontukiargumentin osalta, asia on siirretty takaisin hallinto-oikeuteen muiden argumenttien käsittelyä varten. Kiistanalainen kiinteistövero kyseiseltä ajanjaksolta on ilman korkoja yhteensä noin 510 miljoonaa Ruotsin kruunua (noin 48 miljoonaa euroa).

Lisäksi Fortumin ruotsalaisilla yhtiöillä on vireillä hallinto-oikeudessa erillisiä vesivoiman kiinteistöverotusta ja vuosia 2011-2016 koskevia valituksia omistamiensa vesivoimalaitostensa osalta samoilla oikeudellisilla perusteilla. Fortum on maksanut kiinteistöverot lainsäädännön mukaisesti, joten jos lopullinen päätös kuitenkin olisi negatiivinen, sillä ei olisi taloudellista vaikutusta Fortumille.

Fortum Sverige AB on joulukuussa 2018 tehnyt valituksen EU:n komissioon vuoden 2017 ja sitä edeltäneiden vuosien Ruotsin vesivoiman kiinteistöveron osalta. Fortum on pyytänyt komissiota tutkimaan onko Ruotsin vesivoiman kiinteistöverolainsäädäntö ja Ruotsin oikeusasteiden päätökset EU:n valtiontukilainsäädännön mukaisia.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Belgiassa

Fortum on saanut vuosien 2008, 2009, 2010, 2011 ja 2012 tuloveroja koskevat jälkiverotuspäätökset Belgiassa. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortum NV sulautui myöhemmin Fortum Project Finance NV -nimiseen yhtiöön. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Ensimmäisen asteen tuomioistuimien Antwerpenissa hylkivät Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortumin näkemyksen mukaan päätös oli perusteeton ja Fortum valitti asiassa valitustuomioistuimeen.

Tammikuussa 2016 Forum sai myönteisen päätöksen Antwerpenin valitustuomioistuimesta, jossa tuomioistuin hylkää veroviranomaisten tulkinnan ja vuoden 2008 verotuspäätös poistettiin. Veroviranomaiset olivat tyytymättömiä päätökseen ja valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen (Hof van Cassatie) maaliskuussa 2016. Huhtikuussa 2019 korkeimman oikeuden julkisasiamies antoi asiassa Fortumille myönteisen ratkaisuehdotuksen. Hän hylkää Belgian valtion argumentit ja vahvisti Antwerpenin valitustuomioistuimen päätöksen.

Toukokuussa 2019 korkein oikeus kuitenkin kumosi Antwerpenin valitustuomioistuimen päätöksen ja palautti jutun Gentin valitustuomioistuimelle täydellistä uudelleenkäsittelyä varten. Fortumin valitukset koskien vuosia 2009-2012 ovat edelleen vireillä ja Fortum arvioi myös näiden valitusten noudattavan vuotta 2008 koskevan lopullisen päätöksen linjauksia. Fortum on arvioinut lainoittajien lausuntojen tukemana, ettei se tee jälkiverotuspäätöksistä verovarausta. Vaadittujen jälkiverojen määrä on vuoden 2008 osalta noin 36 miljoonaa euroa, vuoden 2009 osalta noin 27 miljoonaa euroa, vuoden 2010 osalta noin 15 miljoonaa euroa, vuoden 2011 osalta noin 21 miljoonaa euroa ja vuoden 2012 osalta noin 15 miljoonaa euroa. Kyseessä olevat verot on jo maksettu.

Muut oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi jotkin konserniyhtiöt ovat asianosaisina eräissä konsernin normaaliin liiketoimintaan ja verotukseen liittyvissä riita-asioissa. Johdon mukaan näillä asioilla ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta konsernin rahoitusasemaan.

TVO:n Olkiluoto 3 -projektin tilanne

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa (OL3) omistamiensa Teollisuuden Voima Oyj - osakkeiden (TVO) kautta. Fortumin 25 %:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia. OL3 on tilattu kiinteähintaisena toimituksena avaimet käteen -periaatteella konsortiolta (Laitostoimittaja), jonka muodostavat AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG.

TVO ja Laitostoimittaja allekirjoittivat OL3 EPR -projektin loppuunsaattamista ja projektin kiistoja koskevan sovintosopimuksen maaliskuussa 2018, jolloin sopimus myös astui voimaan.

Sovintosopimuksen ehtoissa sovittiin, että mikäli Laitostoimittaja ei saa OL3 EPR -projektia valmiiksi vuoden 2019 loppuun mennessä, se maksaa valmistamisen ajankohdasta riippuvan, enimmillään 400 miljoonan euron lisäkorvauksen TVO:lle.

Heinäkuussa TVO sai laitostoimittajalta päivitetyn aikataulun OL3 EPR -laitosyksikön käyttöönotosta. Saadun tiedon mukaan Olkiluoto 3:n säännöllinen sähköntuotanto alkaa heinäkuussa 2020. Laitostoimittajan mukaan polttoaine asennetaan reaktoriin tammikuussa 2020, laitosyksikkö liitetään ensimmäistä kertaa valtakunnan verkkoon huhtikuussa 2020 ja säännöllinen sähköntuotanto alkaa heinäkuussa 2020.

Katso lisätietoja sovintosopimuksesta vuoden 2018 tilinpäätöksen liitetiedossa 37 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

19. Lähipiiritapahtumat

Lähipiiriin kuuluvat osapuolet on esitetty Fortumin vuoden 2018 konsernitiilinpäätöksessä. Vuoden 2019 aikana ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Suomen valtion omistusosuus Fortumin osakkeista vuoden 2018 lopussa oli 50,76 %. Vuonna 2019 Suomen valtion omistama osakemäärä Fortumissa ei ole muuttunut.

Liiketoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	I-III/2019	I-III/2018	2018
Myynnit	30	42	39
Ostot	275	286	379
Korkotuotot lainasaamisista	9	10	13

Avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	661	692	641
Rahoitusleasingsaamiset yhteisyrityksiltä	0	37	0
Myyntisaamiset	28	14	54
Muut saamiset	18	19	18
Pitkäaikaiset velat	300	293	294
Ostovelat	10	7	33
Muut velat	3	5	14

20. Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Fortum ilmoitti 8.10.2019, että yhtiö oli sopinut hankkivansa Elliott Management Corporationin ja sen osakkuusyhtiöiden sekä Knight Vinke Energy Advisors Limitedin ja sen osakkuusyhtiöiden yhteensä yli 20,5 %:n Uniper-omistukset. Fortum maksaa näistä osakkeista yhteensä noin 2,3 miljardia euroa eli 29,93 euroa osakkeelta. Kun järjestely on saatu päätökseen, Fortumin osuus Uniperissa nousee yli 70,5 %:iin ja Fortumin Uniper-investoinnin kokonaisarvo noin 6,2 miljardiin euroon eli keskimäärin 23,97 euroon osakkeelta.

Järjestelyn loppuun saattaminen edellyttää viranomaishyväksyntää Venäjällä ja Yhdysvalloissa. Fortum odottaa saattavansa järjestelyn päätökseen vuoden 2020 ensimmäisen vuosineljänneksen loppuun mennessä. Fortum yhdistelee Uniperin tilinpäätökseensä tytäryhtiönä, kun järjestely on saatettu päätökseen.

21. Tunnuslukujen laskentakaavat

Vaihtoehtoiset tunnusluvut

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Vertailukelpoinen käyttökate	Liikevoitto + poistot - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoinen käyttökate edustaa koko konsernin ja segmenttien tuottamaa kassavirtaa. Käytetään osatekijänä pääomarakenteen tavoitteen tunnusluvussa vertailukelpoinen nettovelka/EBITDA.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Vertailukelpoinen liikevoitto	Liikevoitto - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Vertailukelpoista liikevoittoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	Arvonalentumiset + myyntivoitot ja muut + tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset + ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Arvonalentumiset	Arvonalentumiset ja niihin liittyvät varaukset (pääasiassa käytöstä poistoon liittyvät), jotka on oikaistu poistoista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Myyntivoitot ja muut	Myyntivoitot ja hankintojen transaktiokulut, jotka on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista ja liiketoiminnan muista kuluista. Tehokkaaseen pääoman kierrätykseen tähtäävän liiketoimintamallin voitot raportoidaan vertailukelpoisessa liikevoitossa, koska liiketoiminnan tulokset toteutuvat osittain tai kokonaan osakkeiden myynnillä.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat johdannaisinstrumentit, joihin ei voida soveltaa suojauslaskentaa IFRS 9:n mukaisesti ja joiden käyvän arvon muutos on oikaistu liiketoiminnan muista tuotoista.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökateen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma

21. Tunnuslukujen laskentakaavat

Liiketoimintojen tulos	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Viittaus täsmäytyksen
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	IFRIC tulkinnan nro 5 mukainen vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa ja joka on oikaistu materiaaleista ja palveluista. Oikaisu sisältää myös IFRS:n mukaisesta arvostuksesta johtuvia kirjanpitovaikutuksia.	Osatekijää käytetään vertailukelpoisen liikevoiton ja vertailukelpoisen käyttökäteen (EBITDA) laskelmissa.	Tuloslaskelma
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta + oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin	x 100 Vertailukelpoista sidotun pääoman tuottoa käytetään taloudellisessa tavoiteasetannassa ja ennustamisessa, tuloskehityksen seurannassa sekä resurssien allokoinnissa osana konsernin liiketoiminnan johtamisprosessia.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin
Oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	Merkittävien vertailukelpoisuuteen vaikuttavien erien oikaisu.	Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sisältyy voittokomponenttiin vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa ja oikaisu tehdään perustuen vastaaviin komponentteihin kuin vertailukelpoisuuteen vaikuttavissa erissä.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin
Vertailukelpoinen sidottu pääoma	Korottomat varat + Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat - korottomat velat - varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eriä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaissopimusten käypään arvoon arvostamisesta)	Vertailukelpoinen sidottu pääoma on osatekijä vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton laskelmassa, jossa mitataan suoraan liiketoimintoihin sijoitetun pääoman tuottoa.	Liitetieto 4 Tiedot segmenteittäin

21. Tunnuslukujen laskentakaavat

Pääomarakenne	Määritelmä	Tunnusluvun käyttämisen syy	Täsmäytys
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	<u>Korollinen nettovelka</u> Vertailukelpoinen käyttökate	Fortumin taloudelliset tavoitteet vastaavat yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta. Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate on yksi Fortumin pitkän aikavälin taloudellisista tavoitteista, joka mittaa konsernin pääomarakennetta.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Korolliset nettovelat	Korolliset velat - likvidit varat	Korollisia nettovelkoja käytetään konsernin velkaantuneisuuden, ts. pääomarakenteen, seurannassa erityisesti osatekijänä konsernin pitkän aikavälin taloudellisessa tavoitteessa vertailukelpoisessa nettovelassa/käyttökate.	Liitetieto 13 Korolliset nettovelat
Sijoitetun pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Voitto ennen veroja} + \text{korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$	Sijoitetun pääoman tuotto on pitkän aikavälin tunnusluku, joka kuvaa kannattavuutta sekä kuinka tehokkaasti sijoitettua pääomaa käytetään. Tämä vastaa yhtiön näkemystä pitkän aikavälin arvonluontimahdollisuuksista, uudesta kasvustrategiasta ja liiketoiminnasta.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.
Sijoitettu pääoma	Taseen loppusumma - korottomat velat	Sijoitettu pääoma on sijoitetun pääoman kirjanpitoarvo ja sitä käytetään osatekijänä konsernin sijoitetun pääoman tuoton laskelmassa.	Pääomarakenne ja tunnusluvut rahavirtalaskelman jälkeen.

Muut tunnusluvut

Osakeperusteiset tunnusluvut

Tulos/osake (EPS)	$\frac{\text{Kauden voitto} - \text{määräysvallattomat omistajat}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Oma pääoma/osake	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$

21. Tunnuslukujen laskentakaavat

Muut tunnusluvut

Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta (FFO) /Nettovelka, %	$\frac{\text{Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta (FFO)}}{\text{Korollinen nettovelka}} \times 100$
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta ja muutosta selvitettyissä futuureissa
Investoinnit käyttöomaisuuteen	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoidut korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassaolevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassaolevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassaolevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin, osakkuus- ja yhteisyritysosakkeisiin ja muihin sijoituksiin. Investoitujen tytäryhtiöosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Velkaantumisaste, %	$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Korkokate	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoidut vieraan pääoman menot}}$

Verojen tunnusluvuissa käytetyt määritelmät

Efektiivinen tuloverokanta, %	$\frac{\text{Tuloverot}}{\text{Voitto ennen veroja}} \times 100$
Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, %	$\frac{\text{Tuloverot - verokannan muutosten vaikutukset ja merkittävät kertavaikutteiset veroerät}}{\text{Voitto ennen veroja ilman osakkuus- ja yhteisyritysten voittoja ja verottomia myyntivoittoja tai tappioita}} \times 100$
Edelliset 12 kk	Raportointihetkeä edeltävät 12 kuukautta

Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat

Sähkön kulutus

TWh	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Pohjoismaat	82	82	285	291	399	393
Venäjä	240	238	773	767	1 055	1 061
Tjumen	22	22	69	68	92	93
Tseljabinsk	8	8	26	26	35	35
Venäjän Uralin alue	60	60	191	190	260	261

Keskimääräiset hinnat

	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	34.7	50.5	39.0	42.8	44.0	41.2
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	47.8	53.5	44.2	45.9	46.8	45.6
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE3, Tukholma euroa/MWh	35.6	52.2	38.3	43.3	44.5	40.8
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE2, Sundsvall euroa/MWh	35.3	51.9	38.1	43.1	44.2	40.4
Sähkön spot-hinta Venäjän ensimmäisellä hinta-alueella, RUB/MWh ¹⁾	1 280	1 302	1 307	1 227	1 247	1 308
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	571	556	604	585	609	624
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	37.4	53.5	38.0	41.7	44.5	41.7
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 937	3 812	3 883	3 774	3 801	3 896
Keskimääräinen kapasiteettihinta CCS-kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	145	138	150	144	148	152
Keskimääräinen kapasiteettihinta CSA-kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	1 004	993	1 066	1 033	1 075	1 099
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ¹⁾	1 107	1 059	1 129	1 025	1 043	1 121
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	27	19	25	14	16	24
Hiili (ICE Rotterdam), USD/tonni	57	99	63	92	92	71
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	62	76	65	73	72	66

1) Ilman kapasiteettitariffia.

2) Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

Vesivarastot

TWh	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Pohjoismaiset vesivarastot	102	89	74
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo	101	101	83

Vienti / tuonti

TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan + Baltian välillä	-3	-1	-7	-6	-10	-11
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Venäjän välillä	1	2	6	6	8	8
Vienti / tuonti Pohjoismaat, Yhteensä	-2	1	-1	0	-2	-3

Venäjän sähköreformi

%	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Osuus sähkön myynnistä vapautetulla sähkön hinnalla	81%	80%	81%	80%	80%	80%

Saavutetut sähkön myyntihinnat

	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Generation-segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa, EUR/MWh	35.7	34.6	36.4	33.7	34.6	36.6
Russia-segmentin sähkönhinta, RUB/MWh	1 974	1 884	1 985	1 854	1 888	1 984
Russia-segmentin sähkönhinta, EUR/MWh ¹⁾	27.5	24.8	27.0	25.4	25.6	26.8

1) Muunnettu käyttäen keskiarvoja.

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Sähköntuotanto

TWh	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Sähköntuotanto Euroopassa	9.8	7.9	33.8	32.8	44.4	45.4
Sähköntuotanto Venäjällä	6.7	6.5	21.9	21.5	29.6	30.0
Sähköntuotanto muissa maissa	0.0	0.1	0.0	0.3	0.4	0.1
Yhteensä	16.6	14.6	55.8	54.7	74.6	75.7

Lämmöntuotanto

TWh	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Lämmöntuotanto Euroopassa	0.7	0.9	5.3	6.2	9.4	8.5
Lämmöntuotanto Venäjällä	1.7	1.5	11.3	13.9	20.4	17.8
Yhteensä	2.4	2.4	16.6	20.1	29.8	26.3

Sähköntuotantokapasiteetti segmenteittäin

MW	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
Generation ¹⁾	8 218	7 861	8 024
City Solutions ²⁾	1 062	778	788
Russia	4 928	4 913	4 912
Muut	0	107	0
Yhteensä	14 208	13 658	13 724

1) Kapasiteetti sisältää Meri-Porin 308 MW, joka on Energiaviraston tehoreservissä heinäkuusta 2017 kesäkuuhun 2020.

2) Intiassa 250 MW aurinkovoimalaitos otettiin käyttöön heinäkuussa 2019.

Lämmöntuotantokapasiteetti segmenteittäin

MW	30.9.2019	30.9.2018	31.12.2018
City Solutions	4 784	4 739	4 780
Russia ¹⁾	8 437	10 229	10 229
Yhteensä	13 221	14 968	15 009

1) Kapasiteetin aleneminen johtuu Tšeljabinin lämpöverkkojen sekä joidenkin lämpökattiloiden vuokraamisesta Yustek-yhteisyritykselle Q1 2019.

Sähköntuotanto lähteittäin Pohjoismaissa

TWh	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	4.4	2.9	14.8	14.5	19.4	19.7
Ydinvoima	5.0	4.7	17.2	16.6	22.8	23.4
Lämpövoima	0.1	0.2	0.9	1.0	1.3	1.2
Yhteensä	9.5	7.8	32.8	32.1	43.5	44.2

Sähköntuotanto lähteittäin Pohjoismaissa

%	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	45	38	45	45	45	45
Ydinvoima	52	60	52	52	52	53
Lämpövoima	3	2	3	3	3	3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

Sähkönmyynti

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Sähkönmyynti Euroopassa	602	556	2 215	2 009	2 922	3 128
Sähkönmyynti Venäjällä	211	192	676	635	872	913
Sähkönmyynti muissa maissa	3	3	3	15	15	3
Yhteensä	816	751	2 893	2 659	3 810	4 044

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Lämmönmyynti

milj. euroa	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Lämmönmyynti Euroopassa	64	60	416	410	615	621
Lämmönmyynti Venäjällä	18	8	88	129	193	152
Yhteensä	82	67	504	539	808	773

Sähkönmyynti alueittain

TWh	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Suomi	3.1	4.6	17.2	16.9	23.1	23.4
Ruotsi	6.6	5.1	22.5	21.7	29.7	30.5
Venäjä	7.7	7.8	25.0	25.0	34.1	34.1
Norja	2.5	2.3	10.5	10.6	15.3	15.2
Muut maat	0.6	0.4	1.8	1.3	1.8	2.3
Yhteensä	20.4	20.2	77.0	75.5	104.0	105.5

Nord Poolissa tehdyt ostot ja myynnit on netotettu tunneittain konsernitasolla.

Lämmönmyynti alueittain

TWh	III/2019	III/2018	I-III/2019	I-III/2018	2018	Edelliset 12kk
Venäjä	1.7	1.1	10.9	13.0	20.7	18.6
Suomi	0.5	0.4	2.6	2.6	3.8	3.8
Puola	0.2	0.2	2.2	2.2	3.5	3.5
Muut maat	0.4	0.3	2.4	2.3	3.5	3.6
Yhteensä	2.8	2.0	18.1	20.1	31.5	29.5